Mikes International

Magyar szellemi fórum

Hungarian Periodical for Art, Literature and Science

Alapítási év / Founded: 2001.

Internet: www.federatio.org/mikes_int.html

Email: mikes_int@federatio.org

P.O. Box 10249, 2501 HE, Den Haag, Holland

XV. évfolyam, 2. szám **Volume XV., Issue 2.**

2015. április – június / April – June 2015

ISSN 1570-0070

Kiadó
'Stichting MIKES INTERNATIONAL' alapítvány, Hága, Hollandia.
Bankszámla / Nemzetközi átutalás
BIC: INGBNL2A
IBAN: NL83 INGB 0006 4028 54
Cégbejegyzés: Stichtingenregister: S 41158447 Kamer van Koophandel en Fabrieken Den Haag

Terjesztés
A lap a következő Internet-címről tölthető le: **http://www.federatio.org/mikes_per.html**
Aki az email-levelezési listánkon kíván szerepelni, a következő címen iratkozhat fel:

mikes_int-subscribe@yahoogroups.com

A kiadó nem rendelkezik anyagi forrásokkal. Többek áldozatos munkájából és adományaiból tartja fenn magát. Adományokat szívesen fogadunk.

Cím
A szerkesztőség, illetve a kiadó elérhető a következő címeken:
Email: mikes_int@federatio.org
Levelezési cím: P.O. Box 10249, 2501 HE, Den Haag, Hollandia

Minden cikkért szerzője felel.

Publisher
Foundation 'Stichting MIKES INTERNATIONAL', established in The Hague, Holland.
Account / International transfer
BIC: INGBNL2A
IBAN: NL83 INGB 0006 4028 54
Registered: Stichtingenregister: S 41158447 Kamer van Koophandel en Fabrieken Den Haag

Distribution
The periodical can be downloaded from the following Internet-address: **http://www.federatio.org/mikes_per.html**
If you wish to subscribe to the email mailing list, you can do it by sending an email to the following address:

mikes_int-subscribe@yahoogroups.com

The publisher has no financial sources. It is supported by many in the form of voluntary work and gifts. We kindly appreciate your gifts.

Address
The Editors and the Publisher can be contacted at the following addresses:
Email: mikes_int@federatio.org
Postal address: P.O. Box 10249, 2501 HE, Den Haag, Holland

Individual authors are responsible for facts included and views expressed in their articles.

ISSN 1570-0070

© Mikes International, 2001-2015, All Rights Reserved

TARTALOM CONTENTS

Kedves Olvasó! 4

Dear Reader, ...4

Szerzőink / Our authors 5

Szerkesztőség / Editorial Board 8

PHILOSOPHIA PERENNIS* *9

Kiss Endre: *Jacques le fataliste et son maitre* Hegelnél és Diderot-nál 9
KISS, Endre: Jacques the Fatalist and his Master – in Hegel and in Diderot 16
KISS, Endre: Jacques le Fataliste et son Maître – chez Hegel et chez Diderot 16
KISS, Endre: Jacques le fataliste et son maitre – bei Hegel und bei Diderot 17

Veres Ildikó: Az itt-lét, a hiány, a betegség és a halál-tapasztalat – kérdésfeltevések és argumentációk Király V. István fenomenológiai-ontológiai munkáiban 18
VERES, Ildikó: Phenomenological and Onthological Issues and Argumentations in Király V. István´s Œuvre 32

NYELVÉSZET - LINGUISTICS* *33

Czeglédi Katalin: Angela Marcantonio *A történeti nyelvészet és a magyar nyelv eredete* című könyvéről 33
CZEGLÉDI, Katalin: Critical Remarks on Angela Marcantonio´s Book *Historical Linguistics and the Origins of the Hungarian Language*. 42

Mellár Mihály: A Lineáris A Írás Olvasása 43

MELLÁR, Mihály: Reading of Linear A Writings 67

TÖRTÉNELEM* *91

Bencze Mihály: A Prahova völgyének az iparosítása 91
BENCZE, Mihály: Industrialization of the Prahova Valley 92

Bérczi Szaniszló: Etruszk, római és toszkániai művészet 93
BÉRCZI, Szaniszló: Etruscan, Roman and Toscan Art 100

IRODALOM* *101

Bencze Mihály: Wass Albert és a Tászok-tető 101

Kukucska Ferenc: Guszti emberei 102

KÖNYVAJÁNLÓ* *105

Farkas Flórián: Kukucska Ferenc könyveinek margójára 105
FARKAS, Flórián: On Ferenc Kukucska´s Published Books 106

© Copyright Mikes International 2001-2015

Kedves Olvasó!

Mellár Mihály írásának teljes változata (magyar és angol nyelven) e szám mellékleteként olvasható.

Második mellékletként Czeglédi Katalin KIS OROSZ NYELVTAN-a olvasható, amely nyelvtan és gyakorlókönyv magyar nyelvű kezdők számára.

Farkas Flórián, főszerkesztő

Hága, 2015. április 3.

~ ~ ~ ~ ~ ~

Dear Reader,

The unabridged version of Mihály Mellár´s paper (in Hungarian and English) is published as a supplement to this issue of Mikes International.

Our second supplement is a Russian Grammar and Excercise Book written in Hungarian for beginners by Katalin Czeglédi.

Flórián Farkas, editor-in-chief

The Hague, April 3, 2015

~ ~ ~ ~ ~ ~

© Copyright Mikes International 2001-2015

Szerzőink / Our authors

BENCZE, Mihály

Matematikus, tanár, költő. Négyfalun született 1954-ben. A kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetemen, a Matematika Karon szerzett 1978-ban diplomát. Azóta középiskolákban matematikát tanít, jelenleg Brassóban az Áprily Lajos Gimnáziumban. Emellett a következő területeken fejt ki tevékenységet: tevékenyen részt vett a brassói magyar középiskola rendszer megalapításában; alapítója az Erdélyi Magyar Matematikai Verseny-nek; alapítója a *Wildt József Nemzetközi Matematikai Verseny*-nek; diákjai számára mentorkény működik, akik folyóiratokat szerkesztenek; az OCTOGON MATHEMATICAL MAGAZINE nemzetközi matematikai szaklap főszerkesztője; a *Fulgur* (1993) nevű kiadó alapítója, amely magyar könyvek kiadására összpontosít. Számos könyv (verseskötetek és matematika), valamint több száz matematikai szakcikk szerzője.

Mathematician, teacher, poet. Born in Négyfalu in Transylvania in 1954. Graduated from the Babeş-Bolyai University, Kolozsvár/Cluj/Klausenburg (Transylvania), Faculty of Mathematics in 1978. Since his graduation he is teaching mathematics in high schools, currently in the Áprily Lajos High-School in Brassó/Braşov/Kronstadt (Transylvania). Next to teaching his activities cover the following fields: he was involved in the establishment of a Hungarian high-school system in Brassó/Braşov/Kronstadt; founded the Hungarian Mathematics Competition in Transylvania; founded the *József Wildt International Mathematical Competition*; mentor of students who create student periodicals; editor-in-chief of the international mathematical journal OCTOGON MATHEMATICAL MAGAZINE; founder of the publishing house *Fulgur* (1993), which specializes in publishing Hungarian books. He is author of several books including poetry and mathematics and several hundreds mathematical papers

BÉRCZI, Szaniszló

Fizikus, csillagász, planetológus. Az ELTE TTK-n szerzett fizikus-csillagász oklevelet (1975), doktorált matematikából (1987), majd a földtudomány (planetológia) kandidátusa (1995) címet szerezte meg. 33 éve tanít az ELTE TTK-n. Korábban a Csillagászati Tanszék (1975–1978), és a Kőzettani Tanszék tud. segédmunkatársa (1979), majd az Általános Technika Tanszék tanársegéde (1979–1988), adjunktusa (1988–1994), docense, jelenleg pedig a Fizikai Intézet docense az Anyagfizikai Tanszéken (2000-től). Planetológiával, kozmikus és földi anyagvizsgálattal, szimmetria kutatással foglalkozik. A Föld típusú bolygókat, az antarktiszi meteoritokat, a NASA holdkőzeteket és a marsi meteoriteket vizsgálja, szervezi a Hunveyor-Husar gyakorló űrszonda modellek építését. Az MTA Csillagászati és Űrfizikai Bizottságának, valamint a Geonómiai Tud. Bizottságának a tagja, a Planetológiai Albizottságnak az elnöke (2003-tól), és a MANT alelnöke (2001-től).

Physicist-astronomer who made a new synthesis of evolution of matter according to the material hierarchy versus great structure building periods. This model is a part of his Lecture Note Series Book on the Eötvös University. He also organized a research group on evolution of matter in the Geonomy Scientific Committee of the Hungarian Academy of Scince (with Béla Lukács). He wrote the first book in Hungary about planetary science From Crystals to Planetary Bodies (also he was the first candidate of earth sciences in topics planetology). He built with colleagues at the Eötvös University the Hungarian University Surveyor (Hunveyor) experimental space probe model for teaching and training purposes and development of new constructions in measuring technologies.

CZEGLÉDI, Katalin

A Szegedi József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar magyar-orosz-altajisztika szakán folytatta tanulmányait, az altajisztikai tudományokból egyetemi doktori címet is Szegeden szerzett. Nyelveket valamennyi magyar állami iskolai típusban, nyelvészetet és idegen nyelveket főiskolán és egyetemen tanított. Kutatási területe az általános és alkalmazott nyelvészeten belül a nyelvészeti őstörténet. Jelenleg a Miskolci Nagy Lajos király Magánegyetemen és a Budapesti Kőrösi Csoma Magánegyetemen tanít nyelvészeti őstörténetet. Előadásaival rendszeresen vesz részt konferenciákon. Eddig mintegy 80 tanulmánya és két könyve (*´A szkíta-hun nyelvek története 1. Hangtan 2. Ősmondattan´*) jelent meg. Megjelenés alatt: *´3. Alaktan (1. Gyökrendszer 2. A toldalékok rendszere)´*. Feladatának a nyelvünk és népünk igaz történetének a minél jobb megismerését valamint a megszerzett tudás átadását tartja.

Studied Hungarian-Russian-Altaic languages and literatures at the University ´József Attila´ in Szeged, Hungary. She was given the title ´dr. univ´ at the same University, too. As a teacher Ms. Czeglédi taught foreign languages at all type of state schools, and linguistics at state universities. Her major research topics cover linguistic prehistory in

© Copyright Mikes International 2001-2015

general and applied linguistics. Currently she teaches linguistic prehistory at Private Universities called ´Nagy Lajos király´ in Miskolc, Hungary and ´Kőrösi Csoma´ in Budapest, Hungary. She regularly delivers scientific lectures at conferences and meetings. Ms. Czeglédi published about 80 essays and two books: *´History of Scythian-Hunnish languages 1. Phonetics 2. Presyntaxe´*. Currently she is working on the third volume of this series *´3. Accidence (1. System of roots of words 2. System of forming of words.´*). Her major aim is to learn the history of our language and our people in the best possible way and to convey this knowledge to as many people as possible.

FARKAS, Flórián

Okleveles villamosmérnök; MBA. IT és menedzsment konzultáns. 1992. óta Hollandiában él.

Electric engineer; MBA. IT and management consultant. Living in the Netherlands since 1992.

KISS, Endre

Az MTA doktora (D.Sc), egyetemi tanár (ELTE – Nyugat-Magyar Egyetem). A hetvenes években az Osztrák-Magyar Monarchia filozófia- és eszmetörténetének, illetve a magyar filozófia- és eszmetörténet problémáival foglalkozott. Filozófiai tevékenységének középpontjában ezt követően *Nietzsche* állt. 1982-ben könyvet írt filozófiájának magyarországi recepciójáról, 1993-ban monográfiát Nietzsche filozófiájáról, 2005-ben kiadta e monográfia kétszeres terjedelműre növelt végleges változatát. 1989 után e témák mellett a kelet-európai és egyben a globális fejlődés komplex problematikájával foglalkozott. Számos filozófiai és tudományos monográfia szerzője. Humboldt-ösztöndíjas.

Holds a doctor degree of the Hungarian Academy of Sciences (D.Sc.), university professor. In the 1970s his research focused on the history of philosophy of the Austro-Hungarian Empire and the history of Hungarian philosophy. After that Nietzsche constituted the focus of his research. He published several books on his œuvre and its reception in Hungary. After 1989 the issues of Eastern-European and complex global developments became the focus of his work. Author of several books, Humboldt-scholar.

KUKUCSKA, Ferenc

1953-ban született Kiskőrösön. Már korai gyermekkorában megragadta az irodalom. Sokáig csak az íróasztala fiókjának írta újabb és újabb novelláit, hosszabb-rövidebb írásait. Az áttörés néhány éve történt, Krúdy születésének 125. évfordulóján. Azóta vidéki lapokban, művészeti folyóiratban jelentek meg írásai. Kedveli a férfi-nő kapcsolatokat, a velük járó konfliktusokkal, a pergő, dinamikus párbeszédeket. Ír krimit, és csattanós történeteket, ezeket rövidebb, gyorsan fogyasztható formátumban. Nemrég fejezte be első regényét. Kedvenc írói: Krúdy Gyula és Munkácsi Miklós.

Born in 1953 in Kiskőrös, Hungary. He was enamored of literature from his youth. His early writings landed in the drawer of his desk, neverheless, in 2003 a breakthrough happened. Since then Mr. Kukucska publishes in literary journals. He has recently completed his firt novel.

MELLÁR, Mihály

Matematikus oklevelet szerzett a Belgrádi Tudományegyetemen. 1980 óta Ausztráliában él, ahol ausztráliai aboriginal és pápua-új guineai művészkereskedőként dolgozik. Emellett szerves és endogén kultúrák kutatásával foglalkozik.

Mathematician, Academia of Sciences, Belgrade. Since 1980 he is living in Australia, working as Australian Aboriginal and Papua New Guinean art and craft dealer, researching organic and endogen cultures.

VERES, Ildikó

A Miskolci Egyetem Filozófiatörténeti Tanszékének docense, ahol többek között magyar filozófiatörténetet ad elő. Fő kutatási területei a Kolozsvári Iskola és Brandenstein Béla. Számos filozófiatörténeti könyv szerzője [pld. Egy református gondolkodó a XX. század első felének Erdélyében (társszerző: Tőkés István), Tiszántúli Református Egyházkerület, Debrecen, 1994., Igazság és hiánynélküliség — Tanulmányok Varga Béla bölcseletéről Egyetemi Kiadó, Miskolc, 2001., A Kolozsvári Iskola I. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2003.], illetve szerkesztője, tudományos konferencia szervezője. Tudományos fokozatok: Magyar nyelv- és irodalom - művelődési menedzser szak KLTE BTK, 1978; Filozófia szakos előadó ELTE BTK,1982; Dr. univ. KLTE BTK, 1983; A filozófia tudományok kandidátusa, 1991. (Ph.D.-vá minősítve: 2000); Dr. habil. Debreceni Egyetem, 2005.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Graduated in 1978 at the Kossuth Lajos University, Debrecen (Hungarian and Cultural Management) and in 1981 at the Eötvös Loránd University, Budapest (Philosophy). She received a Ph.D.-degree in philosophy in 1991, Sándor Tavaszy and the Kolozsvár School of Philosophy. Ms. Veres is adjunct professor at the University of Miskolc (Department of History of Philosophy) where she teaches — among others — history of Hungarian philosophy. Her main research areas are the Kolozsvár School of Philosophy and Béla Brandenstein. She is the author and editor of numerous books on history of philosophy.

~ ~ ~ ~ ~ ~

© Copyright Mikes International 2001-2015

Szerkesztőség / Editorial Board

Főszerkesztő / Editor-in-Chief

FARKAS, Flórián	Hága, Hollandia	/	The Hague, Holland

Szerkesztők / Editors

KIBÉDI VARGA, Áron	Freiburg i.B., Németország	/	Freiburg i.B., Germany
MURAKEÖZY, Éva Patrícia	Hága, Hollandia	/	The Hague, Holland
TÓTH, Miklós	Hága, Hollandia	/	The Hague, Holland

Titkár / Secretary

CSANÁDY, Ágnes	Hága, Hollandia	/	The Hague, Holland

~ ~ ~ ~ ~ ~

© Copyright Mikes International 2001-2015

PHILOSOPHIA PERENNIS

Kiss Endre : *Jacques le fataliste et son maitre* Hegelnél és Diderot-nál

A *Corréspondance littéraire* körének legszűkebb munkatársai közé tartozó Diderot-nak ezt a művét is kéziratos változatokban olvashatták az európai uralkodó házakban és azok környezetében. Ez teremtette meg a mű németnyelvű történetét. Először Schiller adott ki saját fordításában számos történetet németül a francia kéziratból (1785), 1792-ben olyan teljes német fordítása született meg (W.Chr.S.Mylius), amely némi változtatással máig érvényes, elfogadott változatnak számít. Mindezek után a mű franciául csak 1796-ban jelent meg, ami azt is jelenti, hogy a műben megfogalmazott úr-szolga-problematika nem válhatott társadalmi és politikai erővé a francia forradalmat előkészítő folyamatokban.

Az előadás a műnek ezzel a német recepciótörténetével foglalkozik, amely a körülmények miatt a mű kezdeti egyetemes hatástörténetével azonos. Schiller és Goethe mellett az előadás mindenekelőtt Hegel értelmezésével foglalkozik, aki szokatlan radikalitással és teljességre törekvéssel olyan teljes interpretációval látja el Diderot művét, hogy amögött szinte sajátos archeológiai munkával kell megkeresni a Hegel-értelmezés előtti rétegeket.

Jacques le fataliste et son maitre esetében *szélsőségesen* szinguláris regénnyel állunk szemben, amelynek tartalmi és szerkezeti egyediségét az írói magatartás egyedisége teszi teljessé. A modern fizika nyelvén kifejezve olyan művel van dolgunk, amely a bizonytalansági reláció világába visz el minket, de ebben az esetben, mivel irodalmi műről van szó, még az a kérdés is felvetődik, hogy a bizonytalanság reláció extenzív világát megjelenítő regény egy magát szintén a bizonytalanság világába helyező író szándéka szerint született-e meg.

A helyzet különlegessége paradox, hiszen a bizonytalanság világát a szerző mindkét feltehető attitűd birtokában létrehozhatta. Állhatott a mű mögött tudatos, végiggondolt írói szándék, amelynek segítségével a bizonytalansági reláció világa létrejött, de ugyanúgy maga az írói szándék rögtönözve, konkrét szerkezeti elképzelések nélkül is képviselhette a bizonytalansági elvet. Újabb metaforával kifejezve: tudatos akarat is létrehozhatott káoszt, de ugyanúgy „kaotikus” elképzelések is képesek lehetettek arra, hogy ezt a kaotikus világot létre hozzák.

A regény káosza valódi káosz, finomabban vagy durvábban szőtt részei belső rend nélkül váltogatják egymást, ami miatt - szándékoltan, vagy nem - *a regény témája maga lesz a felvilágosodás*. A felvilágosodás természetesen nem azonos a regény kaotikus alapszerkezetével és cselekményével, ezt csak e káosz belső logikájának feltárásával értelmezhetjük teljesen.

Az eddigiekből nyilvánvalóvá kell válnia, hogy a regény üzenete semmiképpen sem állhat össze a cselekményből, vagy más, hagyományosan a regény műfajára jellemző mozzanatokból. A kaotikus szerkezet elsősorban két állandó mozzanatot tartalmaz. Az egyik természetesen az *úr-szolga-viszony*. E viszony filozófiatörténetéről nem lehet elég hosszan írni. Az úr-szolga-viszony, úgy is, mint az elismerésért vívott harc, a filozófia egyik legállandóbb, legközéppontibb problémája - csak azért Platóntól kezdve, mert korábbi filozófiai előzményeit nem ismerhetjük. Irodalomtörténeti előzményeinek egy része a modern társadalom áttörésszerű kibontakozásában megszülető *csavargó* alakja, majd e folyamat második részeként annak az úr-szolga-viszonynak az irodalmi megjelenése, amely szinte szemünk előtt válik problémátlan, triviális, mélyen magától értetődő viszonyból hirtelen érthetetlen, megmagyarázhatatlan és dialektikusan ellenséges viszonnyá, amelynek fokozatos felismerő kifejtésében egyre átfogóbb társadalmi antagonizmusok fogalmazódhatnak meg.

Diderot-nak ez a műve a szó szoros értelmében minden szempontból az európai gondolkodás centrumában áll. Egyesíti magában a filozófiai, a szépirodalmi, ha tetszik, a műfaji előzményeket, s maradéktalanul arra a fő problémára épül (úr-szolga-viszony), ami ezt a felülmúlhatatlanul középponti helyzetet tartalommal tölti meg. A sokáig marginális, elfeledettnek tekinthető regény abban a különleges és véletlennek is tekinthető szerencsében részesül, hogy Schiller, Goethe és Hegel hatására egy ütemben e legközpontibb filozófia probléma legnagyobb szerzőjének (Hegel) legelismerőbb ajánlásaival a problématörténetnek immár nyilvánosan elismert módon is a felülmúlhatatlan centrumába kerüljön.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Az elismerés (*Anerkennung, thymos*) legnagyobb filozófusa, Hegel tehát több művében és igen következetesen Diderot e regényét nevezi meg saját legközvetlenebb, modern előzményeként. Diderot bekerült ezzel a filozófia végső kérdéseinek nagy mesterei közé, amit már csak azért is megérdemel, mert volt bátorsága kaotikus szerzői intenciókkal létrehozni azt a művet, amelynek kaotikus és bizonytalansági relációkkal felépített világában az elismerés-probléma, azaz az úr- szolga-kérdés a legalapvetőbb összetartó elem. Hegel elismerő véleményeként máig érződik a filozófus személyes érintettsége, talán egyenesen személyes megdöbbenése is e szerzői bátorság láttán.

A meghatározóan kaotikus és bizonytalansági relációkkal megszerveződő regény összetartó mozzanata az úr-szolga-viszony, a regény felszínén az Úr és Jakab végeláthatatlan dialógusa. E viszony összes árnyalata megjelenik a regényben, mindig egyértelműen, mindig koherensen, amikor kell és a cselekmény úgy hozza, e viszony kifejtett vagy akár reflexív formában is megfogalmazódik, amelyben egyszerre filozófiai, történeti és pszichológiai áthatásban a szolga tudatossága, a valóságról alkotott helyes értékelése pozitívan is megfogalmazódhat. Az a magától értetődőség és természetesség, amellyel a szolga átéli, s ha kell, meg is fogalmazza saját fölényét, szükség esetén ki is jelöli azokat a feltételeket, amelynek teljesítése esetén hajlandó csak tovább is fenntartani urához fűződő „szolgai" viszonyát, ma is hasonlóan katartikus hatást kelt, elképzelhetjük, milyen őt igazoló filozófiai kinyilatkoztatásnak kellett ezt Hegelnek olvasnia.

A regény másik mindent átható összetartó eleme az elbeszélés, a történet, azaz a narráció maga. Egyszerre alig felülmúlhatóan triviális, tudatosan esetleges, de ugyanakkor ugyancsak alig felülmúlhatóan zseniális írói választás ez.

A trivialitásokból kiindulva azzal kell kezdenünk, hogy maga a történet a valóságos úr-szolga-viszony legfontosabb médiuma. Diderot változatában az úr függése a szolgától a *történetmesélés* közegében valósul meg; az irodalmi történet egyben e kapcsolatnak nemcsak története, de egyben médiuma, közös étere is.

Ez többszörösen is remek változata az alaptörténetnek. Itt az úr nem azokat az *anyagi* javakat fogyasztja el, amiket a szolga megtermel, de szakadatlanul azokat a történeteket akarja meghallgatni, amiket a szolga kitalál, vagy amelyek a szolgával megestek. *A triviális szinten ez az azonos a szórakoztatással*, az urat definíciószerű automatizmussal körülvevő unalom elűzésével. Egy magasabb szinten azonban ebben a vonatkozásban is megismétlődik az eredeti viszony: az úr itt is elsajátít, ha tetszik, elfogyasztja a szolga munkájának termékét, itt azonban nem a szolga anyagi, de *szellemi* termékét akarja elsajátítani. E szellemi termelés ugyan a triviális szórakoztatás miliőjéből indul ki, de egyáltalán nem áll meg itt. Ezt számos elbeszélés tanúsítja (akaratlan, vagy már ugyancsak szándékos írói remeklés, hogy alapvető történetmesélést a cselekmény rendre megszakítja, hogy a megszakításokból egyre újabb és újabb történetek kerüljenek elő, miközben az eredeti történet befejezésére a mű végéig sem kerül sor).

Az úr történetek iránti igénye tehát még *differenciáltabb* is, mint az anyagi javak iránti igénye. Képes lépést tartani a szolga történeteinek nyitottságával, s e történetek értelmezésében saját létének, társadalmi helyzetének és szellemi korlátainak határain helyenként még túl is tud lépni. Ha nem is ez a mozzanat a regény felvilágosodásának legfontosabb eleme, nagyon is döntő, talán egyenesen forradalmi elem, *hogy ezzel a magatartásával már az úr is részévé válik a felvilágosodásnak*.

Két különböző irányból látjuk tehát a felvilágosodás születését. Mindkettő a társadalmi lét legalapvetőbb, legproblémátlanabbnak tekintett közegéből indul ki. Az úr kíváncsisága és *történetéhsége* és a szolga léthezkötött, azaz egzisztenciális *történetgazdagsága* nemcsak feltételezik egymást, de az így értelmezett viszony új típusú és kölcsönös függést hoz létre. Ez a folyamat, ami virtuális történet önmagában is, a legfontosabb összetevője annak, hogy a kaotikus és bizonytalansági mozzanatokkal megtűzdelt regény témája voltaképpen nem a regényben szereplő személyek története, hanem *az elbeszélés, az értelmezés, és a gondolkodás folyamatának története*, azaz a *regény tárgya tulajdonképpen maga a felvilágosodás*. Ezt a tényt természetesen nemcsak a két szereplő imént jelzett reflexív, *clinch*-szerű kapcsolata teszi ki, de azok a kaotikus és bizonytalansági elemek is, amelyek e regény előre haladó pozitív folytonosságát a cselekmény szintjén már megteremtik.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Mindezeket egybe vetve *szinguláris* regénnyel van dolgunk, amelynek tartalmi és szerkezeti egyediségét az írói magatartás egyedisége teszi teljessé. A modern fizika nyelvén kifejezve olyan műről van szó, amely a *bizonytalansági reláció* világába visz el minket, de ebben az esetben, mivel irodalmi műről van szó, még az a kérdés is felvetődik, hogy a bizonytalanság reláció világát megjelenítő regény egy magát szintén a bizonytalanság világába elvezető író *szándéka* szerint született-e meg.

A helyzet különlegessége paradox, hiszen *a bizonytalanság világát a szerző mindkét lehetséges attitűd birtokában létre hozhatta*. Állhatott a mű mögött tudatos, végiggondolt írói szándék, amelynek segítségével a bizonytalansági reláció regénybeli világa létrejött, de ugyanúgy lehetett maga az írói szándék is „bizonytalansági", amelyik rögtönözve, konkrét szerkezeti elképzelések nélkül maga is már manifesztálta a bizonytalansági elvet. Más szóval, metaforikusan kifejezve, tudatos akarat is létrehozhatott káoszt, de ugyanúgy már eleve „kaotikus" elképzelések is képesek lehetettek arra, hogy ezt a (kaotikus) világot létrehozzák.

Szinte teljesen szinguláris regénnyel állunk szemben, amelynek tartalmi és szerkezeti egyediségét az írói magatartás egyedisége talán még teljesebbé teszi. A modern fizika nyelvén kifejezve, olyan művel van dolgunk, amely a *bizonytalansági reláció* világába visz el minket, ebben az esetben természetesen, mivel irodalmi műről van szó, még az a kérdés is felvetődik, hogy a bizonytalanság reláció világát megjelenítő regény egy szintén a bizonytalanság világába elvezető írói szándék szerint született meg. A helyzet különlegessége paradox, hiszen a bizonytalanság világát a szerző mindkét lehetséges attitűd vállalásával létrehozhatta. Állhatott ugyanis a mű mögött tudatos, végiggondolt írói szándék, aminek segítségével a bizonytalansági reláció világa létrejött, de ugyanúgy állhatott a mű mögött olyan írói stratégia is, amelyik rögtönözve, előzetes szerkezeti elképzelések nélkül, maga is a bizonytalansági elvet képviselte. Más szóval, tudatos akarat is létrehozhatott káoszt, de ugyanúgy, „kaotikus" elképzelések is képesek lehetettek arra, hogy ugyanezt a kaotikus világot létrehozzák.

Megelőlegezzük tézisünket: *a regény káosza valódi káosz*, finomabban vagy durvábban szőtt részei felismerhető belső rend nélkül váltogatják egymást, ami miatt - szándékoltan vagy nem - a regény témája maga a gondolkodási és kommunikációs folyamat, nagy ugrással kifejezve, maga a felvilágosodás lesz. A felvilágosodás természetesen nem azonos a regény kaotikus alapszerkezetével, cselekményével vagy valamiféle üzenetével, e kapcsolatot csak e káosz belső logikájának feltárása után értelmezhetjük teljesen.

Diderot esetében a lehetetlenséggel határos meghatároznunk az úgynevezett *„művészetakarás"* (Kunstwollen), az írói vagy szerkesztői stratégia konkrét összetevőit. Ebben három súlyos körülmény is akadályoz bennünket. Az *első* az, hogy nem állnak rendelkezésünkre megbízható feljegyzések a szerző eredeti szándékairól. Azt sem szabad elfelejtenünk, hogy maga ez a regény *Schiller*, *Goethe*, majd *Hegel* kivételes ajánló pártfogása révén került be nyomban az akkori új világirodalom centrumába. Ezen *üstökösszerű* felemelkedésen nem találhatjuk rajta Diderot személyes akaratának nyomait. Más szóval, nagyon is jogos lehetne az a gondolat, hogy vajon milyen sorsot élt volna meg ez a regény, ha ez a három személy nem méltatja arra, hogy filozófiai, sőt, implicite, de teljesen egyértelműen világtörténelmi folyamatok kifejezéseként értékelje.

Az írói akaratra vonatkozó szándék adekvát feltérképezését, *másodszor,* nagyban akadályozza a prózai művek akkori *poétikai meghatározatlansága* is, azaz a regény esztétikai és poétikai meghatározottságainak meglehetősen kifejletlen szintje. A regény ebben a kérdésben is számos paradoxont vet fel. Éppen e műfaj *élő kapcsolata a valósággal*, a mindenkori jelennel ugyanis az, ami nem feltétlenül igényli az esztétikai vagy poétikai kidolgozottságot.

Az írói szándék rekonstrukciójának *harmadik* nagy akadálya sajátosan logikai jellegű. Amennyiben hipotézisünk helyes, és a regény tulajdonképpeni szüzséje *maga a gondolkodási folyamat*, amely egy új és újnak is érzékelt társadalmi közegben megy végbe, az írói szándék kérdésének szövegösszefüggésében logikai paradoxon is felléphet. A regény kontingenciáját, valóságos véletleneit, káoszát ugyanis ugyanúgy létrehozhatja egy részleteiben is végiggondolt írói szándék, mint ahogy a „szándékos" írói gondatlanság, oda nem figyelés is igen kiváló eredményekhez vezethet egy típusú regény megalkotásakor. Talán éppen „egy oda nem figyelő" írói magatartás képes egy több irányban módosított, pikareszk regény kaotikus természetének a műben való *hiteles* megteremtésére.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Az írói szándék eme messzemenő tisztázatlansága zavarja a jelenkor túlzottan poétikai és esztétikai tudatosságot feltételező szemléletét. Éppen ezért többé-kevésbé bizonyosak lehetünk abban, hogyha ez a regény már a XVIII. század végén és XIX. század elején nem kerül be az irodalom filozófiailag is hatványozott fő áramába, napjaink kutatói kevés figyelemre méltatnák.

Különös jelentősége van az írói szándék problémájának a regény teljesen kifejtettnek tekinthető, összefüggő történeteinek elemzésekor, amelyek tökéletes kidolgozottsága, mesteri intrikája, többszörös filozófiai tanulságai a szervezettségnek olyan magas szintjét mutatják, amely, fényévnyi távolságra van a regény szövegének attól a rendezetlenségétől, amit az imént éppen az írói szándék összefüggésében vetettünk fel.

Négy ilyen történet emelkedik ki az Úr és Jakab öntörvényű párbeszédeinek végtelen folyamából. Ezek is, akarva vagy nem akarva, szinte tökéletesen épülnek bele a párbeszédek véletleneibe, hogy azután azokból a maguk szervezettségének folytán először észrevétlenül, majd az olvasó legnagyobb meglepetésére minden szempontból egyre tökéletesebben megszervezett történetekként emelkedjenek ki. E négy történet: Hudson apát harca az ellene folyó intrika ellen, Madame De la Pomerray bosszúja szerelmén, Bigre szerelmi története, valamint a fiatalember története, aki rossz társaságba kerülvén súlyos kártyaveszteségeket szenved.

A négy történet tökéletes szervességgel épül bele a regénybe, kezdetben szinte észrevétlenül épül fel, majd ugyanolyan észrevétlenséggel tűnik el (történetietlen filmes terminológiával szólva: „úszik ki") az elbeszélés áramából.

Az írói szándéknak (a kontingens előadásmód paradoxonjait nem feledve) része kellett hogy legyen Diderot világos tudása arról, hogy magas állású külföldi érdeklődők, akik között uralkodókat és arisztokratákat is kell sejtenünk (és kellett már neki is sejtenie), különösen is becsben tartották, hogy minél intenzívebben és minél bensőségesebben ismerjék meg, mi történik Párizsban, abban a metropoliszban, amely szellemi és érzéki szabadságaival a szó szoros értelmében lenyűgözte az európai tudatot. Diderot-nak tudnia kellett, hogy „vigyázó szemét" mindenki Párizsra „veti", és amikor az orosz cárnő érdeklődik kéziratai iránt, akkor a francia élet olyan részletei is érdekelik, amelyekről azt gondolja, hogy Szentpétervárott nem is képzelhetőek el. Mindehhez tartozik, hogy Grimm a kor könyvkiadási és könyvkereskedelmi viszonyaihoz illesztve valóságos kapitalista vállalkozást teremtett a nagy felvilágosítók írásainak nemzetközi forgalmazására e különleges érdeklődői kör számára. Különös fordulata a kultúra történetének, hogy, amint ez a *Rameau unokaöccsé*vel is megtörtént, ezek az uralkodóknak és más kivételes érdeklődőknek szánt művek *a későbbiekben* Schiller és Goethe kezébe kerülve találták meg azt a valóságos intellektuális helyüket, amelyek az eredeti olvasói érdeklődésben legfeljebb csak részlegesen voltak feltalálhatók. Ezzel nem azt akarjuk mondani, hogy részben a Grimm által terjesztett, részben az uralkodói meghívások alatt az egyes udvarokban írt felvilágosító művek iránti érdeklődés nélkülözte volna a gondolati elemet, de ezek az elemek az uralkodói felvilágosodás hatalmi meggondolásai voltak, amelyekkel nagyon jól megfért egy szabados társadalom szabados történetei iránt való határátlépő érdeklődés. Az uralkodók érdeklődéséből sem hiányzott a gondolatiság, Schillerék érdeklődéséből sem hiányzott a szabadosság. Diderot-t természetesen nem szeretnénk úgy ábrázolni, mint aki különlegesen is elmélyült volna a szabadosság ábrázolásában. Művének egyik valóságos remeklése azonban mégis csak ebből a kettős szempontból tárul fel. A gondolatiság és a szabadosság szerves egységben jelenik meg, majd ez az egység ismét a legszervesebben találja meg helyét egy másik alapviszonyban, az úr és a szolga viszonyában.

Mindezek után már nem csodálkozhatunk azon, hogy nem lehet egzakt kritériumrendszert találni a regény önálló, belső történetei számára, melyeket *betét-történeteknek* kellene neveznünk, ha az őket körülvevő „keret" szervesebb és koherensebb összefüggést jelentene. Diderot végső soron mesterien oldja meg azt a problémát, hogy a tradicionális regényszerűség egyetlen lényeges vonását sem tartalmazó szövegben minden kibontakozó történet lendületbe jövetelét nem egyszer brutális önkénnyel akadályozza meg az úr és a szolga öntörvényű párbeszéde.

Különös funkciójuk, talán egyenesen érvényük támad így az önálló elbeszéléseknek. Egy nagyobb szerkezet, nagyobb egység szituálja, szövegösszefüggésbe helyezi az önálló történetet. Óhatatlan, hogy ebből a szövegösszefüggésből ne támadjanak új esztétikai minőségek, részben dramaturgiai, részben moralizáló, részben más narratív célokat követve.

© Copyright Mikes International 2001-2015

A *Jacques le fataliste* esetében azonban ebből a szempontból is különleges helyzettel van dolgunk. Az előzőekben több oldalról megközelítve is arra az eredményre jutottunk, hogy érdemileg lehetetlen az írói szándék bármiféle rekonstrukciója Diderot-nál, maguk az egyes önálló történetek ezért nélkülözni kénytelenek az előbb érintett olyan pótlólagos jelentéseket, amelyeket egy azonosítható szövegösszefüggés helyezhetett volna el körülöttük. Sajátos önállóságban, ha tetszik, *magányosan* állnak így ezért az elbeszélések. Sajátos esztétikai tanulságot hordoznak így, hiszen különállásuk még sokkal jobban alá lesz húzva, mintha önálló elbeszélés formájában jelentek volna meg. A kellő óvatossággal az így keletkező szinergetikából ennek ellenére mégis látunk kirajzolódni *új esztétikai minőséget*, s ez pedig az a feszültség és kontraszt, ami az Úr és Jakab dialógusának alaktalan kontingenciája és az egyes különálló elbeszélések belső rendje, logikája és filozófiai bölcsessége között fennáll. Az önálló történetek magas szintű szervezettségükkel, perspektivikusan átgondolt cselekményükkel ellenpontját nyújtják annak a tudatos kaotikus szervezetlenségnek, amely az Úr és Jakab együttlétét jellemzi.

Az önálló elbeszéléseknek önálló világképük van, amelyet ugyancsak mérlegre kell tennünk a felvilágosodás szempontjából. Mivel azonban az előzőekben érzékeltettük, hogy a regény nehezen azonosítható szüzséje voltaképpen maga a felvilágosodás, ezért az önálló történetek értelmezése *immár a felvilágosodás médiumán keresztül* a regény többé részéhez való kapcsolatot is feltárja.

Éppen az elbeszéléseket körülvevő dialógus kaotikus strukturálatlansága nehezíti meg azonban, hogy a történetek elemzését a maguk vérből, XVIII. századi szabadosan naturális realizmusával indítsuk, vagy éppen megfordítva, rögtön egy új filozófia és antropológia megvalósulását lássuk bennük. Mindenesetre a ragyogóan megszerkesztett, mélyen átgondolt, az emberi természet titkait ismerő elbeszélések már minden részletükben egy *új valóság* és *új filozófia* termékei.

Magát az új valóságot könnyebb rekonstruálnunk: egy hölgy, akitől lovagja elhidegül, elhatározza, hogy különös bosszút áll. Kiválóan kitervelt intrika során megismerkedik egy szép, fiatal lánnyal, aki szegénysége miatt éppen akkor azon a határon áll, hogy gazdag urak kedvese legyen. A hölgy, Madame de la Pommeraye, kiemeli környezetéből a lányt, új helyre költözteti, mai szóval kifejezve, *új identitást ad neki*, s mindezt olyan hosszú távú folyamatként építi fel, amelynek végén úgy mutathatja be volt kedvesének az immár úri hölggyé avanzsált fiatal lányt, mint saját bizalmas barátnőjét. Ha az író nem is utal rá konkrétan, az egész tervnek több évet kellett igénybe vennie. Madame de la Pommeraye, mintegy véletlenül, úgy irányítja az eseményeket, hogy hűtlen lovagja beleszeressen ebbe a lányba, aki ezt természetesen nyomban meg is teszi, majd ugyancsak a leghosszabb és legprecízebb előkészületek után a hölgy eljuttatja a szerelmes párt egészen az eljegyzésig, majd az esküvő is megtörténik. Madame de la Pommeraye a következő nap kis levélkével magához hívja e gavallért, majd feltárja előtte a hölgy igazi kilétét.

Diderot tökéletesen jeleníti meg az új valóság, a felvilágosodás alaptendenciáit.

Ha volt a XVIII. századi irodalomban mindent átfogó jelenség és téma, az éppen a szabadosság volt. Tökéletesen beilleszkedett az úgynevezett *Ancien Regime* sajátos világába, a rendi különbségeket még őrző társadalom, a még erős központi hatalom, a már győztes felvilágosodás és a cselekvés képességét már megszerző harmadik rend szociológiai és történeti „kettős" univerzumába. Mindebből beszűrődik az elbeszélésbe a libertinizmus új élménye, a szexuális szabadosság, amit a kultúra, a viselkedési formák és a nyelv közvetít. Ebben is van tettes és áldozat, miközben *az áldozat képes kiharcolni a maga igazát*.

Ebben leljük meg a felvilágosodás konkrét mibenlétét Diderot e regényében. A felvilágosodásnak ugyanis csak egyik dimenziója az, hogy a valóságot meg kell érteni, és a megértett valóság elemeivel önmagunk és mások gondolkodását átalakítani. Ugyanúgy a felvilágosodás része az is, hogy az emberek, különösen, ha vesztesek vagy áldozatok, nem nyugodnak bele saját sorsukba, legjobb tudásuk szerint megharcolnak önmagukért. Ezen az alapon Madame de la Pommeraye hosszú távú, remek intrikája a felvilágosodás bizonyítéka, ugyancsak a „szolga" győzelme az „úr" fölött, s mint ilyen, egy másik oldalról, de ugyanolyan tökéletesen mutatja be azt az eredményt, amit Jakab a maga állandó retorikájával harcaival küzd ki urával szemben.

A regény önálló történetei, amelyek az Úr és Jakab szakadatlan dialógusából váratlanul kiemelkednek, legalább annyira az új gondolkodás termékei és bizonyítékai, mint maga az úr-szolga-viszony. Azért is van különös

© Copyright Mikes International 2001-2015

jelentősége ezeknek a betét-történeteknek, mert a felvilágosodásnak azokat a meghatározó oldalait mutatják fel, amelyek a vezető definíciók mögött gyakran megvilágítatlanul maradnak. Nem kétséges, hogy a felvilágosodás alapdefiníciója a vélemények és nézetek kérdése, vagy ahogy Voltaire kifejezte, az a belátás, hogy a vélemények a „gondolkodás királynői". Ez az alap definíció problématlan természetességgel megy át a *hamis* és *helyes* tudat problémájába, azaz a permanens *filozófiai tudásszociológiába* és *ideológiakritikába*. Ez minden kétséget kizáróan a felvilágosodás alapzata.

Diderot érdeklődése azonban itt már a megváltozott *emberi gyakorlatra* irányul. Ez tehát a *változóban lévő* vagy már *megváltozott* emberi gyakorlat felvilágosodása, ami olyan elementáris erővel fogalmazódik meg Rousseau-nál, aki ki is mondja a tézist, hogy „az ember nem azonos a saját sorsával". Bármilyen előzményei legyenek is történetileg ennek a felismerésnek, *teljes érvényesülése egyenlő a felvilágosodás győzelmével*. Diderot regényét éppen az választja el Rousseau nagy kísérleteitől, hogy a megváltozott emberi gyakorlat nála nem ideológiaként, jövőbe vetített mozgalomként vagy utópiaként jelenik meg, nem az új fejlődésének felismert kiindulópontjaként, de már jelenben létező hétköznapi valóságként, amelynek konkrét természete (például Jakab nyersesége és vitális életközelisége) már az ábrázolás új feladata is.

Az irodalmi műfajok rejtett dimenziói plasztikusan követik a mindenkori emberkép elmozdulásait. Amíg a rendi társadalomban bármelyik szereplő csak rendjének egy tetszőleges példánya, a megfelelő irodalmi eljárás ezt képezi le. Ha egy másik helyzetben például a politikai egyenlőség tudata és meggyőződése éri el a kritikus nagyságrendet, a műben ábrázolt szereplő is az aktuális konkrét értelemben egyenlővé válik velünk, már amiatt is akaratlanul azonosulást vált ki belőlünk, ami által a mű és műfaj is megváltozik. Ha ugyanezt a fejlődési folyamatot immár az ezt követő szakaszokon is rekonstruáljuk, megjelenik a saját sorsát kezébe vevő ember és a saját sorsát kezébe vevő emberre érzékeny olvasóközönség, aki szintén úton van afelé, hogy saját sorsát a kezébe vegye.

Ez az elmozdulás az, ami Diderot-nál a regényt valójában alakítja és strukturálja. *Nem a szereplő sorsával, de a szereplő harcával azonosulunk.* Egy szakértő figyelmével figyeljük a harc fordulatait, elismeréssel adózva a harcban kifejtett ügyességnek.

E megváltozott emberi gyakorlat korántsem mond ellent a felvilágosodás definícióinak. Az alapmeghatározás szerint a felvilágosodás a vélemények megváltoztatása, a helyes tudat kiharcolása. Amit Diderot megmutat, az már a helyes tudat alapján cselekvő ember, aki valamikor már levonta azt a következtetést, hogy az ember nem azonos saját sorsával, azaz *küzdenie kell önmagáért, és e küzdelemben nyerhet, sőt nyer is.*

Diderot íróilag nem keveset profitál ebből az alaphelyzetből. A helyes tudat növekvő intenzitású jelentősége, miközben egészében új állapotot jelez, szakadatlanul új differencia-viszonyok sorozatát teremti meg, amelyek új módon tárgyiasulva *immár az új regény tárgyává válnak*. Az Úr és Jakab között erőteljes differencia lép fel, amennyiben a szolga tudata erőteljesen felülmúlja az úr tudatát a valóság ideológia- és előítéletmentes feldolgozásából. Kettőjük harca ezért óhatatlanul a legszokványosabb helyzetben is filozofikus formákat ölt, függetlenül még attól is, mennyire ált ez eredetileg Diderot szándékában. A helyzetet bonyolítja, de ez inkább írói érdem, mint gyengeség, hogy már maga az Úr sem áll teljesen a régi tudat álláspontján. Diderot, ha tetszik, ezen a ponton át is megy Hegelbe, a két szereplő viszonya is két tudat küzdelmévé válik.

A felvilágosodás új gyakorlata új tudati belátásokon alapul. A tudatok differencia-viszonya meghatározó az egyes betét-történetekben is. A bárónő intrikája egyrészről tökéletes, saját sorsáért vívott harc, amelyet művészi szinten valósít meg. A tudatok differenciája kezdetben volt kedvesénél jelentkezik, mégpedig abban a mozzanatban, hogy ez a lovag egyáltalán nem gondol arra, hogy a bárónő bosszút is állhat, hiszen az ő tudatkonvenciói szerint az ügy be van fejezve. Amíg az egyik oldalon a tökéletes kivitelezett intrika, a hosszú távú tervezés, a nehézségek pontos felmérése, az emberi lélek és viszony tökéletes ismerete áll, addig a másik oldalon egy ilyen gyakorlat lehetőségének még elgondolása sem merül fel. Ebben a viszonyban mind a két elem fontos: a felvilágosodás új gyakorlatát egyképpen határozza meg a harc felvállalásának *puszta ténye* és a harc megvívásának kiváló *szintje*.

© Copyright Mikes International 2001-2015

A felvilágosodás alapdefiníciója (a vélemények uralma és azok megváltoztatása) szükségszerűen alakítja át a gyakorlatot. Nem süllyeszti a gyakorlatot a vélemények puszta illusztrációjává, de gyakorlatot irányító tudati differenciákat hoz létre.

Hudson apát (mégiscsak Franciaországban vagyunk a XVIII. században) mélyre süllyed a kor bűneiben, de amikor ezt instrumentális szándékkal ki akarják játszani ellene, maga is hozzá kezd saját harcához, amely harc igen hasonlít a bárónő harcához. Az ő javára szóló intellektuális és erkölcsi differencia elvezet a harc vállalásához („az ember nem azonos saját sorsával"), majd ezt a harcot ugyanolyan színvonalon harcolja is végig, amit annál is inkább megtehet, mert éppen a szóban forgó tudati differencia miatt az őt gonosz szándékkal megrontó ellenfelei *fel sem tételezik*, hogy az apát egyáltalán olyan harcot vállalhat föl, ami létének újra-legitimálására irányul.

Az egyes tudatok (konkrétan a „régi" tudat, illetve a felvilágosodó vagy felvilágosodott „helyes" tudat) differencia-viszonyainak felmutatatásához talán legcélszerűbb *de Sade* márki történeteit helyezni Diderot mellé. E két szerző már felületes szemlélő számára is feltűnően hasonlíthat egymáshoz. Mindketten a legnyersebben és legkonkrétabban írják le koruk igaz történeteit, amelyek ugyan már nem minden részletükben jelentenek soha nem látott szenzációt, sőt, már nem is minden részletük hívja ki a közvetlen üldözést, a cenzúrát vagy éppen a Bastille-t. Ha azonban e szempont megfordításával kívánunk kettejük történeteire tekinteni, ennek azért az ellenkezője még nem igaz. Diderot regénye esetében szívósan tartja magáét az a tudományos álláspont, hogy akár más kiemelkedő prózai műveit, e regényt sem közvetlen megjelentetésre szánta, amivel természetesen az esztétikai nagyvonalúságot, spontaneitást vagy éppen a valóságos emberek társadalmi realitásának azt a közvetlen durvaságát is magyarázni lehetne. E megfordított perspektívához tartozik, hogy maga Diderot is járt a Bastille-ban, töltött emigrációban időt Párizson kívül, s belenyugodott olyan konstrukcióba is, amely szerint műveit mások, külföldön, általa nem áttekinthető módon terjeszthették. Mindezek a vonások alapvetően jellemzik a márki irodalmi tevékenységét, is beleértve a valóság gorombán ábrázolt képét, a cselekvéseket irányító emberi motívumok teljes kendőzetlenségét, vagy az egymással folytatott harcok rafinált és hosszú távú intrikáját. Az irodalom és irodalmon kívül lét határán egyensúlyoznak teljes tudatossággal mind a ketten, miközben, részben a változó korviszonyok miatt is, a márki még jóval kijjebb áll ezen a határvonalon, mint Diderot.

A széleskörűnek elismert hasonlóságok azonban éppen a maguk részletekbe menő plaszticitása miatt nagyon is erőteljesen domborítják ki a közöttük lévő különbségeket, s ezáltal segítenek hozzá ahhoz, hogy Diderot-nak ezt a sajátos arcát felvillanthassuk, amelyben újra meg újra más oldalakról jelenik meg felvilágosodás mély szerkezete, nem pedig az ezekhez képest felszínesnek tekinthető összegezések szintjén.

Ha tényként közismert is, mint gondolati kiindulás semmiképpen sem elcsépelt, hogy a márki felvilágosodása is felvilágosodás, ez a felvilágosodás is racionalizmus, ami keresztülvágtat a hagyományok, az értékek, a hiedelmek, a megszokások világán, és ugyancsak közismert módon, minden társadalmi viszony átlépésével a jól ismert érzéki beállítódás felvilágosodásához vezet. De Sade történeteiből hiányzik a valódi intrika, magukban a történetekben nincs másik oldal. Tettesek vannak és áldozatok, a hatalom újabb és újabb ötletei, melyeket ellenállás nélkül vihetnek végbe és amelyek végrehajtásában egy sor önkéntes támogatójuk is akad, nem utolsósorban a tegnapi áldozatok személyiségvesztett soraiból. A történetek csak annyiban nem teljesen látszattörténetek, hogy állandóan új és új jelenetekben kísérelik meg megfogalmazni magát az ebből a racionalitásból következő cselekményt. A történeteken belül nincsenek ellenlábasok sem, az ellenlábasok kívül helyezkednek a művön, akik cselekvései már nem a történetek szereplőit, hanem magát a szerzőt érintik, amennyiben például a márkit több ízben kriminalizálják.

A művön belüli erőviszonyoknak ez az egyoldalúsága (azazhogy nem lehetséges ellenállni ennek a szubverzív racionalitásnak) egyben a társadalom kimondatlanul megsemmisítő kritikája is.

A márkival összevetve látszik talán legszemléletesebben, milyen fordulatot vesz a felvilágosodás, racionalitás, és a cselekvések intrikája Diderot-nál. Egyrészt nyomban látható, hogy a társadalom egymásnak feszülő harci tervek terepe, s ez már rögtön lehetetlenné teszi a sommás ítélkezést a társadalomról, bármilyen egyértelműek legyenek is Diderot erre vonatkozó nézetei. A cselekvések irányítói Diderot-nál nem a hatalmi erőfölénnyel rendelkező „racionalitás" képviselői, azaz nem a tettesek, hanem éppen azok, akik egy konkrét fordulat során *áldozatokká* váltak vagy válhatnak. Ez nemcsak a felvilágosodás szociológiai vagy politikai vonulatát jelzi előre, de ebben a pillanatban még igen kreatív *filozófiai* felismerés is, *a valóság új értelmezésének új alapja*, amelyek az

© Copyright Mikes International 2001-2015

egyes intrikák leírásán kívül egyenrangú eleme a középpontban álló úr-szolga-probléma (ami annyira új filozófiai felismerés, hogy azt *ez után* Hegel a világtörténelem új magyarázó elvének is megteszi).

Az átmeneti vagy végleges áldozatok maguk sincsenek bűnök vagy hibák híján, a történetek kiindulópontjának idején mégis *belül vannak* a társadalmi magatartások jó vagy rossz határain. A harcoló felek találják ki az intrikát, de az intrika is alakítja őket. A sikeres intrikában, mint teljesítményben, valósul meg a személyiség, harcolja ki a maga társadalmi elismerésért és státuszát, és győzi le azt, aki illegitimen, de racionális lépések sorával akart fölébük kerekedni.

Valóságos emberek állnak szemben valóságos emberekkel, az összes cselekvést világosan áttekinthető racionalitás jellemzi. A felvilágosodás és a racionalitás nem sajátítható ki, mindenkinek juthat belőle - innentől fogva a társadalom valóságos emberek valóságos küzdelmeinek valóságos színtere. A gyenge is, a szolga is győzhet, de az ő győzelme sem szükségszerű, hanem valóságos térben valóságos eszközökkel kell kiharcolni. Ez sajátosság-együttes az, amelyben a felvilágosodás valóságos folyamattá válik.

KISS, Endre: Jacques the Fatalist and his Master – in Hegel and in Diderot

Diderot's novel about Jacques the Fatalist stands in many regards in the center of the European thinking. It combines many previous approaches in literature, philosophy, it is also built entirely on that problematic (the *master-servant-relationship*), which was focussed under every aspect in this European history.

The marginal novel and long considered as extinct had the chance to recur, under *Schiller*'s and *Goethe*'s impetus, in the center of the history of the problem, in what way even Hegel, with his deep gratitude and permanent praise, sets his material at the center of the philosophical and simultaneously most highly concrete history. The most important philosopher of the *recognition* calls Diderot's novel his direct predecessor. *With this mediatization, Diderot becomes absolutely, through this novel, the Grand Master of the last philosophical questions*.

Expressed with the language of the modern physics, it is in this novel about the development of a *world of the relation of uncertainty*. As it is however a literary work, the question is also immediatly put, of whether this novel of the uncertainty arose or not through a poetic will directed to the uncertainty. Finally, a novel of the uncertainty relations arose from a thoughtful literary intention which, therefore, should not be on its part "uncertain", it might however also happen in the medium of the uncertainty, that the novelist has improvised and worked without any profound concepts.

KISS, Endre: Jacques le Fataliste et son Maître – chez Hegel et chez Diderot

Le roman de Diderot sur Jacque le Fataliste se trouve à maints égards au centre de la pensée européenne. Il réunit de nombreuses approches antérieures en littérature, philosophie, il est aussi construit entièrement sur cette problématique (la *relation maître-serviteur*), qui était concentrée, sous tous aspects, dans l'histoire européenne.

Le roman marginal et considéré depuis longtemps comme disparu eut la chance de se retrouver, sous l'impulsion de *Schiller* et *Goethe*, au centre de l'histoire du problème, ce en quoi encore Hegel, à l'aide de sa plus vive reconnaissance et de son éloge permanent, place son matériel au centre de l'histoire philosophique et simultanément la plus hautement concrète. Le philosophe le plus important de la reconnaissance appelle le roman de Diderot son prédécesseur direct. *Par cette médiatisation, Diderot devient absolument, à travers ce roman, le grand maître des dernières questions philosophiques*.

Exprimé avec le langage de la physique moderne, il s'agit dans ce roman du développement d'un *monde de la relation d'incertitude*. Comme c'est cependant une œuvre littéraire, la question est aussi immédiatement posée, de savoir si ce roman de l'incertitude naquit ou non par une volonté poétique dirigée sur l'incertitude. Finalement, un

© Copyright Mikes International 2001-2015

roman des relations d'incertitude peut naître par une intention littéraire réfléchie, qui en conséquence ne devrait pas être pour sa part „incertaine", il pourrait cependant aussi arriver dans le milieu de l'incertitude, que le romancier ait improvisé et travaillé sans concepts de grande amplitude.

KISS, Endre: Jacques le fataliste et son maitre – bei Hegel und bei Diderot

Diderot's Roman über Jacques, den Phatalisten, steht in vielen Hinsichten im Zentrum des europaeischen Denkens. Er vereint viele vorangegangene Ansaetze in Literatur, Philosophie, er wird auch restlos auf jene Problematik aufgebaut (die *Herr-Knecht-Relation*), die in dieser europaeischen Geschichte unter jedem Aspekt auch im Mittelpunkt stand.

Dem lange marginale und als verschollen geltende Roman wird das Glück widerfahren, dass auf die direkte Anregung *Schiller*s und *Goethe*s selber ins Zentrum der Problemgeschichte kommt, wonach noch Hegel sein Material mit Hilfe seiner waermsten Anerkennung und seinem permanenten Lob in die Mitte der Mitte der philosophischen und gleichzeitig der allerkonkretesten Geschichte stellt. Der bedeutendste Philosoph der *Anerkennung* nennt Diderot's Roman als seinen direkten Vorgaenger. *Durch diese Vermittlung kommt Diderot durch diesen Roman zu den grossen Meisters der letzten philosophischen Fragen überhaupt.*

Mit der Sprache der modernen Physik ausgedrückt, geht es in diesem Roman um den Ausbau einer *Welt der Unsicherheitsrelation*. Da es doch ein literarisches Werk ist, stellt sich auch gleich die Frage, ob dieser Roman der Unsicherheits auch noch durch einen auf die Unsicherheit gerichteten dichterischen Willen entstand oder nicht. Letztlich kann ein Roman der Unsicherheitsrelationen durch eine durchdachte schriftstellerische Absicht entstanden sein, die deshalb nicht ihrerseits „unsicher" gewesen sollte, er dürfte aber auch so ins Medium der Unsicherheit kommen, dass der Romancier improvisiert und ohne tiefgreifende Konzepte gearbeitet hat.

~ ~ ~ ~ ~ ~

© Copyright Mikes International 2001-2015

Veres Ildikó :

Az itt-lét, a hiány, a betegség és a halál-tapasztalat – kérdésfeltevések és argumentációk Király V. István fenomenológiai-ontológiai munkáiban

Kulcsszavak: magyar filozófia, alkalmazott filozófia, itt-lét, hiány, titok, betegség, halál-tapasztalat

Összefoglalás*:* Lényeges kérdéskörnek tartjuk, a hazai bölcseletben a folytonosságot tekintve azt, hogy miként lehetséges napjainkban az 'itt és most' meglévő és a Közép-Kelet Európában megélt **hiányokat** és **létteljességet** megérteni és tematikusan értelmezni. Király V. István interpretációi, alkalmazott filozófiai vizsgálódásai új megvilágításban helyezik el a hiány és a **titok**, a **deficiencia** és az „**itt-lét**" halandó történetiségének és egzisztenciális ontologikumának kérdésköreit, amelyen belül a betegség és a halál-tapasztalat kiemelt jelentőséggel bír. A fizikailag-testileg jelentkező betegség nem csupán fizikai szenvedést jelent, hanem azt a deficienciát, illetve azt a megfosztást-privációt, amely tendenciaként a szenvedő létmódozatainak a lehetőségeit, és ezeknek a létmódoknak a minőségeit a maguk összességében, egészében célozza meg, érinti és szövi is át. Itt összevetjük a létlehetőségek Hamvas Béla által definiált problematikájával Király érvelését. Világossá válik, hogy míg Hamvas a létlehetőségeket nem nevezi meg, hanem azok mindenkor a konkrét egyéni léttel együtt-egyszerre adottak, amelyeket realizál, illetve realizálhat az ÉN, addig Király értelmezésében az összes létlehetőség közül kiemelt – kitüntetett helyzetben van a **betegség**, amely mint az élő lét-lehetősége nem csupán, illetve egyáltalán nem az egészség hiányát jelenti, hanem annak lényegéhez tartozik. Vagyis, az emberi itt-lét nem definiálható a betegség tételezése nélkül.

Dolgozatunk befejező részeiben azt a kérdéskört értelmeztük, amelyben Király a **'sum'**, a **'halál'** és a **'szabadság'** együtteredő, kooriginárius kapcsolatrendszerét látja fundamentális metafizikai faktumnak.

*

> *„Minden filozófia személyes is. És a filozófiához való minden közeledésnek is annak kell lennie. Általában persze nem így történik. A módszertanból technika vagy algoritmus, a filozófia testéből fogalomlista, a filozófusból pedig mellszobor lesz. Az elmélkedés tehát vagy mesterséggé válik (amely megélhetést biztosít), vagy pedig úgy zárjuk-rekesztjük magunkba, mint létünk egy nemes darabkáját."1*

A mai erdélyi magyar filozófiai gondolkodás egyik jeles alakja Király V. István lételméleti vizsgálódásaiban szervesen nem kapcsolódik a szintén Erdélyben élt első hazai filozófiai rendszert konstruáló Böhm Károly hiány-értelmezésének tradíciójához, de a hiány kérdésköre más dimenziókban, a titok, a betegség és a halál-tapasztalat vonatkozásaiban, meghatározó összefüggéshálóként értelmeződik az ő írásaiban is.

∗ A tanulmány az MTA ELTE Hermeneutika és az OTKA 76865 számú kutatás keretén belül készült

1 Király V. István: *A titok és kategoriális szerkezete. In: „Határ – Hallgatás – Titok. A zártság útjai a filozófiában és a létben."* Kolozsvár, KOM-PRESS – Korunk Baráti Társaság, 1996. 28.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Felfogása a *magyar filozófia létéről és lehetőségeiről* alapvető és lényeges szempontokat adott akkor és ott,2 (a múlt század kilencvenes éveiben), amikor az támadások és félreértések kereszttüzébe került, s amely szempontok megfontolandók napjaink szemléletében a hazai filozófia mibenlétét illetően is.

Mielőtt rátérnénk *a hiány, a deficiencia, a titok és a hazugság* értelmezési köreire Király munkáiban, lényegesnek tartjuk e felfogását kiemelni. Erről szóló írásában a magyar filozófia létével és lehetőségeivel foglalkozik, amelyet egy igen lényeges nézőpontból közelít meg. Meglátása szerint magát a problémát lehet kultúrtörténetileg, bibliometriailag, etno-antropológiailag is értelmezni, és csak ezek után lehet filozófiailag feltenni a kérdést, amelyben a kérdezés magyar nyelve éppolyan lényeges, mint maga a tárgy, amire rákérdeznek. Amellett érvel, hogy a kérdezésben és a tárggyal kapcsolatos magunkra-kérdezés kimondottságának a tulajdonképpeniségében – abban tehát, hogy „Mi is a filozófia?" – már a filozófiának az egyik lehetséges létmódját határozhatom meg, nem pedig a magyarságot. Világosan érvel amellett a nyilvánvalóan érvényes álláspont mellett, hogy „[…] nincsen tehát semmi különös vagy különleges abban, ha a filozófia önnön létére és önnön értelmére magyar nyelven kérdez. […] Akkor van tehát magyar filozófia, amikor a filozófia a magyar nyelven és a magyar nyelvben kérdez – hitelesen – a saját lényegére és a saját értelmére. Hiszen a német, az angol, a francia filozófia sincsen másképpen!"3 A nyelv, így a magyar is, egy olyan közeg, amelyben azt mondjuk ki, hogy a létben saját magunk, történelmileg hogyan részesedünk. Ez már szerves és természetes megkülönböztetése a problémának. A dologban való egyetértés – a gadameri értelemben –vagyis az, hogy a filozófiának mi az alapkérdése, és miképpen történik annak nyelvi megformálása hermeneutikai problémába is torkollik, amely ezáltal érinti a magyar filozófiai nyelvezetet is. De itt éppen, hogy nem a magyar filozófiai „szak-nyelvezetről" van szó, amelynek szisztematikus kidolgozását Király szerint a „magyar filozófia" – talán éppen a „magyar filozófiai szaknyelv, technikai terminológia" kidolgozásának az „előnyére" – többnyire elmulasztott, hanem egyáltalán a magyar nyelvünkről, ami nélkül valójában éppúgy nem lehetséges magyar, mint görög, vagy német stb. filozófia. Illetve egyáltalán bármiféle filozófia. Mint írja: „A filozófiának mindig is lét-re kell jönnie ahhoz, hogy megvizsgálhassa azt, hogy miféle létben részesült. A magyar filozófia mi-félesége pedig éppen a magyar nyelv világa. Vagyis: ebben a létben részesül ő és ebben a létben részesíti ő a filozófiát is."4

Király állandó és minden tematikával kapcsolatos törekvése, hogy belegondoljon a magyar nyelvünknek az illető tematikával kapcsolatos, – többnyire nem is filozófiai terminus technicusként fellelhető – szavaiba, éspedig azért, hogy a felszínre hozhassa és érvényesíthesse is azoknak az élő és valóságos – tehát nem pusztán technikai – gondolkodási lehetőségeit, mélységeit és értékeit. Ugyanakkor abban a folyamatban, amelyben a magyar nyelv egyes szavait, szóösszetételeit elemzi-értelmezi akár etimológiailag, akár nyelvszerkezetileg, illetve a nyelvszerkezetet illetően, tudatosan vagy tudattalanul eléri a filozófiai mélységeket. Vagyis azzal, hogy alapvetően nem csak filozófiai szakterminusokat használ, - amelyek eredendően és ténylegesen nem is azok, – mégiscsak eléri azt, hogy a köznapi nyelvi rétegekből átemeli azokat a bölcselet színtereire. Metodikája egyértelműen az egzisztencialitás mélységeiből építkezik, és nem a rendszerfilozófiák nyelviségének elvont-spekulatív színtereit gondolja alkalmas terepnek a nyelviséget illetően a felfejtendő egzisztenciálék vonatkozásában.

A magyar filozófia történetében több lényeges és sikeres törekvés történt a nyelvi diskurzus, a fogalom-háló egy adott tematikának megfelelő kialakítására. Ez jellemző például a filozófiai rendszerben gondolkodó két hazai bölcselőnél, Böhm Károlynál és Brandenstein Bélánál. De a böhmi és a brandensteini nyelvi „program" és Király metodikája között tényleges és lényegbeli különbség adódik, hiszen nemcsak az időbeli, a korabeli nyelvi sajátságok mások, hanem a filozófiai háttér és alapállás merőben, gyökeresen eltérő. Az előbbiek, különösen Brandenstein mesterséges nyelvi konstrukciói a korabeli, ha úgy tetszik elvont-nyelvi elvárásoknak feleltek meg, míg Király Hamvas Bélához hasonlóan a létből, az egszisztenciális jelenvaló létből, az élő és valóságos létdimenziókból emeli ki tematikusan és nyelvileg is a gondolkodás síkjára a végülis filozófiaivá vált kérdésköröket. Hogyan ír erről? „Valójában az én „kiindulópontjaim" sohasem pusztán „teoretikusak", s még kevésbé holmi olvasmányokból erednek, hanem elsősorban mindig is egzisztenciálisak. Recte: azért foglalkoztam a titokkal, mert egy olyan világban éltem, amelyben annak az egyre burjánzóbb csápjait a magam létében minden nap

2 Király V. István: *Filozófia és Itt-Lét*. Tanulmányok. Kolozsvár, Erdélyi Híradó, 1991.(A magyar filozófia léte és lehetősége) 131.
3 Uo.131.
4 Uo.135.

© Copyright Mikes International 2001-2015

tapasztaltam. Olyan világban tehát, amelyet úgy láttam, hogy nem tudok megérteni a titok megértése nélkül. AZUTÁN: a halállal is azért foglalkoztam és foglakozok, mert egyszerűen halandónak tudom magam, csakhogy ezt meg is kellene érteni. […] Mindkét esetben persze, a kutatás során kibomlottak azok a tematikai hálók, horizontok is, amelyek az illető kérdéses dologgal kapcsolatosak, és hát ezeknek is utána kellett járni. A BETEGSÉGGEL is az a helyzet, hogy beteg vagyok, […] s meg akarnám érteni, hogy mit is jelent ez? Csakhogy – akárcsak a többi esetben – sohasem találok/találunk egy már kész és pusztán csak átvehető vagy bevethető magyarázatot, filozófiát a dologra. Azaz: valójában nekem/nekünk kell(ett) ezeket megcsinálni.

Ugyanez a helyzet persze a szabadsággal is: főként a kommunizmus, az ottani cenzúra tapasztalatai, a rendszerváltás után pedig a mostani cenzúra tapasztalatai késztettek a dolog tematizálására, hiszen én minden filozofálásnak emancipatórikus szerepet tulajdonítok."5

Így válnak tehát az adott tematikában elgondoltak olyan nyelvi közlésekké, filozófiai diskurzussá, amelyek mindig konkrét „ott és akkor" és „itt és most" léthelyzetekből/ről tudósítanak. Metodológiája az önmagunkra, önnön léthelyzetükre kérdezéshez és a lehetséges válaszok megtalálásához nyit utat, beemelve mindezt a létértelmezés mezsgyéibe.

Joggal vetődik fel a közölhetőség és az érvényesség problémája. Vagyis az, „[…] hogy az olyasmi, mint a ➢magyar filozófia➢ vajon eleve csupán a ➢magyarok➢ számára érvényes és közölhető-e, meg az is, hogy vajon az, ami – mondjuk – a fordításokban közlődik, az mennyire magyar?"6 Király a kérdés lényegére tapint rá, anélkül, hogy nevesítené a magyar filozófiában érdemlegeset alkotókat vagy az irányzatokat.

Hogy az utóbbi évtizedekben milyen kutatások voltak/vannak, és milyen eredmények születtek a hazai filozófia történetének feltérképezése érdekében hosszú oldalakon történő bemutatást igényelne, amire itt nincs módunk. Azonban azt ki kell jelentenünk, ismerve ezen kutatások eredményeinek jó részét, és több kutatásban résztvevőként is, hogy sem az európai színvonalat, sem az eredetiség kérdését tekintve nincs szégyelleni valónk a magyar/ magyarországi/hazai filozófiát, filozófia történetet illetően. Ezt érvényesnek tartjuk napjaink jeles hazai filozófusaira vonatkozóan is – nevek említése nélkül jelzem –, amelyet a nemzetközi filozófiai életben való jelenlétük igazol.

E bevezető, közel sem lényegtelen, ellenkezőleg, a dolog lényegét illető kérdések után gondoljuk át azokat a tematizált kérdés- és fogalomköröket, amelyek Király munkáiban a hiány és a titok vonzáskörében, vonatkozási rendszerében értelmezésre kerülnek.

A hiány és a titok kérdéskomplexumának és összefüggéseinek első megjelenése a *Határ – Hallgatás – Titok* (1996) című kötetében érhető tetten, amely tematikailag két nagy egységre bomlik. Az egyik filozófiatörténeti blokk – Kant, Jaspers, Lukács, Simmel –, a második a titok kategoriális, fenomenológiai és történeti elemzése. A kötetet záró Heidegger-tanulmányban a titok-fenomén fenomenológiai megközelítésének lehetséges módjait értelmezi és elemzi. Tulajdonképpen Simmel és Heidegger felfogása adja a lehetséges elméleti, filozófiai „partnerséget" vizsgálódásaihoz a titok értelmezésekor.

A „fenomén" megmutatkozása vagy éppen meg nem mutatkozása, a titok, az elrejtőzés, az elzárkózás, az elfeledettség kérdéskörei bontakoznak ki a részletesebb értelmezésekben. A titok a fenomén fogalmának érvényességi körében értelmeződik, amely lényegét tekintve rejtőzködik, el van rejtve, de valamilyen módon mégiscsak felfedhető és tematizálható. A heideggeri gondolatmenet követve és erre építkezve utal a fenomének elrejtettségének mivoltára, amelyek „[…] először is oly módon lehetnek elfeledettek, hogy még egyáltalán nincsenek felfedve. Létükről semmiféle tudomásunk nincs. Másodszor a fenomén lehet betemetett: az egyszer már felfedett az elfeledettségbe hullt. Ez lehet teljes elfedés vagy pedig olyan, hogy 'a korábban felfedett még látható' – ha pusztán látszatként is. A fenomén elfedettségének ezt a leggyakoribb és legveszedelmesebb módját nevezi Heidegger torzulásnak (Verstellung)."7 Tegyük hozzá, hogy a megtévesztés és a félrevezetés lehetősége ez

5 Király V. István hozzám küldött leveléből 2011. 08. 13.
6 Király V. István : *Filozófia és Itt-Lét*. Tanulmányok. Kolozsvár, Erdélyi Híradó, 1991.(A magyar filozófia léte és lehetősége) 143.
7 Elzártság, elfedettség és rejtőzködés Heideggernél, in. Király V. István: *A titok és kategoriális szerkezete*. In: „Határ – Hallgatás – Titok. A zártság útjai a filozófiában és a létben." Kolozsvár, KOM-PRESS – Korunk Baráti Társaság, 1996. 236. idézi: Heidegger, M.:198. *Lét és idő*.

© Copyright Mikes International 2001-2015

utóbbinál igen makacs, mint Heidegger mondja. Ezt a heideggeri kitételt azonban nem elemzi mélységeiben Király, pedig meglátásunk szerint a titok egyik „nyitja" itt van akkor, ha a titok működési mechanizmusait a hazugság létszerkezetében is vizsgáljuk. Ez néhány vonatkozásban jelzésszerűen már a Simmel-tanulmányban megjelenik, de elsősorban az elrejtés és a nyilvánosság vonatkozási és kapcsolódási pontjait illetően.

A fenomenológiának ezt az elrejtettséget, a meg nem mutatkozást is kell értelmeznie. E kiindulópontból járja körül, elemzi a titkot, a titok kategoriális szerkezetét. Ugyanakkor Király a titok felfedésének hogyanját is átgondolja, úgy, mint lehetséges erőszakos vagy fondorlatos felfedést, vagy egy másik lehetséges viszonyulást: lemondást a titok felfedéséről. Érvelésében az eltökélt várakozás pedig, ami a titokhoz való 'útonlevésben' lép fel, azt a pillanatot jelenti, amikor is kitartóan várakozunk azon a ponton, ameddig eljutottunk a titok felfejtésében.

A „pszeudo-heideggeriánus meditációkat" tartalmazó írásának is, – amely a „Múlt és a Volt"-ság címet viseli, és amelyik folytatása néhány évvel később a fenti gondolatmenetnek –, kulcsproblémái a hiány, a nincs, a már nincs, – pontosabban a már – nem-lét –, amelyben ontológiai dimenzióit tárja fel az összefüggéseknek, s amely történetfilozófiai és elméleti kor-elemzésekkel is ötvöződik. E vonatkozásokban fejti ki, azt a koncepcióját, miszerint a már-nincs, pusztán Volt-ságként értett és használt fogalom, s mint ilyen nemcsak hogy nem hiteles, hanem egyenesen veszedelmes „múlt"- fogalomként uralkodik Közép- és Kelet-Európa jelenén. A múlt „rejtélye", a múlt „titka" az időben és a történelemben a már-nincs, a Volt, ami valamiféleképpen mégis jelen van. A már-nincs, vagyis a már-nem-lét, mint lét-tagadás a Semmihez utal, – gondolja tovább Király. A magyar nyelvben a sem szó egyfelől nyomatékosítja, másfelől pedig – „kereső Nem"-ként – sajátlagosítja is a nem-et, a tagadást; a sem-mi, jelentheti azt is, hogy sem-itt, sem-ott, sem-én, sem-ő. Keressük, de nem találjuk. Valahol van? Valamikor volt? Az is lehet, hogy Sohasem volt? A magyar Sohasem szó alapos etimológiai elemzése után jelzi, hogy a Semmi e fogalom jelentéskörében szinte datálhatóvá válik: „[…] pontosan tudhatjuk azt, hogy mikor van a Sohasem, ellentétben a Sohával és a Soha nemmel."8 Ez a kérdéskör később újraértelmeződik a halál-tapasztalat elemzésekor.

A Voltságról és a Múltról szóló meditáció csak úgy válhat a filozófiai kutatás témájává, hogy itt Közép- és Kelet-Európában a – úgy véli, – nem az ágostoni alapállás igazolódik. Ágoston eredeti értelmezésében az időben valójában a jelen az egyetlen „reális" dimenzió. A múlt és a jövő igazából nincsenek, mert a jövő még nincs, a múlt már nincs. Király azonban épp a múlt (és később a Halandóan lakozik c. kötet Jövő-tanulmányában is) és a jövő létét vizsgálja, mint sajátos ontológiai dimenziókat és egzisztenciális csapdákat. A Múlt s a Jövő tehát „reális", de a létezésüknek a specifikumát még el kell gondolni és ez nem lehetséges a már-nem-lét (Voltság) illetve a még-nem-lét (a Lesz-lét) ontológiai specifikumának elgondolása és kifejtése nélkül. „Ha Szent Ágoston Vallomásaiban még azt állíthatja, hogy ha a múlt egyáltalán létezik, akkor az csakis a jelenben lehet, akkor ma – és főképpen itt, Közép- és Kelet-Európában – éppen a „múlt" lett az egyetlen olyan „terület", amelyben egyszerre tekinthetjük meg egy eseménynek vagy történésnek az előzményeit, magának a dolognak a végbemenetelét, valamint annak utólagos kihatásait is."9 Amellett érvel történetfilozófiai írásaiban Király, hogy a történettudomány a teljes időre akadt, s így a „múlt" tulajdonképpen az egyetlen „valóságos" idővé vált.

Ezek a kérdéskörök azok, amelyek a következőkben részletesebben átgondolásra és értelmezésre várnak. Egyrészt tehát a *titok mibenléte és kategoriális szerkezete, másrészt a volt-titok működési mechanizmusai a jelenre vonatkozóan is.*

Mindenekelőtt vázoljuk fel, hogy miért gondolja Király, hogy mindezek az *alkalmazott filozófia* tárgykörébe utalandók.

(Ford.: Vajda Mihály et al.) Budapest, Gondolat, 1989.125. Az eredeti heideggeri fogalmazás: „A fenomének különböző módon lehetnek elfedettek. Először is a fenomén elfedett lehet abban az értelemben, hogy még egyáltalán nincs felfedve. Fennállásáról nincs sem tudásunk, sem pedig nemtudásunk. A fenomén továbbá lehet betemetett. Ez azt jelenti, hogy korábban egyszer már felfedték, de ismét az elfedettségbe veszett. Ez végbemehet totálisan, vagy pedig – rendszerint – úgy, hogy a korábban felfedett még látható – ha pusztán látszatként is. Ám ahány látszat, annyi „lét". Ez az elfedettség, mint „torzulás" a leggyakoribb és legveszélyesebb, mert a megtévesztés és félrevezetés lehetősége itt különösen makacs." Heidegger, M.: *Lét és idő* (Ford.: Vajda Mihály et al.)) Budapest, Osiris, 2001. 53–54.

8 Király V. István: *Filozófia és Itt-Lét* Tanulmányok. Kolozsvár, Erdélyi Híradó, 1991.(A magyar filozófia léte és lehetősége) 102.

9 Uo. 123.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Hogyan is értelmezi az alkalmazott filozófiát? Az aktualizálás, a lehetőségek tudatos aktualizálása, actus-ra hozása alapvető vonatkozása mindenféle alkalmazásnak, amelyben a dolog lényegére kapcsolódó utalás történik. E tételből következően az alkalmazás mindig a lényeggel való aktuális viszonylat. Ami pedig a filozófiát illeti, az alkalmazott filozófia mindig meghatározott témákra, kérdésekre koncentrál, és az értelmezés és az applikáció folyamán derül fény arra, hogy az adott filozófiailag releváns probléma az alkalmazásban hogyan működik. 10

Ebben az értelemben a titok kérdéskörét is olyan releváns problémának látja, amely az alkalmazott filozófia egyik jellemző kérdésköre lehet. Az, hogy ez valóban így van-e, az alkalmazott filozófia és a kategoriális elemzés összefüggéseinek és az applikáció folyamatának értelmezése segítségével derülhet csak ki. Az alapok tisztázásához az arisztotelészi kategória-tanhoz nyúl vissza, majd a kanti kategóriaelemzésekhez, végül Husserlhez. Végső értelemben, mint mondja, a kategoriális analízis kell legyen az ami:

Elsődlegesen „[…] nem egyszerűen nyitva tartja a filozófiát azoknak a – többnyire újszerű – problémáknak a vállalására és kezelésre, amelyekkel a történeti emberiség a maga sorsának a jelenében – térségbeli sorsában is – szembesül, hanem azt egyenesen ide is irányítja.”11

Másrészt felvállal egy tematikát, melyet funkcionálisan, szerkezetileg majd relációnálisan is elemez.

Továbbá ezzel együtt „[…] az analízist oly módon és abban az irányban is el kell mélyíteni, ahogyan és amelyben az visszaküld, visszavezet és visszakapcsol a létet illető terminusaink újólag megragadott vagy éppen felfedett artikulációhoz. És csakis az a tematika bizonyul valóban filozofikusnak, amely mindezt lehetővé teszi, illetve meg is követeli”.12

A heideggeri egzisztenciálé fogalma és a titok kategóriája nem különböztethetők voltaképpen meg élesen, és Király úgy véli, hogy az alkalmazott filozófia, amelyben az egzisztenciális analízisnek domináns szerepet kell kapnia, a kategoriális elemzéseket nem mellőzheti. „[…] a kategóriák nemcsak hogy nem űzhetők ki az egzisztenciális analízisből, hanem olyasvalamik, amik lényegük legmélyén az egzisztenciális elemzésbe

10 Külön kiemeljük erre vonatkozó megjegyzéseit: „Fontosnak tartjuk külön is felhívni a figyelmet, hogy úgy a „tematizálás” akárcsak a vele természetesen kapcsolatos „téma” kifejezéseket, mi itt mindig egy általunk már jó néhány korábbi vizsgálódásban kidolgozott és – ontológiailag, egzisztenciálisan meg módszertanilag is – meglehetősen körvonalazott és „kipróbált” értelemben és horizontban használjuk. Eszerint a „tematizálással” kapcsolatosan egyáltalán nem a megtárgyalandó vagy a megvizsgálandó dolgoknak egy előre meghatározott körére, hanem sokkal inkább azoknak a gyökereire, az eredetükre és a horizontjaira, ill. filozófiai felvállalásuknak a nagyon is sajátos természetére gondolunk. Ebben az értelemben tehát a tematizálás voltaképpeni „intenciója” végeredményben az, hogy a valójában immár megkerülhetetlenekként feltörő témákkal, ügyekkel kapcsolatosan rá-szánja a filozófiát, ill. egyáltalán a gondolkodást arra, hogy folyamatosan önmagát is valóban aktualisként, azaz valóban actusban levőként gondolja el és érvényesítse. Éspedig nem pusztán a kérdés és a válasz ún. „problematológiai” logikája függvényében, hanem kimondottan az egy-egy egzisztenciálisan meg-próbáló kihívásnak való mindenkori és tulajdonképpeni – azaz filozófiai – meg-felelés körvonalazott kísérletének, próbálkozásának az értelmében. Úgyhogy, eltérően az információ- és a megoldás-kéréstől, a tematizáló kérdezés „válasza” – tulajdonképpen! – mindegyre az emancipáció. Egy kérdésnek a kimondott tematizálás értelmében való felmerítése és felvállalása ezáltal persze mindig is a sürgősség erejére és nyomatékára tesz szert. Hiszen abban egyenesen valami olyasmiről van állandóan szó ami reánk tart és tartozik, sőt, kikerülhetetlenül nyomaszt, ezért nem is lehet azt úgymond elhalasztani. Úgy tűnik ugyanis, hogy míg az ún. „örök” problémákkal örökig valójában problémamentesen együtt tudunk élni […] tematizálásaink témái a felvállalásukat halaszthatatlanul […] igénylik, sőt, követelik. Ezek ugyanis voltaképpen egzisztenciális kihívások, tehát mi magunknak a lét-kihívásai. Vagyis, csupán és pontosan a tematizálás során kel igazán életre és nyílik meg a „téma”, és csakis általa derül fény annak a belső és saját erőire, feszültségeire meg ezeknek a holdudvaraira is. Amelyeket azután az meghatározott irányokban szét is fog majd sugározni. Ebben a kisugárzásban a tematizálások témái mindig újabb és újabb témákhoz küldenek és irányítanak. A tematizálás kérdező keresése ezért állandóan – éspedig a lehető legtermészetesebb és legszervesebb módon – újabb és újabb témákkal, egzisztenciális témakihívásokkal találkozik. Úgyhogy filozófiai értelemben „tematizálásnak” csakis az a meditáció számíthat, amely a maga kihívó-nyomasztó „időszerűségével” egyetemben, mindegyre visszavezet, illetve visszahajlik, magának „a filozófiának” a valamelyik lényegi és központi problematikájához vagy momentumához. Mégpedig olymódon, hogy annak a megvilágításához – ráadásul – új, és/vagy tagoltabb kérdés-, irány- és támpontokat is ad. A filozofálás „élő” történelmi jelenében és cselekedetében, s így a jövőre való tekintettel is felvállalva azt. […] Azaz, a tematizálást elsősorban és mindenek előtt az is jellemzi, ill. képezi, hogy az mindegyre éppenséggel a filozófia belső – pusztán „diszciplináris” és „procedurális-szakmai-fogalmi” – automatizmusain túli és rajtuk többnyire kívüli, de persze az aktualitást cseppet sem nélkülöző kérdések – reflexív, tehát a filozófiát magát is folyamatosan építő – tematizálása.” Király V. István: *A betegség – az élő létlehetősége. – Prolegoména az emberi betegség filozófiájához. Illness – A Possibility of the Living Being Prolegomena to the Philosophy of Human Illness*. Pozsony, Kalligram, 2011.
11–12.
11 Király V. István: *Filozófia és Itt-Lét*. Tanulmányok. Kolozsvár, Erdélyi Híradó, 1991.52–53.
12 Uo. 53.

© Copyright Mikes International 2001-2015

torkollanak. Így nyerik el teljes egzisztenciális és alkalmazott filozófiai relevanciájukat."13 A titok tehát egzisztenciálé, azaz az itt-lét egyik létmódja, olyan, amely a maga működésében-létezésében, – szükségképpen – nagyon is meghatározott, s mint ilyen, eldologiasodó és eldologiasító – strukturáltságot, végeredményben kategorialitást nyer.

A titok kategoriális szerkezete

Hogyan függ össze a hiány és a titok? Ami hiányzik, az tehát nincs jelen; de vajon kellene-e hogy jelen legyen? S itt találkozhatunk az egyik, e vonatkozásban fundamentális rejtőzködés kérdésével. Valójában a hiány olyan „nem", mely megtagadja a jelen-létet a valamitől? Vagy talán csak rejtőzködik, jelen van, s csak arra vár, hogy felfedjük? – kérdezhetnénk. Ugyanakkor megmutatja azt is, utal arra, hogy mi az, ami hiányzik? A titok a hiány sajátos módusza? S itt a kérdések köre bezárul, mert a titok Király válaszaiban és értelmezésében világossá válik: úgy áll fenn, hogy „a hiányzó jelenlét jelenlétének kizárása"-ként szerveződik. „Vagyis a titok a jelenléttől a szteréziszt, a privatív 'nem'-et is megtagadja. Ezáltal a hiány horizontjának a helyeit zárlatokkal tölti fel. Ezekben villan fel a titok titokként, és ekkor kell a hiányt, amivel találkozunk, kimondottan és valóban titoknak nevezni. Mert ami hiányzik – a titkos –, az csak a zárlatok összefüggésében jelentkezik."14 A zárlatok olyan akadályok, amelyek összefüggőek, s mint ilyenek egyfelől a titok rejtőzködését biztosítják, másfelől pedig olyanok, amelyekbe beleütközve a titkokkal éppen, hogy titokként találkozunk.

Ami nincs jelen, az a hiány, azonban csak az hiányzik – mondja Király –, amitől elvárjuk, hogy jelen legyen. Csak azért tudjuk pótolni a hiányt, mert tudjuk, hogy mi az, ami hiányzik. De – tegyük hozzá, s ezt a későbbiekben részletezi – a titokban, mint feltárandóban az abban nem résztvevők kezdeti stádiumban még azt sem tudják, mi az, ami hiányzik az én, a be nem avatottak életvilágából. Ez természetes, hiszen titokról van szó. Ugyanakkor elemezni kell azt, ahogyan találkozunk a titokkal, illetve azzal, amit ebben a találkozásban majd valóban és tartalmasan is titoknak kell neveznünk.

De egyáltalán hogyan találkozunk azzal a 'valamivel', amit valóban és tartalmasan titoknak fogunk nevezni? Első, amivel szembesülünk, az akadályok, azok, amelyek nem engednek a 'valami' közelébe férkőzni. Ezek persze akár a létem deficiens később majd korrigálandó móduszai miatt is lehetnek. Például ismereteim nem kielégítőek, vagy az akadályozóra vonatkozó eszközeim nem működnek, így a rejtőzködőt nem tudom megközelíteni. Az akadályokat le kell küzdenem a titokhoz való úton-levésben. Az akadállyal együtt az ellenállás is megjelenik, mint az úton-levés deficiens módusza. Itt az lehet a kérdésem saját magamhoz, hogy megfelelő vagyok-e az ellenálló akadályhoz, illetve annak elhárításához, meg tudom-e szüntetni azt, ami ellenáll a titok felnyitásában? A titok, szerkezetéből adódóan, a fel-nem-nyitottság, a bebiztosított zároltság móduszában létezik, s mint ilyen abban a pillanatban már nem működik titokként, amikor felnyitódik. Mindez Királynál így fogalmazódik meg pregnánsan: „A titok leplezett és zárolt valóság: Tulajdonképpeni értelmében tehát a fogalom bármilyen folyamatot, eszmét, ismeretet, struktúrát stb. jelöl, amelynek nyilvános mozgását szándékos és bebiztosított leplezés gátolja. […] A titok fogalma olyan jelenségekre vonatkozik, amelyek a (nyilvános) megismerő szubjektum ellenére strukturálódnak."15

Más a helyzet, amikor titkosítunk – mondja Király –, amikor a 'jelenvaló-lét', az Én titkosítóvá válik. E pillanatban kettős minőségben lép fel az Én: egyrészt valaki, aki a titoknak utánajár, ugyanakkor titkosítani is kezd. Azonban abban a pillanatban elveszíti ezt a kettős minőségét, amint a titkosításba belefog. Azért tudunk a titkosításról, a titkosító „jelenvalólétről", „itt-létről" többek között érdemben meditálni – gondolja tovább Király –, mert sajátmagunknak is vannak titkaink. Ehhez hozzátenném, amit Király nem elemez, hogy mindenképpen fontos tényező az, hogy saját titkaink belső mechanizmusiról van tudásunk. Ezt fogalmazhatnánk úgy is, hogy saját titkaimról tudva, bebiztosítva rejtem el azokat, és ezzel megfosztom a Másikat, – aki számára ezek a titkok a döntés mechanizmusaiban érvekként szerepelhetnének – a döntési lehetőségek bizonyos eseteitől. Ha példaként vesszük

13 Uo.55.

14 Király V. István: *A titok és kategoriális szerkezete.* In: „Határ – Hallgatás – Titok. A zártság útjai a filozófiában és a létben." Kolozsvár, KOM-PRESS – Korunk Baráti Társaság, 1996 276.

15 Uo.134.

© Copyright Mikes International 2001-2015

azt, hogy valaki a napjainkban dühöngő AIDS vírussal fertőzött és tudomása van róla, s titokként kezeli partnere vagy potenciális partnerei előtt, adott esetben végzetes kimenetelű lehet a partner számára is, akinek döntésében nem vesz részt a zárolt titok. A titok kétoldalú megjelenéséről is kell itt szólnunk, amely a titkot birtokló és az azt kutató kettősségében, a kettejük közötti „játékban" jelentkezik, akik „[…] egy és ugyanazon játék résztvevői, akiknek a játékhoz való képességétől függ a játszma kimenetele."16

Az természetesen egyértelmű, nem jelent újdonságot, hogy a titkokkal együtt kell élünk, legyen az külső, ránk kényszerített, vagy belső, saját magunk által kreált. Azt viszont lényegesnek kell gondolnunk, hogy ha a titok szerkezetét megértjük, akkor talán a fenomenális világban, az egzisztenciális létben egy lépéssel közelebb kerülhetünk a bennünket körülvevő rejtjelek fel- és megfejtéséhez. A Király István által kialakított titok-térkép a dolog lényegét érinti, a magot, amelyen szorosan vagy kevésbé szorosan tapadnak meg a héj-rétegek. Expressis verbis úgy véljük, hogy a titok lényegi szerkezetét érintő és koncentrált meghatározásával találkozunk.

A titok mechanizmusaiban rejlő bonyolult folyamatokat boncolgatja később a beavatás, az eskü, a *hallgatás, az álarc* kérdésköreire vonatkozó összefüggések elemzésekor.

A titok fogalmának, fenomenológiájának és szerkezetének elemzésében Heidegger mellett Simmel alapvető meglátásait használja fel. Amellett érvel, hogy Simmelnek, mint a múlt század eleji Európa egyik legszínesebb alakjának titokra vonatkozó elemzései alkalmazott filozófiai értelemben aktualizálhatók Európa keleti felén, ahol – a szocializmus évtizedeiben – egyik társadalomfilozófiai kulcsfogalommá vált a titok.

De térjünk vissza a titokkal szembenálló alanyisághoz, amely tehát az elrejtettséget feltáró, megfejtő magatartás minőségeivel lép a titok-feltáró folyamatba. A titok és a rejtekezés szövi át az Én és a Te közötti kapcsolatok egy részét a közösen belakott életvilágban; miközben a rejtekezés, egyben az elhallgatás vagy a hazugság szférája is, hiszen a nyilvánosságtól ezek is megtagadnak és/vagy elrejtenek valamit.

A másokkal való „együttlétben" a titok szerkezetének alapvető jellemzője a bebiztosítás, amely a nyilvánosság kizárásával jár, s ennek következtében a kettő, a titkokat birtokló és az azt nem birtokló halmaz közötti ellentét mondhatnánk azt, hogy automatikusan jön létre, hiszen a bebiztosítás révén a titok éppen hogy annak a megismerése, feltárása, a megszerzése stb. ellenére szerveződik.

Ugyanakkor, azt is látnunk kell, hogy nem minden titok, ami nem nyilvános. E különbségtétel igazolására Király alaposan körüljárja a magán- és a nyilvános szférában működő titok-mechanizmusokat. A magántitok mint a bensőségesség szférájában működő fenomén más szerkezettel bír, mint a nyilvánosságra tartozó, de attól elzárt tények, titkok világa. Ami magánügy, ami magánszféra, az már eleve nem tartozik a nyilvánosságra, annak viszonylatai nem manipulációs jellegűek a nyilvánosság vonatkozásában. Ezzel együtt a magántitok lehet „[…] a magánszféra bebiztosított átszerveződése a nyilvánosságnak valamilyen befolyásolása végett."17

Ezt a különbéget a két szféra kategoriális szerkezetének elemzésével és értelmezésével tudjuk csak érzékeltetni.

Ahhoz, hogy a fentieket alaposabban körüljárjuk, a beavatás, a hallgatás és az álarc problémáit kell először átgondolni. Ugyanakkor a titok tartalmaihoz tartozik az árulás, a felfedés és a feltörés. De a titokban benne rejlik, mint már említettük a titkosítás folyamata, amely az ember sajátos viselkedésmódja a bebiztosított és zárolt valóságban, amely tendenciálisan totalizáló.

Mindezek átgondolása és értelmezése után a titok társadalmi jelentőségét filozófiailag is jellemezni tudjuk.

Király a beavatás folyamatának elemzésével kezdi a probléma kibontását, amely klasszikus szertartása az emberi közösségeknek ősidők óta. De amikor „[…] a beavatási kommunikációs kapcsolat feltételei nem biztosítottak, a titok aktusa elsősorban a hallgatás. A hallgatás a beavatást mindenkor és mindvégig elkísérő parancs, tilalom. A hallgatás rítusa és kultusza is valószínűleg a titokkal való kapcsolatban rögzítődik és szerveződik. Mint rituális feladat és gyakorlat, a hallgatás a titok működésével és a beavatással való ősi kapcsolatában alakítja ki, nyeri el kultúrtörténeti súlyát és szerepét. A hallgatás nem egyszerűen beszédaktusok

16 Nikolov, Elit: *A titok*. H.n., Tömegkommunikációs Kutatóközpont, é. n. 25.

17 Király V. István: *A titok és kategoriális szerkezete*. In: „Határ – Hallgatás – Titok. A zártság útjai a filozófiában és a létben." Kolozsvár, KOM-PRESS – Korunk Baráti Társaság, 1996. 112.

© Copyright Mikes International 2001-2015

sorában fellépő helyzet szülte szándékos visszavonulás, felfüggesztés vagy el nem köteleződés. A hallgatás egyrészt a beavatás folyamata révén és során kiművelt és kiszabott képesség, technika és vívmány, másrészt a környezet elvárásainak, impulzusainak és kihívásainak felülvizsgálatából következő tartózkodó aktus".18 Ugyanakkor a titok elmondása nem egyszerűen megszólalás, hallatás, hanem elárulás és felfedés.

A szerző rendkívül cizelláltan elemzi a magyar nyelv „hallgatás" szavát, úgy, mint fülelést, mások figyelmes hallgatását, a valamire való hallgatást, engedelmességet s egyben alávetettségként is értelmezi. A hallgatás „folyamatába", a kommunikáció akadályozottságába, illetve ennek az akadályozottságnak a sajátos képződményeibe azonban 'belép' az álarc és annak „működési folyamata" is.

Hogyan is? A titok legsűrítettebben az álarcban rögzül, s ebben az összefüggésben Király amellett érvel, hogy ha a titok egyáltalán valamikor és valahol megmutatja magát, akkor ezt az álarc által teszi, azaz az álarcban jelenik meg. Az álarc fogalmát egyrészt kultúrtörténeti és antropológiai vonatkozásaiban értelmezi, másrészt modell-értékű lehetőségeit vizsgálja.

Ha az álarc lehull, felfedődik valami, ha levetem, áruló leszek. Nem mindegy!

Az álarc a titoknak nem esetleges, véletlenszerű megjelenése, hanem azt jelenti, hogy az eredeti arcnak egy új megmutatkozása, amely 'ál' is és 'arc' is. Kitüntetett voltát az adja, hogy rajta/általa a titok megmutatkozik mások számára valahogyan. Mint írja, az álarc egy olyan archaikus forma és modell, „[…] amelyben a titokra vonatkozó illetve a vele kapcsolatos belső (titkos) tilalmak még nem váltak el teljesen a rájuk vonatkozó külső (nyilvános) tilalmaktól. Benne a kettő eredeti összefüggése és feszültsége még észlelhető, mert az álarc a titok megmutatkozásának törvényeiről tanúskodik."19

Hozzá kell ehhez tennünk azt, hogy ha a titok a nyilvánosság ellenére, ellenében szerveződik, akkor a titok birtokában lévő személy az adott titok által meghatározott álarcot veszi magára magatartásában, kommunikációjában, egész egzisztenciális létében. A titok szerkezetéhez meglátásunk szerint hozzátartozik annak formai változatossága. Ha halmazelméletileg közelítjük meg a kérdést, akkor azt kell látnunk, hogy a titkok birodalmai, halmazai az itt-lét teljességét, illetve annak bizonyos hányadát uralják/uralhatják. Egyrészt a mindenkori hivatalos, politikai, jogi, vallási, gazdasági stb. szférákat20 illetően, ami természetszerűleg befolyásoló tényező, másrészt az intim szférában, így a kommunikációban is meglévő titokhálók erdeje és szövevénye domináns jellegű. Ha ezen életvilágban, az itt-lét életvilágában modellként tekintjük az álarc Király által körülírt fogalmát, akkor világos, hogy annak származékos formáival és megjelenéseivel találkozhatunk. Ezek a származékos formák az itt-létet Hamvas Béla értelmezésében pszeudoegzisztenciává változtatják, s létének lényegében változtatják át/meg az embert. A jelenvaló-lét, az itt-lét mindig a Másikkal együtt-való lét, s az egyedülvaló lét is – bár sajátos jellegű –, együttlét a világban.21 A titok mindig a Másikkal való együtt-létemben értelmezhető csak, s az álarc is csak e vonatkozásokban nyeri el értelmét. A titokfolyamatban az álarc, a maszk a fenti vonatkozásokat tekintve természetszerűleg nem az eredeti értelmében működik, hanem metamorfózisokon megy keresztül.

De fel kell tennünk egy kérdést arra vonatkozóan, amit Király nem tesz fel. Azt, hogy a Másik mikor, miért és hogyan tudja meg, – egyáltalán megtudja-e –, hogy álarccal találkozik, ami titkol előtte valamit, amikor őmaga 'jön-megy – tesz-vesz', vagy éppen beteg, vagy éppen a 'meghalás tapasztalata adódik' számára? Észre kell vennünk, hogy az álarc egyben személyiségváltozással is jár, ami utalhat a jó megfigyelő számára a mögötte rejlő titokra. Ekkor működhet ugyan a felfedés vagy az esetleges árulás, de ez egy másik kérdés, s a titkosítással ellentétes folyamat lesz.

Visszatérve a titkosítás folyamatára, Király amellett érvel, hogy abban egy olyan zárolt és tendenciáiban totalizáló és totális valóság jön létre, amelyben szigorúan működnek a hierarchikus viszonyok, amely úgy strukturálódik, hogy a titok eredeti magvától való szerkezetbeli távolságot mutatja meg. Ezek a hierarchikus

18 Uo.124.
19 Uo. 132.
20 lásd erről: Földesi Tamás: *A „Janus arcú titok". A titkok titka*. Budapest, Gondolat, 2005.
21 Heidegger, M.: *Lét és idő.* (Ford.: Vajda Mihály et al.),Budapest, Osiris, 2001

© Copyright Mikes International 2001-2015

viszonyok jelzik egyben a beavatottsági rangfokozatokat és a belső tilalomrendszer sajátos mozgását. Ugyanakkor a titok és maga a titkosítási folyamat a személyiséget alapjaiban átformálja, s ez már személyiségtorzulással is jár, hiszen a nyilvánosság részeként egy titkos, zárolt és totalizálódó másik valóság részeként nemcsak hogy álarcot vesz fel „szerencsétlen" individualitás, hanem – meglátásom szerint – olyannyira azonosulhat e szerepkörével, hogy az öncsalás, az önmagának való hazugság már nem is hazugság, számára. A titkok világai, – azért írom így, mert szükségképpen nem a titok, hanem titkok hálózata működik köröttünk, – beláthatatlan szövevényként fonja körül az egyént, koronként változó mértékben és intenzitással. Az új tárgyiasság, a „második" világ, mondja Király, egyre terjeszkedik, s természetesen befolyásolja a nyilvánosságot is. Értelmezésünkben nem csupán egy második világ, egy második tárgyiasság jön létre a nyilvánosság mellett, hanem a két világnak van egy közös halmaza, amelyben a titkosításban, az adott titokrendszerben jelenlévő Én kettőssége az álarc és a hallgatás, elhallgatás, hazugság hálózatában működik, illetve kénytelen működni.

A titok kategoriális szerkezetét továbbgondolva jut el addig a tételig, amit Bourdieu a szimbolikus hatalom kapcsán kifejt: „ A titok is olyan láthatatlan hatalom, amely kizárólag azoknak a cinkosságával gyakorolható, akik nem akarnak tudni róla, hogy e hatalom kiszolgáltatottjai vagy éppen kiszolgálói."22

Annak érdekében, hogy a titok mechanizmusát a történelemben is kimutathassa – a szocialista romániai politikai berendezkedést az egész kommunista világgal kapcsolatos kitüntetett, példaértékű vonatkozásként értelmezve -, átgondolja a titokká válás folyamatának totalitását, a zárolt titok fölötti őrködés mechanizmusát, és azokat az okokat, amelyek kiváltják, megkövetelik az egyes titkok lelepleződését, amelyben az új tárgyiasság, a „második világ" született. Ezt írja:„A titok tehát nem mélyhűtött, mozdulatlan valóság, amelynek léthelyzetét csak a tőle elkülönített nyilvánosság mozgása, változása befolyásolná, hanem olyan képződmény, amely állandóan a saját, végső fokon ellenőrizhetetlen törvényeinek megfelelően terjeszkedik, és a legmesszebbmenően hat a nyilvános valóságra is."23

Igen világos elemzések rajzolódnak ki a titok „társadalmasodásáról", s ezzel együtt egy „szellemileg tökéletesített" elit kialakulásáról – megjegyzem, természetesen csak a titokháló vonatkozásában beszélhetünk erről az elitről –, amely különleges jogokkal rendelkezik a közösséggel szemben, hiszen a titkok birtokában hatalma van fölöttük.

Külön értelmezési mezőbe esnek Király további elemzéseiben a szimbólumok, az intézmények és a különleges jogokkal bíró elit működésének24 problémái.

Titok és történelem

Ezen összefüggésben is kérdések sokasága merül fel Király számára, amelyek a további elemzésekben új utakat nyitnak meg. Így például: milyen a titok és a misztériumok kapcsolata a történelmiségben? A titokfenomén származékos formái miképpen lehetnek a múlttal kapcsolatos új állásfoglalás alapjává? További megválaszolandó kérdése, hogy mivel a múlt mindig valami olyan, ami már nincs, a borzalmainak bevallása, a bocsánatkérés egyben jelenti-e mindazok vállalását, tulajdonképpeni Múlt-á-tevését?

Ezen elméleti eszmefuttatások sok részlettel, analízissel egészülnek ki, s az igazi aktualitását, alkalmazott filozófiai megközelítését a „Titok és tilalom" című tanulmányban nyeri el. Amint a szerző fogalmaz: a titok Közép- és Kelet-Európa legújabb kori történelmének egyik legfontosabb, és eddig kevéssé elemzett, központi, a társadalom globalitását szervező kategóriája, problémája. Kitekint a titkok és a szocializmus történelmileg kitüntetet kapcsolatainak a konkrét elemzéseire is. Itt nem csupán az államtitokról, vagy a titkosrendőrség határokat nem ismerő hatalmáról van szó, hanem arról, hogy ezekben a társadalmakban a titok az egész szerkezetnek, a társadalmi globalitás működési mechanizmusainak a lényegi szervező eleme és mozgatórugója.

22 Király V. István: *A titok és kategoriális szerkezete*. In: „Határ – Hallgatás – Titok. A zártság útjai a filozófiában és a létben." Kolozsvár, KOM-PRESS – Korunk Baráti Társaság, 1996. 136.
23 Uo. 141.
24 Uo. 142.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Kutatási kérdésfeltevései a következők: mikor és milyen körülmények között és hogyan jött történelmileg létre a kommunista mozgalom és a titok összekapcsolódása? E vonatkozásban az illegalista múltat, illetve e vonatkozásokban azt elemzi, hogy az illegalitás titok-mechanizmusait hogyan és milyen formákban mentették át a kommunista legalitásba, vagyis az immár létező szocializmus tényleges hatalmi világába.

A másik kérdése pedig az, hogy mindezek során miképpen válik az államtitok a szocialista társadalmakban a titok uralkodó formájává? Ezt a folyamatot megint csak elsősorban a romániai törvénykezésben, mint mintaértékűben vizsgálja.

A konkretizálódás tovább folytatódik az összeesküvés és a „volt titok" összefüggéseinek értelmezésekor és elemzésekor, mely utóbbi egy „fogalmi vázlat a romániai titkos könyvtári állományokról".

Teljesen világos és evidens kérdésként teszi fel: létezik-e a 'titkos könyvtári állomány' fogalmi definiálása a könyvtárosi és könyvtártudományi szótárakban? A válasz: nem. A dokumentumok zároltak, hozzáférhetetlenek lehetnek meghatározott ideig, s mint titkos állományok a működő hatalmak finomszerkezetét nem engedik feltárni.

Király a romániai titkosítás-történelem vizsgálatát I. Mihály 1945. május 4-i törvényerejű rendeletével indítja, majd a tiltott közlemények és dokumentációs állományok, a zúzdák szerepét elemzi a szocializmus évtizedeiben. Lehangoló, de igaz a volt szocialista országokra vonatkozó megállapítása. „A volt szocialista országok titkosítási és titokkezelési felfogásának és gyakorlatának egyik leglényegesebb különössége az, hogy bennük a szakmai-foglalkozási-munkahelyi titkok hierarchikus csúcsain mindig központi állami intézmények tevékenységének a titkosítási vagy titkos vonatkozásaira bukkanunk. Bennük tehát az ún. ➢munkahelyi titkok➢ az államtitkoktól nem természetük szerint különböznek – mint a nyugati demokráciákban –, hanem csak rangfokozatukban. Ezeknek a tendenciáknak a példázására a román törvénykezés és főként az itteni gyakorlat mintaértékű volt. Tudvalevő, hogy itt az alkalmazottakat olyan tömeges – aláírásokkal megerősített – eskütételre kötelezték, amelyekhez fogható csak a hitleri Németországban volt ismeretes, és amelyeknek formulája tulajdonképpen az államtitokként értelmezett munkahelyi titok megőrzésére vonatkozó kötelezettségvállalást jelentett." 25

A hiány és a betegség – a titok és a halál-tapasztalat összefüggései és ontologikuma

A hiány és a titok újabb összefüggéseit kell átgondoljuk ahhoz, hogy Király további munkáiban megjelenő kérdéskörök tematizálásához közelebb jussunk. Ezek egyrészt a betegséget, mint az egészség hiányait érintik, másrészt a halál, a meghalás tapasztalata vonatkozásaiban lelhetők fel.

A teljes emberi lét, az egészséges lét, amelynek folyamán – élettörténetileg - a betegség mintegy sajátos létlehetőségként, vagy, fogalmazhatnánk úgy is, hogy még nem vagy már nem-valóságként definiálódik Király értelmezés-hálójában. „ A lét-, az életlehetőségek […] – tehát a physis s a lényeg, az ousia alapján és szerint – mindig élettörténetileg is tagolódnak. Egyáltalán a természeti élőlények, akárcsak az ember számára is. Mások az ifjú, a felnőtt s mások az idős élőlény létlehetőségei. Ami pedig a bennünket persze mégiscsak különös tekintettel érdeklő embert illeti, azzal kapcsolatosan is világos, hogy – élettörténetileg – az ő számára is, bizonyos lehetőségek tendenciálisan pl. szűkülnek, mások azonban bővülnek vagy elmélyülnek."26

Király Arisztotelész-értelmezése jelenti az alapot és a kiindulópontot a betegség, mint lehetőség értelmezéséhez. Amellett érvel, hogy a betegség az emberi létnek egészére vonatkozó létmódozataként jelenik meg, amely adott esetben, az adott és konkrét betegség megjelenésekor az egész embert érinti, nem csupán megbetegedett részét. Konkrét esetben egy influenza – ezt hozza példaként – az egész emberre – a lelki, szellemi, testi képességekre – oly módon van hatással, hogy a normális életviteltől megfosztja, mintegy átszervezve az itt-lét (az ember) mindennapjait, s ezzel ténylegesen megfosztja – további szteréziszeket produkálva -, a valóságos addig élt, az adott betegségtől 'megfosztott' életétől. Így valójában, Király érvelését továbbgondolva, a betegség által okozott szterézisz arra mutat rá, hogy egy adott betegség további 'meghibásodásokat' és hiányokat produkál. A fizikailag-

25 Uo. 217.

26 Király V. István: *A betegség – az élő létlehetősége. – Prolegoména az emberi betegség filozófiájához. Illness – A Possibility of the Living Being Prolegomena to the Philosophy of Human Illness. Pozsony,* Kalligram, 2011.

© Copyright Mikes International 2001-2015

testileg jelentkező betegség nem csupán fizikai szenvedést jelent, hanem „[…] azt a deficienciát, ill. azt a megfosztást-privációt, amely tendenciaként a szenvedő létmódozatainak a lehetőségeit és ezeknek a létmódoknak a minőségeit – voltaképpen – a maguk összességében ill. egészében célozza meg, érinti és szövi is át."27

Meglátásunk szerint az, hogy a betegség, mint az élő lét-valósága, és nem csupán lehetősége, a realizálódás összefüggéseiben vethető fel. Hiszen végülis a realizálódott betegség az, ami létminőség-változással jár, nem pedig csupán a lehetősége. Ha már Arisztotelészt hívtuk, idéztük meg, e vonatkozásokban, úgy véljük, segít a probléma továbbgondolásában, ha Hegel e vonatkozású tételeire is rápillantunk. Hegel a logikájában a lehetőség fogalomkörét értelmezve utal arra is, hogy a dolog, a valami létrejöttéhez szükséges az összes lehetséges feltételnek együtt lenni, s a megvalósulás pillanatáig szükségképpen jelen van az a lehetőség is, hogy nem az a jelenség jön létre, hanem egy másik valami. Vagyis egy adott konkrét betegség, mint olyan nem csupán lét-lehetőség, hanem az összes feltételnek megfelelően létrejött, realizálódott lét-állapot.

Ugyanakkor, ha rápillantunk például a létlehetőségek Hamvas Béla által definiált problematikájához, akkor észrevehető, hogy míg28 a létlehetőségeket ő nem nevezi meg, hanem azok mindenkor a konkrét egyéni léttel együtt-egyszerre adottak, amelyeket realizál illetve realizálhat az ÉN, addig Király értelmezésében az összes létlehetőség közül kiemelt – kitüntetett helyzetben van a betegség, amely mint az élő lét-lehetősége nem csupán, illetve egyáltalán nem az egészség hiányát jelenti, hanem annak lényegéhez tartozik. Vagyis, az emberi itt-lét nem definiálható a betegség tételezése nélkül. De miért is kiemelt az a pozíció? – kérdezhetjük teljes joggal. Az tény, hogy a betegséget nem választja, s nem megvalósítja az ember, hanem az vagy van vagy nincs, vagy folyamatosan áll fenn, és a befejezett léthez, a halálhoz vezet. Ilyen értelemben, mint a van világa, s nem mint a kell világa áll elénk. Mondhatnánk azt is, hogy nem választás tárgya a betegség. Mondhatnánk azt is, hogy nincs ember – vagy kivételesen mégiscsak elvétve van, de nem tipikusan –, aki a betegség valamilyen formáját normális esetben választaná. Meglátásunk az, hogy az egzisztenciális létlehetőségek között azon ritka 'móduszról' beszélhetünk, amely nem tartozik a 'kellés' világába.

Ha Hamvas Béla megfontolásaival összevetjük Király felfogását, akkor világos, hogy a logikai – morális – esztétikai hármasságot Hamvas ugyanúgy tételezi az emberi teljes lét magyarázatakor, mint az ún. filozófiai rendszerben gondolkodók, s ebben a dimenzionáltságban definiálja a normális ember fogalmát, aki „[…] az igaz, az éber és az egészséges egyben. A normális ember a morál, az esztétika és a logika síkján is ép, testben, lélekben, szellemben. Tulajdonságainak és tehetségeinek jelenléte nem rongáltságának aránytalansága (púp, démon), hanem a létezés gazdagságának elemi kitörése."29 A normális ember, aki tehát az a személyiség, aki a lehetőségeit tekintve a fentiekkel, – így például egészséggel is – rendelkezik.

Király létértelmezésében szó sincs ilyen értelemben vett teoretikus háttérről, szó sincs elméleti embertanról, ő itt is a létbeli egzisztenciálékról gondolkodik. A beteg ember nem másik ember, hanem Más ember, aki lényege szerint egészséges és beteg is lehet. Az egészség Király alaptételében a betegség szterészise. Tehát megfordítja a tételt, vagyis a betegség nem az egészség hiánya, hanem az egészség a betegségtől 'megfosztott' létállapot.

Végezetül átgondoljuk a végső és valóban metafizikai faktum, *a halál, a meghalás* tapasztalatának értelmezési köreit Király koncepciójában. A faktikus tényként kezelt haláltapasztalat kategóriaszerkezetében ő is azokat a kulcspozícióban lévő egységeket mutatja fel és értelmezi, amelyek az elméleti és fogalmi-nyelvi diskurzusban jelen voltak/vannak az egyes filozófiai koncepciókban. Van azonban egy sajátos meglátása, amelyben a halált olyan fenoménként közelíti meg, amely a maga fakticitásával és e fakticitás értelmezésével metafizikai tényként körvonalazódik. Ennek következtében a *sum – szabadság – halál,* illetve annak tapasztalatának összefüggései adják a vezérfonalat, amelyben a sum megkérdőjelezhetetlensége indít el lényegi kérdéseket a másik kettőhöz. Hiszen bármi kétségessé válhat, kivéve a *sum*, ameddig gondolkodó, az önmaga létéről bizonyos lény egyáltalán van. A

27 Uo. 80–81.

28 „Az egész lét számunkra egyszerre van adva: mindenestül, egy időben és egy darabban. De nemcsak a mi létünk, hanem az egész emberiségé s az egész földé s az egész történeté. Életünket nem részletre kapjuk, hanem egy összegben."Hamvas Béla: *Szellem és egzisztencia*. Pécs, Baranya Megyei Könyvtár, Pannónia könyvek, 1988. 117–118.

29 Hamvas Béla: *A láthatatlan történet*. Budapest, Akadémiai, 1988. 337.

© Copyright Mikes International 2001-2015

sum-hoz hozzátartozik a halál, mint a sum vége, ami jelenti az életfolyamat során a halállal való szembesülést is, de nem jelenti annak tapasztalatát.

Király természetszerűleg tényként kezeli, hogy a meghalás tapasztalata, folyamata tulajdonképpen minden lehetséges tapasztalatnak megkerülhetetlen és szükségszerű megszűnése. Mint kikerülhetetlen, egyetemes tapasztalat sajátosan egzisztenciális illetve faktuális jellegű, s mint ilyen érvelésében metafizikai fakticitásként értelmeződik. Ekkor vetődik fel a kérdés, hogy a filozófia, a metafizika miért és hogyan adhat bizonyosságot, egyáltalán adhat-e bizonyosságot a végső kérdésre? A halálról a mindenkori filozófiák nyilvánvalóan a meghalás tapasztalata nélkül értekeztek, s olyan halál-fogalmakat adtak, amelyek szükségképpen nem egyetemes érvényűek; nincs a halálnak olyan kidolgozott fogalma, amelyet minden konkrét halál-esetben alkalmazhatnánk. Egy tény, a halált megtapasztaljuk, de nem hozhatjuk kommunikálható formába. Vagyis NEM tudjuk, mert nem tudhatjuk, illetve lényegét tekintve, amikor már tudjuk, tapasztaljuk, nem tudjuk az emberi kommunikáció részévé tenni, nem tudunk egy diskurzust létrehozni annak tapasztalatáról. Király nem véli úgy – és ez igen lényeges szempont –, hogy bármiféle kapcsolatunk lehet az egyes bölcseletekben nyilvánvalóan „jelenlévő" megértett- megérzett Abszolútummal, Istennel vagy a Nagy Lélekkel. Amellett érvel, hogy egy biztos az Én, az egó, illetve annak itt-léte és szabadsága. Nincs nála helye a transzcendenciának semmilyen értelemben. Amikor a transzcendencia rejtjeleit értelmezi Jaspers kapcsán, akkor is ez az alapállása. Transzcendencia és titok vonatkozási pontjai csak kívülről érintik gondolkodói attitűdjét.

Jaspers filozófiájából és fogalomértelmezéséből (pl. a rejtjel) inkább „csak" a filozófia sui generis egzisztencialitásával és küldetésével kapcsolatos alapvető meglátások azok, amelyek Király kutatásainak légkörébe 'átszívódnak'.

Király alapállása a halál-faktum értelmezésekor az, hogy a filozófia, a metafizika feladatai között jelen kell legyen az, hogy az ember nevezetű véges, tudatos lényeket valóban „halandóvá válni-lenni" segítse a jelenvaló létben. Hiszen akarva vagy „[…] akaratlanul, tudatosan vagy anélkül, kimondottan vagy kimondatlanul, az emberi, a jelenvaló, az itt-levő egzisztens lét, voltaképpen a maga végességéhez viszonyuló létezés."30 Az ember véges és nem tökéletes lény, s ezt tudatosítani kell benne, amelyben a filozófiának, kitüntetett helyen az egziszteciál filozófiának jelentős szerep juthat. „[…] a filozófia az egyetlen (lét)mód, amelyen és amelyben mi, emberek, a halállal, a halálunkkal, ill. a halál problematikájával, annak a zsákutcáival, a nehézségével és súlyával, a tőlünk telhető leghitelesebb és legfelelősségteljesebb – bár nem éppen vigasztaló – módján szembesülhetünk, azaz szembenézhetünk."31

Az egyértelműen kirajzolódó és világossá váló tény, hogy a halál, mint a tapasztalat faktualitása Király értelmezésében nem tartozik az általa körvonalazott titok fenoménhez. Illetve, ha mégis vonatkozási pontokat keresünk, akkor úgy hordozza, hogy aki titkolhatna már nincs abban az állapotban, hogy titkoljon, léte itt-már-nem lét. Ugyanakkor, ezzel egyetértve, meglátásunk az, hogy ha a misztikus tapasztalatot feltételezzük, vagy a transzcendencia és az Isten-élmény vonatkozási pontjaira utalunk, akkor a dolog más megvilágítást nyer ugyan, de a meghalás tapasztalatának lényegét tekintve nem járunk más úton. Erről Király ilyen értelemben nem nyilatkozik, hiszen álláspontja szerint az emberi kommunikáció megszűnése is jelen van a halálban, ami azt jelenti egyben, hogy nem tételezi azt, hogy a kommunikáció egy olyan nem-verbális dimenziója is lehetséges, amivel kapcsolatba tudok lépni egy másik, ha úgy tetszik, transzcendentális réteggel, s a transzcendencia „rejtjeleit" fogom. A Halandóan lakozik című munkájában argumentáltan kitér ugyanakkor ezekre a lehetőségekre a halhatatlanság problémájának átgondolásakor. A következőképpen ír erről: „[…] az a 'fenomenológia', amely a halál kapcsán, ill. a halál ürügyén mondjuk a 'lélek halhatatlanságának' a gondolatáról vagy hitéről gondolkodik, […] nos, az végül is nem elvéti a 'halálfenomént', hanem valójában egészen más fenoménről értekezik.."32

Teljesen mindegy, hogy, hiszek-e az Abszolútumban, Istenben, a transzcendenciában vagy nem, a meghalás tapasztalatát akkor sem tudom kommunikálni az általunk ismert emberi nyelven. Ehhez csak jelzésértékűen

30 Király V. István: *A halál és a meghalás tapasztalata. Metafizikai és alkalmazott filozófiai odatekintés.* Budapest, Közlekedési Dokumentációs Kft., 2003.30.
31 Király V. István: *Halandóan lakozik szabadságában az ember*. Pozsony, Kalligram, 2007.26.
32Uo. 63.

© Copyright Mikes International 2001-2015

jegyzem meg, hogy arról sem tudunk értelmesen kommunikálni, hogy a vakon született ember miként alkot magának képeket a környező világról. Ez a kanti értelemben vett ismeret-határokat érinti.

A halálról meglátása szerint nem lehet fejezetekre osztott kerek-egész értekezést, szöveget írni, inkább csak pillantásokat lehet vetni, kérdezve és továbbkérdezve követni az utalásokat, hiszen annak tapasztalata nélkül keletkezik az. Ezért válik az írása olyanná, mint egy kör, amelynek középpontjából egyenes sugár-nyilak vetődnek a le nem zárt körvonalra.

Kérdések és argumentumok a halál- tapasztalat tematizálásához

Alapvető kérdésként vetődik fel tehát, hogy miért és hogyan adhat a filozófia bizonyosságot valamiről, amiről csupán azt mondhatjuk, hogy e tapasztalati régióban már nem vagyunk?

Amellett érvel, hogy mivel az ember olyan véges-lény, aki tudattal rendelkezik, szükségképpen tudása van véges mivoltáról, s ezzel annak is tudatában van, hogy határtalan és végtelen világ veszi körül, de ez úgy tűnik, ugyanolyan megtapasztalhatatlan faktum, mint a halál faktuma. Ezt a világot Király meglátása szerint, nem sikerült egyetlen metafizikának sem leírnia.33

Ezekből végső soron az következik, hogy vagy a meglévő kommunikációs hálóval írjuk le mindkét réteget, az emberi és a transzcendens világot, vagy olyan fogalmi rendet keresünk, amellyel a határtalan és a végtelen, az Abszolútum leírható. Ugyanakkor egyetlen biztos pont van a *sum*, amelyről biztos tapasztalata és tudása van az embernek.

A továbbiakban a Descartes-i tétel alapján érvel amellett, hogy bármi kétségessé-kérdésessé válhat az itt-létben, kivéve a *sum*, a vagyok, s ameddig vagyok, ameddig tudom, hogy vagyok, ameddig gondolkodom, addig arról is kell tudnom, hogy véges vagyok. Az *-ig* egy *határ*, a létem és az arról való tudásom határa, ez a határ saját halálom és saját tudásom végső határa. És nem a Másiké. A megbizonyosodás arról, hogy a halál hozzátartozik a *sum*-hoz, egyben a halállal való szembesülést is jelenti. Ez egy olyan erős racionalizmus, ami semmi engedményt nem ad, semmi kicsi nyílást, rést a reményhez, miszerint talán mégsem halok meg egészen. Király felvilágosítani akarja az embert az öntudatának erejével, nem érdekli a hit, s annak bizonyossága, amelyet mégiscsak – úgy véljük – nem lehetne kihagyni az emberi teljességből a *sum* és a *halál között*.

E vonatkozásokban Simmel gondolatai jelentik számára a fundamentumot, akinek egyik legnagyobb érdeme, véli Király, hogy „[…] beláttatja: a halál 'problémája' nem az 'élet' és a 'halál' viszonyának problémája, és még kevésbé az 'élet' ('általános') 'értelmének' a kérdése, hanem a halál az élethez tartozik 'hozzá', éspedig mint annak a 'vége'."34 Amellett érvel, hogy a halál az élet szerkezetéhez tartozik, amikoris az mintegy önmagát „fogyasztja", s nem külsőként „szól" bele az életbe, hanem a priori tételeződik. „[…] tehát bár hatalmas, de mégsem külsőnek tekinthető erőként „szól bele" az életbe vagy dönt az élet fölött, hanem bizonyos értelemben magának az életnek egy aktusa, amely ráadásul a priori módon és bizonyosként előrelátható."35

Az ember a lét-tudatával együtt szembesül a halállal, „[…] éspedig mint a lét-egésszel és léte egészével kapcsolatos és ténylegesen, faktikusan meghaladhatatlan nem-léttel!!!"

A halál nem rejtőzködő fenomén, hanem nagyon is jelen van az emberi létben, azt nem lehet nem-megtalálni, benne van a létben, csak még 'nem látszik', mint Heidegger 'holdja'. Heidegger a vég- és egészvoltról hozott ismert példáival érzékelteti azt, hogy a halál voltaképpen az életnek egy fenoménje (a hold, az érő-érett gyümölcs)36, ugyanúgy hozzátartozik a még-nemje, mint a holdhoz a még nem látható része, a gyümölcshöz a még meg-nem érett része. Király a heideggeri fenomén-fogalomhoz is kapcsolódva amellett érvel, hogy a halál mindenekelőtt hozzánk tartozik, része a teljes létünknek, de tényleges mivoltáról semmiféle közölhető és legfőképpen ellenőrizhető tudásunk nincs. Vagyis amit jelent a meghaló embernek, aki nem tudja a tapasztalatát

33 Uo. 35.
34 Uo. 37.
35 Uo. 85.
36 lásd erről: Heidegger, M.: *Lét és idő.* (Ford.: Vajda Mihály et al.) Budapest, Gondolat, 1989. 48§

© Copyright Mikes International 2001-2015

megosztani, azt nem lehet tartalmilag-szerkezetileg, érzelmileg-tudatilag sehogyan megközelíteni a még élő Másik individualitásnak. S ez a probléma lényege.

De kereshetnénk-e más hasonló fenoméneket? Olyanokat, amelyeknek értelmezése más válaszokat segít találni a halál kérdésére, a halálra mint tapasztalatra? Úgy vélem, talán az Isten (az Abszolútum) – 'tapasztalat' közelíthető ehhez, úgy, ahogyan ez a magyar filozófia történetében is felvetődött például Böhm Károlynál, Makkai Sándornál, Brandenstein Bélánál, Pauler Ákosnál vagy akár Hamvas Bélánál. Az Isten-tapasztalat, a hit a halál-tapasztalat értelmezését, szerkezetének sajátosságait, a halálhoz vezető úton-levésben a halál fakticitását, a konkrét 'léthelyzetet' vélhetően más dimenziókban is átélhetővé teszi, amelyek szintén kommunikálhatatlanok maradnak.

Érdemes itt utalni röviden az Abszolútum, az Isten-tapasztalat kérdésköreinek értelmezésére az említett hazai gondolkodóknál. Pauler Ákos például világossá teszi, hogy az ő filozófia-koncepciójában az Abszolútum végső előfeltétele minden dolognak, s a kategóriáknak is végső preszuppozíciója. A fejlődés törvényszerűségeit vizsgálva a korrelativitás értelmében, amely szerint nincs relatívum abszolútum nélkül, rámutat arra, hogy bármilyen megismerés előfeltétele az Abszolútum előfeltevése. Minden filozófiai rendszernek szükségképpen feltételeznie kell az Abszolútumot, legyen az anyag, erő, vagy Isten.

Brandenstein a hit, az istenérzés és a közvetlen Isten- élmény érzelmi és intellektuális vonatkozásairól egyaránt beszél, amelyben jelentős érvként szerepel az Isten létezésének egyénenként változó bizonyossággal történő megérzése, amelyet nyelvi eszközökkel igen nehéz kifejezni, de a megérzés szó jelentésköre valamelyest utal rá, s az embernek magának kell megtapasztalnia ahhoz, hogy azt megértse. Ez az érzés nem azonos a misztikus istenélménnyel.

Makkai Sándor ugyanakkor a végtelenség és a tökéletesség hiányérzeteként írja le az isten-élményben keletkezett hiánypótlási lehetőségeket. Hiszen a vallásos hiányérzetet, amely minden más hiányérzettől megkülönböztetendő, a végtelenség hiányérzetének nevezi. A lélek megváltást keres a ebben a helyzetben, kiutat keres ebből a válságból, s ez a megváltás utáni vágy a vallásos élmény lényege.

Ebben a léthelyzetben Makkai meglátása szerint a halál határozza meg és formálja életünket, lényegünket, és az élet akarása, a létté vált akarat a halál felől értelmezhető. A Heidegger által is értelmezett halál-felé vezető lét, Makkainál úgy jelenik meg, mint ami mintegy bevilágítja az egész életet. S itt, ennek értelmezésében, egy sajátos fogalmat használ Makkai: a tömörítést, tömörödést. A halál kényszerít tömörödésre, az életet a lélek szépségei felé irányítja. Az élet, a lét minőségei, típusai mind-mind a halál felől értelmezhetők. Az egyetlen a lelkierő a hit, az Örökéletben való hit, amely vezérlő elv és erő, amely segít a halál lényegéhez hozzátartozó félelmet az ismeretlentől oldani. A halál fájdalmak sokaságával átszövi az életet, mert mindenhol a hiányra, a végtelenség és a tökéletesség hiányára utal.

Az Isten-tapasztalat, a hiány logikai, lét- és ismeretelméleti átgondolásával és elemzésével természetesen egyik gondolkodó sem közelíti meg jobban és pontosabban a halál-tapasztalat kérdésköreit, pusztán más értelmezési horizontokat is bevonnak.

Király egyértelműen leszögezi, hogy a mi létünk immanens jövője a halál, s mint ilyen nem lehet transzcendens. A halhatatlanságba vetett hit nem érinti a dolog lényegét. A halál a van lesz-je.

Következő 'odapillantás' azt a kérdést vindikálja Király gondolatmenetében, hogy a Másik halálában való együtt-létben fellépő sajátos Mi-tudat, vezethet-e a megértéshez? Itt az a gond merül fel számomra, hogy ez nem lehet az itt-létben tapasztalatilag értelmezett Mi-tudat, hiszen Én nem veszek részt az Ő halál-tapasztalatában. Ez Király értelmezésében a csonka-halálfenomén, de én úgy vélem valójában, nem csonka, csak számomra, a meg-nem-élő számára az.

Ugyanakkor – érvel tovább Király – halál-tapasztalatot nem lehet határhelyzetként értelmezni, mert a határhelyzeteket túléljük, inkább mint folyamat értelmezendő, s mint ilyen, már a születéssel elkezdődik. E vonatkozásokban Heidegger megfontolásai olyan értelemben jelentik az alapvető összefüggéseket, hogy ténylegesen a halál fenyegetettségében élünk jelenvaló, létünk itt-létünk folyamán, amellyel együtt jár a szorongás.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Egy másik szemszögből, „odapillantásból" tekintve az a kérdés lesz megválaszolandóvá, hogy hogyan lép be a szabadság fenomén a szorongásokkal telített lét folyamatába? Király amellett érvel, hogy tudatossá kell tenni az ember számára az élet végességét, vagyis heideggeri értelemben az értelmes élőlényeknek először halandóvá kell válniuk, ami egy tudatosodott lény számára azt jelenti, hogy ez egyben a legvégső lehetőségre való felszabadulás is. „Hiszen a halált mint az emberi élet végességét „lehetővé tenni" nem is jelent mást, mint felszabadulni, illetve felszabadítani őt életének a legvégsőbb, legbizonyosabb, de legmeghatározhatatlanabb, mégis meghaladhatatlan lehetőségére."37

Ebben az értelemben a lét és a szabadság olyan fényben lép fel, amely át - és egybeszövi egymást, s nem az emberi vágyak hiányának megszűnéseként, a vágyak beteljesülése előtti akadályok hiányaként, vagy a Másiktól való meg-vagy elszabadulásként értelmeződik a szabadság. Voltaképpen Király amellett érvel, hogy a szabadság nem más, mint a létre nyitott létezés, s mint ilyen mindig tényleges és történeti-aktuális, s enélkül a halál-felé való lét sem értelmezhető. Ugyanis „[…] (a) szabadság nélkül az emberi halál, de a „halandóvá válás" is lehetetlen."38

Összegezve fentiekből következően Király a *'sum', a 'halál' és a 'szabadság'* együtteredő, *kooriginárius* kapcsolatrendszerét látja fundamentális metafizikai faktumnak.

VERES, Ildikó: Phenomenological and Onthological Issues and Argumentations in Király V. István´s Œuvre

In this paper the author provides an analytical overview of a significant part of the œuvre of Király V. István, a contemporary philosopher from Kolozsvár/Cluj/Klausenburg.

~ ~ ~ ~ ~ ~

37 KIRÁLY V. 1996, 111.
38 KIRÁLY V. 1996, 119–120.

© Copyright Mikes International 2001-2015

NYELVÉSZET - LINGUISTICS

Czeglédi Katalin :

Angela Marcantonio *A történeti nyelvészet és a magyar nyelv eredete* című könyvéről

Bevezetés

Angela Marcantonio professzor, a Római La Sapienza Egyetem történeti és uráli nyelvészet tanára újra eljött Magyarországra és nagy számú hallgatóság előtt tartott előadást „Nyelvtörténet és magyar őstörténet" címmel a Magyar Őstörténeti Munkaközösség egyesület rendezésében 2007. október 26-án az ELTE Bölcsészettudományi karán. Marcantonio az uráli nyelvelmélet illetőleg a nyelvtörténet és magyar őstörténet témakörben jól felkészülten a szakirodalom elfogulatlan, tiszta, őszinte, alapos kritikáját adta a könyveiben és az egy órás előadásában. Megtette az első lépést, kimondta, hogy az uráli nyelvelmélet nem megalapozott.

Jelen könyvbemutató és kritika azért született meg, mert természetes, hogy nem vezet valós eredményre az, ha csak a „finnugor elmélet" képviselői írnak róla. Másrészt Angela Marcantonio az írásaiban olyan problémakört tárgyal, amely engem közel negyven éve foglalkoztat. A nála felmerült kérdések jelen voltak és vannak az idegen nyelvi órákon, a tankönyvek írásánál, előadásaimban és a tudományos kutató munkám minden területén, minthogy a Volga-Urál vidéke földrajzi neveinek a sok szempontú feldolgozását végzem.

Angela Marcantonio jelen munkájára nagy szükség van, mert a megoldáshoz vezető útnak ez az első fele, míg a másik felének a megoldást kell tartalmaznia. Nem kerülhető meg, hogy felhívjuk a tudós és nem tudós emberek figyelmét arra, hogy csak tiszta módszerekkel, következetes, szakmailag jól megalapozott tudással rendelkezve jól felkészülve előítéletektől mentes és előre felállított szabályok kötelezően előírt használatától eltekintve végzett munkával érhetünk el használható eredményt. Angela Marcantonio ezeknek megfelelően végezte és végzi a tudományos munkáját.

Tekintettel arra, hogy a magyar érdeklődők számára Angela Marcantonio professzor asszonynak két könyve is megjelent magyar fordításban, mindkettőről szólok. A könyvelemzéskor lépésről lépésre haladok. E részletes elemző kritikát azért tartom helyénvalónak egyrészt, mert úgy vélem, hogy a várható vitához érdemben csak így járulhat hozzá. Másrészt Magyarországon az akadémiai álláspont szerint tudománytalan kétségbe vonni az uráli vagy másképp finnugor elméletet.

Szakmai megjegyzések, kiegészítések, vélemények

Az Előszóban Angela Marcantonio nagyon helyesen jelzi röviden összefoglalva, hogy miről van szó a kötetbe gyűjtött egyes tanulmányokban. Ami a nyelvcsaládokat illeti, nemcsak helyénvaló és szükséges, hanem nagyon is időszerű megvizsgálni azt, hogy a nyelvészeti elméletek és a történelmi tények mennyire lehetnek illetőleg, mennyire vannak összhangban. A kutatásaim egyértelműen igazolják, hogy „csakis azért beszélünk indoeurópai „népességről", mert a nyelvészek a szóban forgó nyelveket egy csoportba, vagyis egy nyelvcsaládba sorolták… ez a besorolás pedig saját nyelvészeti feltételezéseik és elemzési módszereik alapján történt. Más szóval, a nyelvészek kutatásaik eredményeként és a nyelvi jelentésekre vonatkozó saját értelmezési modelljeik alapján feltételezték, és nem bizonyították, hogy e nyelvek ugyanabból az ősnyelvből származnak." (11. old.)

Az irodalomban arról van szó, hogy egy feltételezett kultúrával rendelkező feltételezett ősnép feltételezett ősnyelvet beszélt. Mind az ősnyelv, mind az ősnép, mind a hozzájuk tartozó őskultúra feltételezett.

© Copyright Mikes International 2001-2015

„Valójában az indoeurópai és a finnugor/uráli elmélet ugyanazon történelmi, politikai és kulturális légkör hatása (és nyomása) alatt, azonos vizsgálati módszerek és nyelvi jelenségek ugyanolyan értelmezési modelljének felhasználásával párhuzamosan fejlődött ki. Ennélfogva az uráli nyelvek esetében is az a kiindulópont, miszerint a történelem előtti időkben létezett egy jól meghatározható, homogén uráli népesség (faj),…amely az uráli osztályozás és annak széleskörű (de nem egyetemes) elfogadása következményeként keletkezett…Valójában az indoeurópai nyelvekhez hasonlóan az uráli nyelvek esetében sincsenek régészeti antropológiai vagy újabban genetikai bizonyítékok, sőt semmiféle nyom vagy jel nem utal e feltételezett népesség történelem előtti létezésére…” (12. old.)

Nincs tény, adat, amely ezeket cáfolná. Módszertani szempontból is alapvető, hogy „nem szabad az „elméleteket” a „tényekkel” összekeverni.” (13. old.)

Ez azt jelenti, hogy tisztán kell látni a valódi nyelvészeti összefüggéseket és a véletlen egybeeséseket s a kettőt külön kell kezelni. Továbbá minden tudományos munkának az első és alapvető feltétele, hogy a „nem igazolt” nyelvi rekonstrukciókra nem lehet tényként hivatkozni s éppen azért, mert „nincsenek adatokkal alátámasztva”, hamisak is lehetnek, amelyek okait felsorolja a szerző. (14. old.)

Egyet értek azzal a gondolattal is, hogy a nyelvek osztályozásában, a hozzájuk kapcsolódó rekonstrukcióban, az ősnyelvek megszerkesztésében a nehézségeket és a valószínű hibákat mind a vizsgálati módszerekbe ágyazott gyenge pontok, mind pedig a nyelvészeten kívüli tényezők, mint pl. a politikai nyomás jelentik. A feltételezett ősnyelvet beszélő ősközösséget beazonosítani még akkor sem vagyunk kétséget kizáróan képesek, ha egy adott nyelvi besorolás feltéve teljesen kifogástalan. (18. old.)

Széleskörű, alapos tudományos megközelítés esetén több kérdés vetődik fel a következő kapcsán: „a nyelvcsaládok mindegyike olyan nyelvekből áll, amelyek térben és időben egymáshoz közel léteztek és fejlődtek, és ez a tér- és időbeli közelség kétségkívül megnöveli e nyelvek genetikai rokonságának valószínűségét. Ezzel ellentétben csökken a valószínűsége annak, hogy a nyelvek egy csoportja azonos eredettel rendelkezik, ha a kérdéses nyelvek térben és időben távol esnek egymástól. Ez áll fenn például a magyar és az etruszk, vagy a magyar és sumér lehetségesnek tartott genetikai rokonságára…” (21. old.)

Úgy látom, a fontos genetikai nyelvi kapcsolatok működésének vagy valamikori meglétének a magyarázatát alapvetően más kritériumokban találjuk meg.

Angela Marcantonio Az uráli nyelvcsalád c. könyvének az összegzése helytálló: „A 2006 elején megjelent könyvemben a hagyományos finnugor/uráli elmélet alapjait képező nyelvészeti adatok, elemzések és feltételezések részletes, kritikai újraértékelését, egyszóval a konvencionális nyelvészeti bizonyítékok kritikai ismertetését végeztem el. Ezen kívül számba vettem az uralisztikához kapcsolódó nyelvészeten kívüli bizonyítékokat is, vagyis a nyelvészet testvértudományainak, mint pl. a régészet, paleoantropológia, a genetika legújabb kutatási eredményeit azért, hogy ellenőrizzem, vajon megegyeznek-e a nyelvészeti modell által megjósolt „tényekkel… Mindent összevetve arra a következtetésre jutottam, hogy a nyelvészeti bizonyítékok, amelyeken az uráli elmélet alapszik, sok kívánni valót hagynak maguk után, és nem meggyőzőek, valamint hogy a nyelvészeten kívüli bizonyítékok egyértelműen ellent mondanak a nyelvészeti modell előrejelzéseinek. Nevezetesen bemutattam azt, hogy nem teljesül a következő két alapvető feltétel, amelyeket a történeti nyelvészet hagyományos módszerei megkívánnak ahhoz, hogy egy nyelvcsaládot létrehozzunk:” (22. old.)

Kiterjedt fonológiai, szótani és morfológiai összehasonlító korpusz megléte nélkül valóban nem állhatja meg a helyét semmiféle tudományosnak nevezett megállapítás, kijelentés.

Egyet értek azzal is, a gondot növeli, hogy a csekély számú megfelelések nagy része megtalálható az altaji nyelvekben és a jukagírban is, sőt hozzáteszem, további nyelvekben.

A szakirodalmat olvasva, azokat figyelemmel kísérve egyértelmű, hogy a nem egyezések miatt az uralisták gyakran védekeznek a következőképpen: „minden egyes uráli nyelv saját morfológiai rendszerét az eredeti ősnyelvből való kiválás után alakította volna ki.” (23-24. old.)

© Copyright Mikes International 2001-2015

Ez szerintem azért is hihetetlen magyarázat, mert a különfejlődésnek is van alapja s akkor azt honnan vették? Maguktól találták ki?

A szemantikai egyezés problémái – amelyek szoros kapcsolatban vannak a szó hangtani, alaktani kérdéseivel is – olyan általános nyelvészeti kérdéseket érintenek, hogy egyrészt meg kell tudnunk, hogyan gondolkodtak eleink akkor, amikor teremtették a nyelvet, amikor használat közben alakították, tovább fejlesztették s hogyan gondolkodtak később az egyes nyelvek használói, a különböző népek. Látnunk kell, hogy az eredeti komplex jelentést alkotó részjelentések hogyan maradtak fent ritkán azonos, gyakran különböző hangsorhoz kötődve.

Ami a finn *ääni* 'hang, zaj' jelentésű szót illeti (27. old.), a vizsgálat során csak akkor érünk el eredményt, vagyis akkor látjuk a rendszert, ha összegyűjtjük a hangadást kifejező szavakat az uráli, altáji és indoeurópai családba sorolt és további nyelvekben. Hangtani oldalról nézve a szókezdők alapján alapvetően két csoportba sorolódnak a szavak. Az egyikbe tartoznak a *k-* (vö.: magy. *kong*) és fejleményei kezdetűek, a másikba pedig a *t-* és fejleményei kezdetűek. Ezek után látni fogjuk, hogy a finn *ääni* nemcsak a lapp *jiednâ* 'hang' (TESz) szóval tartozik össze, hanem a magyar *ének, zeng, zene* stb., a ném. *singen* tövével és az ang. *song* 'dal', *sing* 'énekel', de a magy. *szó* és megfelelőivel is.

A nyelv olyan működő rendszer, amelyben mindennek van oka és következménye. Véletlenszerű hasonlóságokat nem igazolnak a kutatásaim, nem érthetek tehát egyet Angela Marcantonio azon megkötésével, hogy a véletlenszerű nyelvi hasonlóságok csak akkor állják meg a helyüket, ha a szabályos megfelelések oka biztosan, tudományosan megalapozottsággal közös ősi eredetű. (30. old.)

A szerzőnek azonban igaza van a következőkben: Az ugor-török „vität egyértelműen nem nyelvészeti vizsgálat és érvelés, hanem politikai indíttatás és minisztériumi adminisztrációs határozat döntötte el,.." (43. old.)

Marcantonio kitűnő példákat hoz az uráli nyelvelmélet híveinek a tudománytalan módszereire, pl.: Egy kérdésre feltételezéssel válaszolnak s a feltételezést az előző kérdéssel igazolják állítás formájában. Természetesen a tudományban ez az eljárás megengedhetetlen.

A szerző javaslata nagyon időszerű, egyetértésemet több tényező, esemény is igazolja. Pl. az, hogy magam is hasonlóképpen jártam el a 80-as évek közepén, amikor rádöbbentem, hogy a nyelv- és őstörténet-tudományunk szekere azért nem megy sehová, mert ez a tudományterület tele van hamis állításokkal, hazugságokkal, tudományosnak álcázott kijelentésekkel, amelyeket ráadásul illenék tudomásul venni, mert ha nem, már az egyetem első szigorlatán megbukna az az egyetemi doktor is, akinek ugyanazon az egyetemen adták a tudományos címet.

Támogatom a javaslatot, mely szerint: „…érdemes lenne újraindítani egy vizsgálatot ezen a téren, de megszabadulva a hagyományos és teljes mértékben megalapozatlan uráli és altáji nyelvi beosztások, valamint a hagyományos és szintén megalapozatlan ural-altáji elmélet kötelékeitől. Más szóval neki kell állnunk higgadtan és elfogulatlanul a megfigyelt hasonlóságok újbóli vizsgálatának és újraértékelésének." (44. old.)

Az eredmények érdekében, mindezt olyan nemzetközi kutató csoportnak kellene végezni, amelynek a tagjai minden idekapcsolódó tudományágat képviselnének: nyelvészet, írástörténet, történelem, régészet, néprajz, zenetörténet, vallástörténet, állat- és növény-kutatások, genetika stb. Meggyőződésem, hogy mindaddig, míg ezen tudományágak egymástól függetlenül elvégzett kutatásainak eredményei nem támogatják egymás eredményeit, nem állhatunk meg s addig helye van a különböző irányú szakmai alapokon nyugvó kutatásoknak. Egyszer s mindenkorra véget kellene vetni annak a ma Magyarországon meglévő sajnálatos, a tudománytól távol álló és etikátlan gyakorlatnak, hogy azok a kutatók, akik nem az uráli elmélet híveinek a számát gyarapítják, nem kapnak munkát, ha volt állásuk, akkor elbocsátották, innentől kezdve komoly létezési gondokkal küzdenek a családjukkal együtt, publikálási lehetőséghez nem juttatják, a pályázataikat hamis indokokkal rendre elutasítják. Ezeket a finnugor elmélet hívei ma megtehetik, meg is teszik, mert ők vannak hatalmi pozíciókban. Ráadásul mindezt koholt vádakkal teszik.

Nagyon fontos meglátás a következő is: „az indoeurópai nyelvek hatása a magyarra – mind lexikológiai, mind nyelvtani, mind szintaktikai szempontból – olyan mélyen gyökerezik, hogy nehéz lenne szétválasztani a magyar

© Copyright Mikes International 2001-2015

eme „európai természetét” a feltételezett uráli „természetétől”, vagy a feltételezett „török természetétől”, vagy bármi legyen is a magyar „genetikai természete”. (46. old.)

Az átvételeket ugyanis mindig el lehet különíteni a genetikai kapcsolatokon alapuló összefüggésektől. Ehhez azonban sok szempontot kell figyelembe venni a kutatás során. Egyetlen példa a szláv nyelvi kapcsolatok felől megközelítve: A magyar szókészlet igen tekintélyes részét a szláv nyelvekből való kölcsönzésként tartja számon a TESz. Ugyanakkor elfogadható kutatások szerint az ősszláv, ószláv nyelvek i. sz. a 400-as években alakultak ki valahol a mai Ukrajna területén az észak-nyugat felől ide érkező ún. varég nép részvételével. Ez azt is jelenti, hogy van egy kb. dátum, amely előtt nem létezett szláv nép és nyelv, továbbá azt, hogy a szláv nyelv alapvetően két szálat tartalmaz, egy hozottat a *varég*okon keresztül s egy szubsztrátumból – amelyre telepedett – átvett szálat. A kutatásaim eredményeképpen látható, hogy a hozott és a szubsztrátumból átvett egy része összetartozik, a másik része nem. Mindennek pedig oka van, amit komoly, elfogulatlan kutatásokkal ki lehet deríteni. Az eredmény döntő abban a tekintetben is, hogy vannak-e a magyarban szláv jövevényszavak és ha igen, milyen kronológiai réteghez tartoznak.

A. Marcantonio kitűnő példákat hoz Sajnovics és Gyarmathy munkái kapcsán arra, hogy a jelen, a próbát ki nem álló megállapítások oka gyakran a tudománytalan módszer, ugyanis olykor nemcsak nem idézik, hanem pontatlanul hivatkoznak művek tartalmára. Előfordul, hogy meghamisítva az eredeti kijelentéseket egészen mást állítanak, pl.: „programadó kijelentései ellenére Sajnovics a gyakorlatban grafémákat és nem fonémákat hasonlít össze.” (62. old.)

A példák számát gyarapítva ld. Constantin-nál a törzsneveket. Egyrészt a módszertani másrészt a tartalmi hiányosságok miatt jelentkeznek a személyes és további, a személyes névmásokon alapuló névmások (vö.: visszaható, birtokos névmások), a birtokos személyjelek és az igei személyragok kapcsán mutatkozó problémák. Mindez kezelhető, ha a munkába bevonjuk az uráli, altáji, indoeurópai nyelvcsaládba sorolt és további nyelvek adatait.

A. Marcantonio felhívja a figyelmet és a bizarr kritériumok között tartja számon azt, hogy egy szót visszafele olvasva hasonlítanak össze s gyakran messze menő következtetést vonnak le belőle még ma is. (77-78. old.)

Megerősítem, ez tudománytalan módszer, elvetendő és hamis következtetéseken kívül nem vezet sehová. Az eddigi kutatásaim egyértelműen igazolják a szerző következő állításait is: „Az uráli nyelveknek nincs közös alaktanuk.” (89. old.); „az uráli nyelvek nem alkotnak nyelvcsaládot.” (95. old.); „Az archeológia, az antropológia és genetika újabban bizonyítékokkal szolgált az elmélet ellen”, hogy „A standard uráli nyelvelmélet szerint a magyarok, finnek, szamojédek, a lappok stb. mindannyian egy ősi közösségből származnak, amely valahol az Urál-hegység közelében élt mintegy 8000/6000 évvel ezelőtt.” (97. old.)

A következő megjegyzésem Angela Marcantonio-nak Alinei olasz professzor ún. etruszk-ősmagyar feltett kapcsolataira vonatkozó munkáit, kutatásait érinti. Marcantonio az etruszk-magyar párhuzamokat véletlen egyezésnek tekinti s Alinei ilyen irányú kutatásait tudománytalannak minősíti.

A kutatásaim alapján Alinei valóban tévedett, mert sok téves szómagyarázatot közöl, következésképp a párhuzamokat másképp kell megítélni. Angela Marcantonio túl szigorú volt, mert megítélésem szerint hibás etimológiák miatt nem zárható ki két nyelv közötti összefüggés lehetősége. Akár pozitív, akár negativ eredmény a kérdést illetően csak azután mondható ki, ha mindkét oldalról tiszta, problémáktól mentes, egy nagyobb rendszerbe sok szempontból beleillő szavak összehasonlítását végeztük el. Ez pedig még nem történt meg.

A. Marcantonio további példákat hoz olyan véletlennek tartott egyezésekre, amelyeket én az anyagaim és a vizsgálataim tükrében nem tarthatok annak. Pl. az olasz falu neve *Ravindola* és a finn étterem neve *ravintola*. (124. old.) Az ol. *Ravindola* összetett szó: *Ravin* + *dola*, ahol az utótag olyan, pl. Nyugat-Európában széles körben ismert nevek utótagjával tartozik össze, mint ném. *Rosental* (*Rosen* + *tal*), (*Emen* + *tal*), és a jelentésük ’völgy’, etimológiailag a magy. *tál* ’lapos, nem nagyon mély edény’ szóval kapcsolatos. Figyelemre méltó a csuv. *tĕl* ’hely stb.’ szó, amelynek megfelelői ismertek a törökségben, vö.: alt. *tuš* ’hely….’, csag. *tüš,* tat. *töš* ’hely’ (JEGOROV 1964) Velük genetikai kapcsolatban van a magy. *hely*, amely földrajzi nevekben is gyakori, vö.: *Vásárhely* stb., s amelyet a TESz ismeretlen eredetűnek tart.

© Copyright Mikes International 2001-2015

A finn étterem neve - akár tulajdonnévi, akár közszói eredetű szó szolgált neki alapul – egyrészt azért függ össze az olasz falunévvel, mert az utótagja a *tola* 'terem' jelentésben fogható fel. A két elnevezésnek végső soron olyan közszó szolgált alapul – ami az utótagot illeti -, amely ugyanazon gondolkodás alapján született. A *tál* komplex jelentéstartalmának lényeges eleme a 'mélyedés' jelentés és ezen a jelentésszálon kapcsolódnak össze a mai értelemben ismert részjelentések, ez esetben a völgy, a tál, a hely és a terem.

Csak megerősíteni tudom azt a többször hangsúlyozott kijelentést, hogy „a hagyományos uráli nyelvelmélet téves." (130. old.)

Ennek pedig a számos oka közül figyelemre méltó az, hogy „ a szakirodalom kiemeli, hogy nagyszámú szabálytalan hangváltozás létezik, azaz a megállapított hangtörvények vonatkozásában sok a kivétel. Továbbá … az uráli térség nyelveiben a grammatikai kategóriák és funkciók jeleinek döntő többsége valójában nem az uráli ősnyelvből ered, amint az várható volna, hanem e nyelvek önálló fejlődése során keletkezett." (132. old.)

Ez törvényszerű, mert a hangtörvényeket, a grammatikai kategóriákat és a grammatikai funkciók jeleit nem megfelelő korpuszon állapították meg. Az is vitán felüli és csak egyet lehet vele érteni, nagyon fontos, hogy a lefektetett hangtörvényeknek általános érvényük legyen.

Csak megerősíthetjük, el kell tudni különíteni az öröklött, közös és a nyelvspecifikus hangtani, alaktani, mondattani és jelentéstani jellemzőket. (133. old.)

Úgy látom, mert a kutatásaim egyértelműen igazolják, hogy a nyelvben nincsenek szabálytalanságok, csak hiányosságok az emberi tudásban s az ún. „szabálytalanság" ehhez képest tűnhet annak. A szerző véleménye szerint: „a nyelvészek azért nem jutottak megegyezésre abban a kérdésben, hogy egy adott nyelvcsalád / nyelvi alcsalád vajon tudományosan bizonyított-e, mert nem sikerült megvonniuk a szabályosság és a szabálytalanság mérlegét megfelelő kvantitativ elemzés kidolgozása révén."

Angela Marcantonio nagyon jól látja, hogy az el nem végzett nélkülözhetetlen munkák mellett a következetlenségek is nagy szerepet játszanak a hamis eredmények igazként bemutatásában. Hozzáteszem, nem nevezhető tudományos magatartásnak, pl.: „A hagyományos uráli nyelvi családfa ugor ágát, amely a magyarból és az obi-ugor nyelvekből (hantiból és a manysiból) áll, még sohasem rekonstruálták….Következésképp a finnugor ágat sem rekonstruálták, mivel ennek előfeltétele az ugor ág rekonstruálása. Ilyen értelemben az uráli protonyelv rekonstruálása sem történt meg, minthogy ez viszont előfeltételezi a finnugor ág előzetes rekonstruálását. …. A kulcsfontosságú ugor ág hiányzik." (134. old.)

Nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy „az uráli nyelvcsalád érvényességét tudományosan mindmáig nem bizonyították valójában,…továbbá e nyelvelmélet faktuális előre-jelzéseit következetesen cáfolják a társtudományok eredményei."

Ezen társtudományi eredmények pedig arra is rávilágítanak, hogy ez a nyelvi családfamodell miért „nem tükrözi adekvát módon e nyelvek terjedését és fejlődését két okból: először is … figyelmen kívül hagy … nyelvi átadási folyamatokat, mint amilyen a kölcsönzés, a nyelvelsajátítás, nyelvcsere, nyelvhalál stb. Másodszor, ez a modell feltételezi, hogy a nyelvek és a népek, miután szétváltak, elveszítik a kapcsolatot egymással – ez … egyértelműen téves felfogás." (135. old.)

Valós gond, hogy „a hagyományos uráli nyelvelméletnek mindmáig nem történt meg a „tudományos bizonyítása…" (137. old.)

Vitán felüli, hogy rengeteg adatra van szükség, az adatok feltétlenül legyenek hitelesek, ellenőrzöttek. (154. old.)

Egyetértve azzal, hogy Angela Marcantonio az adatok statisztikáját szükségesnek tartja, hozzátesszük azonban, hogy a statisztika csak akkor használható, amikor már világosan megírtuk az etimológiákat egy működő hangtan, alaktan, mondattan és jelentéstan birtokában.

Egyenesen tragikusnak nevezem, hogy az érintett tudósok akár szándékosan, akár a tudásuk korlátjai miatt országok népeit vezették, vezetik félre, hazudnak az embereknek, becsapják. Holott a tanuláshoz, a tudáshoz a

© Copyright Mikes International 2001-2015

demokráciában az alkotmány minden embernek biztosítja a jogot, a lehetőséget. Ezzel szemben a valóság az, hogy „A tankönyvek és enciklopédiák többségében az olvasható, hogy az uráli nyelvek jól megalapozott és körülhatárolt nyelvcsaládot alkotnak, melynek létezése kétséget kizárólag bizonyított. Az ősuráli közösségről úgy vélik, hogy 8000/6000 éve élt a mai uráli nyelvek egymást követő lineáris, kettős szétválás útján alakultak ki.” (161. old.)

Angela Marcantonio a Mario Alinei: Az etruszk nyelv: A magyar nyelv archaikus formája c. műről írott tanulmányában tanulságosan ír: „hogyan fogalmazhat meg egy nyelvész, mint Mario Alinei olyan tételt, amely szerint rokonsági viszony áll fenn két olyan nyelv és nép között, amelyek egymástól gyökeresen különböző és távoli történelmi milliőhöz tartoznak:” (175. old.) Az etruszk nyelv és kapcsolatai még sok tudományos vizsgálatot igényelnek ahhoz, hogy ítéletet mondhassunk. Kétséget kizáróan kell igazolni azt, hogy az etruszk és a magyar mely „történelmi milliőhöz” tartozik pontosan, addig tudománytalan bármilyen következtetést levonni. Pontosabban, szigorú tudományos módszerekkel alaposan körül kell járni mind az etruszk, mind a magyar nyelvet és a hozzájuk kapcsolódó nyelvi és történeti, kulturális hátteret. A szómagyarázatok, etimológiák legyenek stabilak, látni kell, milyen nagyobb rendszerbe illenek bele. A kapcsolatokat pedig csak azután lehet megállapítani, majd kijelenteni, ha azokat más tudományágak eredményei is igazolják. Feltételezni pedig csakis akkor, ha legalább nem mondanak ellent.

Alinei „elemzési módszerei” valóban kívánnivalót hagynak maguk után. A vizsgálatait nem terjeszti ki széleskörű, nagy nyelvi adatbázisra. Az esetleges összefüggéseket szakszerűen kellene tanulmányozni és a végeredményt bemutatni. Az egyezések okait pedig csak egy tágabb összefüggések rendszerében lehetne meghatározni. Alinei-nek számos szómagyarázata szakmai hiányosságok miatt nem állja ki a próbát. A hangtani, alaktani és jelentéstani vizsgálatok eredményeit más tudományágak eredményeivel is alá kell támasztani ahhoz, hogy elfogadható legyen. Törvényszerű tehát, hogy Angela.Marcantonio egy sor ellent mondást talált, amelyek közül néhányra nagyon helyesen felhívta a figyelmet. Mint jeleztem, a szavak etimológiáját is csak egy nagyobb rendszer részeként ismerhetjük, írhatjuk meg, mert ismerni kell hozzá egyrészt a nyelv kialakulásának indítékait és a szóteremtés, szóalkotás logikáját. Pl.: a magy. *nép* szó születését, szerkezeti felépítését, a részek, tagok jelentését. A szó hangalakjának kialakulását és más nyelvek szavaival való kapcsolatait csak úgy érthetjük meg, ha sorra vesszük a nyelvek (mind a három nyelvcsaládba soroltak és további nyelvek) idevonatkozó adatait. Választ kell találni arra, hogy a nyelvek miért éppen az adott szót, szavakat használják ’nép’ jelentésben. Ehhez pedig ismernünk kell a gondolkodásmódjukat. Pl. a *nép* (*né* ’nő’ + *p* ’fi’) szó tartalmazza azt, hogy a nő és a fia, vagyis a nő, (az ősanya is!) + az utódai, gyermekei alkotják a népet. A szó eredeti jelentése tehát a család, kezdetben szűkebb, idővel bővebb, azaz nagycsalád. A szó tartalmazza a matriarchátus ősi formáját. Az egy vérből, egy anyától, nőtől valók alkotják a népet. Nemcsak a szigorúan vérségi kötelékre, hanem az anyajogú társadalom - mint a legelső és legősibb - kialakulására is utal. A *nép* szó kapcsán a nő + fiú összetételre helyesen gondolt Alinei, a magyarázat azonban tele hibával. Alapvető, hogy a vizsgált adatok mindig konkrét nyelv(ek)ből valók legyenek és soha se építsünk feltételezett ősnyelvi példákra. Mindenesetre örök tanulság, hogy a legtöbb kutató munkájában lehet, van valamilyen elfogadható elem, egyiknél kevesebb, a másiknál több, de ezt csak akkor láthatjuk meg, ha mi magunk, a kritikát írók már elvégeztünk egy olyan munkát, amely egy hatalmas adatbázison alapul. Más szóval, elvégeztük egy bizonyos adatmennyiség (korpusz) sok szempontú feldolgozását s az eredményeket más tudományágak is egyre inkább támogatják.

Bár Alinei a hibák sorozatát követi el, a magyarral való kapcsolatnak van valóságmagja. Vannak ugyanis az etruszkban bizonyos lexikális és grammatikai lexémák, hangtani, alaktani és jelentéstani jelenségek, amelyek összefüggést mutatnak nemcsak a magyarral, de az uráliba és az altajiba, sőt az indoeurópaiba sorolt számos nyelvvel, amely kapcsolatok okát széleskörű, tudományos vizsgálatokkal ki kell kutatni, mert nem lehet ráfogni sem azt, hogy kölcsönzés eredménye, sem azt, hogy az egyik a másiknak archaikus formája.

Helytelennek ítélem meg én is, ha a kutatásokat rendszerint csak két vagy több nyelv összehasonlításával kezdi a kutató. Nagyon jó az a meglátás, hogy „hiányzik az a tudományos vizsgálat, amely a felállított hangtörvényeket és megfeleltetéseket statisztikailag bebizonyíthatná.” (190. old.)

Fontos, hogy lapkutatásokra van ugyanis szükség első lépésben mind a hangtan, mind az alaktan, mind a mondattan, mind a jelentéstan terén, amely egyrészt az általános nyelvészek feladata.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Valóban alapvető gond az is, hogy a jelenleg általánosan elfogadott uráli / finnugor hangtan egy sor téves etimológián alapul. Következtetésképpen arra építve eleve csak hibás eredményt kaphatunk. Pl.: Az a tény, hogy egy szó (vö.: magy. *fa*) a magyarban *f-*, más nyelvben *p-*, a harmadikban *b-* stb. szókezdőjű, nem feltétlen arra utal, hogy *p* > *f*, ill. *p* > *b* változásról van szó. (192. old.)

A rendszer nem így működik. Számos körülményt, köztük a hangképző szervek működésének kialakulását és fejlődését is figyelembe kell venni. Sohasem egy bonyolultabban képezhető hangból lesz az egyszerűbben ejthető. A hangok változási sorával, a hangfejlődéssel szorosan összefügg és vele párhuzamos a hangképző szervek működésének fejlődése. A kettő együttes tanulmányozása nélkül nem írható meg egy nyelv hangtana sem.

A. Marcantonio példát mutat abban, hogy tudományosan, széleskörű ismereteken nyugvó, nagy szakmai értéssel is csak akkor végezhetünk el egy munkát tisztességesen, tudományosan, ha a valódi forrásra, igazi adatokra építünk s a következtetéseinket még ezek után sem keverjük össze a tényekkel.

A szerző részéről nagyon helyes és időszerű lépés, hogy górcső alá vette a nemzetközi szakirodalmat azért, hogy az indoeurópai és különösen az uráli nyelvcsalád, nyelvelmélet kritikai vizsgálatát adja. Ennek pedig erkölcsi, tudományos és gazdasági következményei egyaránt vannak, mert: Tisztességtelen eljárás akár szándékosan, akár megfelelő tudás hiányában félrevezetni a tudós társadalmat és a nagyközönséget. A múltunkkal foglalkozó tudományágak munkálatai egy helyben topognak, mert az eredmények nem férnek össze a hivatalosan elfogadandó nyelvészeti eredményekkel. Sok felesleges kutatást finanszíroz az állam, olyanokat, amelyek zsákutcába vezetnek, ugyanakkor elsöpri, eltiporja, lehetetlenné teszi azokat, amelyeknek az útja a járható.

Legvégül, a jövő nemzedéke hamis információkhoz jut, megalapozatlan ismereteket, tévedéseket tanítanak alap-, közép- és felsőfokon. Következésképp, miután nem jutnak sem a gyerekek, sem a felnőttek igazi, valódi tudáshoz, továbbra is hamis tudat birtokában élnek különösen azok, akiknek már nincs módjukban az öregektől átvenni, vagy magán egyetemeken[1] megszerezni a valódi tudást, ami a múltunkat (nyelvünket, anyagi és szellemi kultúránkat, örökségünket) illeti. Mindez pedig tragédiához vezet s a felelősség azokat is terheli, akik hagyják, hogy így legyen. Angela Marcantonio nem tartozik közéjük. Egyet értek, „Alinei eljárása nem különbözik túlságosan attól, ami az uralisztika esetében történt. Az uralisztika kutatói megfogalmaztak egy kezdeti rokonsági hipotézist, és azután elindultak a szükséges bizonyítékok felkutatására." (210. old.)

A helyes módszer pedig ennek az ellenkezője. Tiszta, eredeti forrásokat kell vizsgálni, majd kijön egy eredmény. Végül sok ilyen eredményt lehet összehasonlítani s az egyezőkhöz tartozó adatok közti kapcsolatok okait ezután kell keresni, kutatni, ugyanakkor a különbözőségek okait is tisztázni kell és lehet is.

A szerző külön tanulmányban foglalkozik Balázs János munkáival, aki „az areális rokonság fogalmát állítja szembe az általánosabban elfogadott genetikai rokonsággal. Más szóval, az egyes nyelvek közötti hasonlóságok nemcsak genetikai rokonság következményei lehetnek, hanem évszázadokon, évezredeken keresztül egymás mellett élő népek kölcsönhatásának eredményei is." (217. old.)

Marcantonio helyesen teszi, hogy kitér erre a kérdésre Balázs János kapcsán. A problémák ugyanis abból adódnak a legtöbb esetben, hogy nem kellően tisztázottak az areális kapcsolatok és a genetikus rokonság ismérvei, amelyek rendszerint nem ugyanazok más-más nyelvek vizsgálata esetén. Az átadó és az átvevő nyelv sajátosságait alaposan kell ismerni. A tisztesség kedvéért is részeire kell szedni a következő idézetet: „Annak ellenére azonban, hogy a magyar nyelv európaizálódott, megtartotta a finnugor nyelvekre jellemző nyelvtani szerkezetét és tipológiai jellemzőit. Balázs e meglátásával egyet értek azzal a különbséggel, hogy a fennmaradó nyelvi elemek finnugor eredetét nem tudom alátámasztani."

Először is hogyan kell értelmezni azt, hogy „a magyar nyelv európaizálódott". Másodszor, az eredeti szöveget és a fordítást ellenőrizni kellene, mert nem igazolt állítást tartalmaz az, hogy a magyar nyelv „megtartotta a finnugor nyelvekre jellemző nyelvtani szerkezetét és tipológiai jellemzőit". Nem léteznek, sohasem léteztek finnugor nyelvek, de vannak finn, komi, manysi stb., azaz konkrét nyelvek. Ha pedig valami nem létezett, nem létezik, annak

1 Az itt szerzett diplomákat nem ismerik el, kivéve külföldön.

© Copyright Mikes International 2001-2015

sem a szerkezete, sem a tipológiai jellemzői nem létezhetnek. Harmadszor, a magyar nyelvi kapcsolatok a földrajzi névi kutatásaim eredményeképpen is másképp rajzolhatók meg.

A kutatásaim fényében számomra egyértelmű, hogy az altáji nyelvek és a hun kutatások bevonásával más megvilágításba kerülnek egyrészt a magyar nyelvi kapcsolatok, másrészt az ún. finnugor nyelvelmélet problémái. Átgondolásra érett továbbá az az állítás is, amellyel – úgy tűnik – Marcantonio is egyet ért, mely szerint „a modern állam megalapítása óta, Szt István 1000-ben történt megkoronázásával és a kereszténység felvételével Magyarország az európai kultúrkör szerves részévé vált." (218. old.)

Az itt olvasható gondolatok kapcsán szólok arról, hogy a nyelvcsaládokkal az az alapvető gond, hogy amíg a szavainkból (vö.: nép, közösség, nemzet, család) kiolvasható a szülő és az utód, amely igazolja a vérségi köteléket, leszármazást is, a nyelvcsaládok esetében azonban mind az ős, mind az utódok egymáshoz és az őshöz való viszonya is csak feltételezés maradt. Holott, egy nyelvcsalád felállítása már egyetlen kritérium - vagy ős, vagy az utód(ok) meghatározásának hiánya ill. pontatlansága, vagy az ős és az utód, vagy az utódok közötti kapcsolat - tudományos módon való tisztázásának hiánya elegendő ahhoz, hogy a nyelvcsaládok léte megkérdőjelezhető legyen. (219. old.)

Nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy a nyelvet emberek beszélik s miután „uráli gén nem létezik (mint ahogy nem létezik indoeurópai gén sem)" (220. old.), nem létezhet sem uráli, sem indoeurópai nyelv ill. nyelvcsalád sem.

Marcantonio következő gondolatai is figyelmet érdemelnek: „A finn a magyar és más úgynevezett uráli nyelv területén folytatott több évtizedes tanulmányaim során arra a következtetésre jutottam, hogy a közöttük fennálló hasonlóságok nem elég mélyrehatóak, és nem elég kiterjedtek ahhoz, hogy genetikai típusú megegyezést, rokonságot feltételezhessünk. Éppen ezért elég valószínű, hogy az úgynevezett uráli nyelvek … között fennálló néhány megfelelés „areális konvergencia" eredménye, sőt inkább véletlen hasonlóságokról van szó, mintsem közös genetikai öröklődésről…" (221. old.)

Hozzáteszem, a földrajzi névi kutatásaimat megerősítő hun kutatások eredményei is arra utalnak, hogy a kapcsolatoknak a valódi okát alapvetően sem a közös genetikai öröklődésben, sem a véletlen hasonlóságokban, sem az areális egyezésekben nem lehet megtalálni. Eredményhez a szkíta, hun kutatások vezethetnek, ill. a hun utódnyelvek alapos vizsgálatai. Ezt támasztja alá az is, hogy „a magyar és a török nyelv között vannak megfelelések."

Egyik oldalról elfogadható az, hogy a magyar és az uráliba sorolt nyelvek közötti megfelelések „annyira jelentéktelenek, hogy semmiképpen nem lehet őket genetikai eredetűnek tekinteni…", a másik, a hun oldalról pedig nagyon is lényegesek, mert hun hatásokra, kapcsolatokra utalnak.

Az pedig, miszerint „a magyar és számos (indo)európai nyelv (főleg a latin, germán és a szláv nyelvek) között szintén fennállnak megfelelések," (222. old.) összetett kérdés. A szláv nyelvek kialakulása ugyanis két bázisra épült: egy hozott (ld. varég) és egy szubsztrátum réteg szálaira. Ez utóbbi minden jel szerint szkíta-hun lehetett. A többi ún. indoeurópai nyelv más okokból tartalmaz összefüggéseket a magyar nyelvvel. A kapcsolatok egyik része új keletű, a másik pedig az idők mélyére nyúlva nagyon ősi lehet. Mindezeket kutatni pedig csak úgy lehetséges, ha a kutató megszabadul számos béklyótól, (mint pl. a nyelvcsaládokban való gondolkodás, különböző feltételezések felállítása majd azok tényként való kezelése).

Az átvett és öröklött, illetve megtartott, megőrzött, valamint a saját maga teremtette nyelvi elemeket, sajátosságokat pedig több nyelv alapos ismeretében lehet a helyükre tenni. Fontos, hogy a nyelvismeret ne legyen egyoldalú, legyen köztük legalább indoeurópai, uráli és altáji nyelvekhez sorolt egyaránt. Csak így láthatjuk világosan azt, hogy bizonyos szavaknak a három nyelvcsaládba sorolt nyelvekben miért vannak és lehetnek kapcsolatai, mint pl.: finn *pelto* 'mező', magy. *föld*, germ. *feld*, or. *pole* 'mező', stb. (223.old.)

A. Marcantonio igen tisztességes, tudományos álláspontot képvisel, amit megtudhatunk külön is a Befejezés c. fejezetből: „nyelvészként az elemzés általános módszereinek segítségével, és a magyar nyelvvel kapcsolatban jelenleg a rendelkezésre álló relevans nyelvészeti és történeti adatok birtokában nem mehetek tovább, mint hogy

© Copyright Mikes International 2001-2015

megállapítom a magyart más nyelvekkel összekötő jellegzetességeket és megfeleléseket, és amennyire lehetséges a magyar és a kérdéses nyelvek között fennálló rokonság fokát. Valójában gyakran még ez a két (látszólag egyszerű) feladat is lehet nehéz, félrevezető és nem egyértelmű, főleg, ha megpróbáljuk megtalálni a feltételezett közös vonások pontos eredetét…" (225. old.)

A közös vonások eredetéhez pedig azon az úton juthat el a kutató, amelyen haladva szakmai felkészültséggel több nyelv bizonyos fokú ismeretében, tudományos módszereket alkalmazva következetes munkával egy kiválasztott terület konkrét nyelveinek hatalmas korpuszát feldolgozza sok szempontú megközelítésből. Ideális az lenne, ha ilyen kutatás Eurázsia nagy területét lefedné. Az egyezések és a különbözőségek nemcsak megmutatkoznának, hanem következtetések, statisztikák és más tudományágak eredményeivel való összehasonlítások várhatóan eljuttatnának az eredethez. Ehhez pedig elfogulatlan nemzetközi tudós csapatmunkára van szükség. Addig pedig Angela Marcantonio – aki Magyarországon is tanult az egyetemen – vizsgálati eredményeit, kritikáit egyre több emberhez kellene eljuttatni, hiszen az állításait a mai napig még egyetlen finnugor nyelvelméletet hirdető nyelvész sem cáfolta meg tudományosan.

Rövidítések

ang.	angol
alt.	altáji
csag.	csagatáj
csuv.	csuvas
germ.	germán
magy.	magyar
ném.	német
ol.	olasz
old.	oldal
or.	orosz
pl.:	például
stb.	és a többi
tat.	tatár
vö.:	vesd össze

© Copyright Mikes International 2001-2015

Források, Irodalom

- BOTALOV Sz. G. – BOTALOV Sz. G., *Ázsia nomádjai és az ősugor uráli-szibériai egység* 2007. in: Őstörténeti Füzetek 6. Az „Eleink – Magyar Őstörténet" folyóirat melléklete, Régészet – Történelem – Nyelvészet 2007.
- JEGOROV 1964 - JEGOROV, V. G. 1964: *Etimologicseszkij szlovar csuvasszkovo jazyka.* Csuvasszkoje Knyizsnoje Izdatelsztvo. Csebokszari.
- MARCANTONIO 2006 - ANGELA, MARCANTONIO *A történeti nyelvészet és a magyar nyelv eredete* Válogatott tanulmányai Kiadja a HUN-idea Szellemi Hagyományőrző Műhely, Budapest 2006 Fordította és lektorálta: Bartal Mária, Imre Kálmán, Sárközy Péter, Tomory Zsuzsanna, Zsigmond Benedek, Zsigmond Gergely.
- TESz. - BENKŐ Loránd (főszerk) 1976: *A magyar nyelv történeti etimológiai szótára* I-III. Akadémiai Kiadó, Budapest.

CZEGLÉDI, Katalin: Critical Remarks on Angela Marcantonio´s Book *Historical Linguistics and the Origins of the Hungarian Language*.

In this book review the author takes under the loop the book of Angela Marcantonio *´Historical Linguistics and the Origins of the Hungarian Language´*.

~ ~ ~ ~ ~ ~

© Copyright Mikes International 2001-2015

Mellár Mihály : A Lineáris A Írás Olvasása

Kivonat
Ez a bevezetés a vonalas vagy lineáris A (LinA) írásba minden tekintetben rendkívüli, éppen ez a megközelítés teszi lehetővé megfejtését, pontosabban *olvasását*. A jelek ezoterikus értelmezése nem kap szabad kezet, nincs fordítás egy olyan egzotikus nyelvről melyet csak a megfejtő beszél, a teljes gyüjtemény elolvasható csupán néhány egyszerű olvasási szabály alkalmazása révén – mai magyar nyelven. Tudom, hogy ez képtelenségnek hangzik, de hadd fejtsem ki: a magyar ragozó/ragasztó, gyökrendszeren alapuló nyelv, melyben néhány száz, sőt ezer szó is leképződhet egyazon gyökből. Ha egy szó gyökvázának egyik mássalhangzóját megváltoztatjuk, akkor ugyanazt a változtatást egyidejűleg el kell végezni a gyökön alapuló teljes szóbokron, különben a szóbokor szétszakad. De mivel lehetetlenség egyidejűleg változtatni szavak ezrein, ezért egy nyelv *vagy* változatlan gyökrendszeren alapuló ragasztó-ragozó (agglutináló) nyelv *vagy* valami más. A minószi nyelv ehhez a sohasem változó gyökrendszeren alalapuló ragasztó nyelvekhez tartozott és tovább élt a kár, lüd, lüki, trák, ... magyar nyelvekben, melyeket közös néven *szkíta nyelvek*nek kellene hívni. Az írásrendszer változott a képi írástól (hieroglifástól) a vonalason, a rováson, az alfabétáson keresztül, a latin betűkészletig, a módszer pedig a rébusz és akrofónikus alapú mássalhangzós írástól a kihagyásos módszer hiányos magánhangzó jelölésétől a mai teljes magánhangzó jelölésig, eközben a nyelv csupán néhány új rügyet hozott ugyanazon a tőkén.
Már 60 éve uralkodik az a képtelen hiedelem, mely szerint a LinA szótagírás, mivel a Lineáris B, mely átvett és alkalmassá tett jó néhány minószi kép- és vonalas jelet, szótagírás (már amennyire hinni lehet a telefonkönyvszerű megfejtésének). A logikát követve, ez az írás amit éppen olvasunk szintén szótagírás, mivel a cherokee szótagírás átvette és alkalmassá tette az abc néhány betűjét szótagjaik jelölésére.
Könnyen bizonyíthatjuk, hogy a LinA írás (a minószi képíráshoz hasonlóan) fonetikus írásrendszer, mely írásjeleiben a rébusz és az akrofónikus elveken alapul, míg írásmódszerét a magánhangzók hiányos jelölése jellemzi.
A kutatók megegyeznek abban, hogy a legtöbb fennmaradt LinA táblácska árutermékek logogrammjait és ideogrammjait tartalmazó Könyvelési Egyenleg, természetes és törtszámokkal az áruk számbavételére. A rendszeresen használt GRA „logogramm" – neve a *grain* (gabona) rövidítése – nem a szót hanem magát az *árutermék jelöli*, mondják a szakértők. Megvizsgálva a jel néhány előfordulását a táblácskákon az ember hamar rájön, hogy az egyszerű vonalakkal ábrázolt RóZSa a szárával és szirmaival, és egy vízszintes vonalkával mely levágja a név utlsó hangját (visszatérő módszer a LinA-ban): RóZS~~a~~ > RoZS, valóban egy gabonafajta neve minószi/magyar nyelven.
Nos, nem-e nagyon ésszerűtlen és ostoba dolog egy árutermék nevét megjeleníteni, a rébusz elv alapján, egy olyan „logogramm/ideogramm" segítségével mely egy tárgy – de nem a kérdéses áru – nevéből képzett? És GRA nem a kivétel hanem a szabály: *minden LinA írásjel (egy-, két-, három-, és több-betűs) mássalhangzó váza az adott képjel (pictogramm) nevének*, mondjuk, TE képjel hangértéke **T_L**, mint a lehető legegyszerűbben megrajzolt ToLL szó mássalhangzó váza.
A számok sem kivételek. Mivel a számjegyek a legkönnyebben és leghibátlanabbul felismerhető jelek, ezért ostoba pazarlás lenne nem felhasználni fonetikus értéküket ugyanúgy mint bármely más írásjelét. (Ha kétséges, LinA a **T_S/Z** (TíZ) kettős betű jelölésére a •-t használja, míg a 10-es természetes számot a - jellel jelöli.) Ugyanez érvényes a törtekre is, valójában a LinA-ban nincsenek is törtek a *fél*-en kívül.

Az (ideo~/logo~)grammok megmérettetése
A vonalas A írás módszereinek bevezetése és a gyüjtemenyből vett példák bemutatása a GORILA = Louis **G**odart and Jean-Pierre **O**livier, **R**ecueil des **i**nscriptions en **L**inéaire **A**. Études Crétoises 21, vols. 1-5.

© Copyright Mikes International 2001-2015

(Paris: Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 1976-1985, kiadásán alapszik, mely a http://cefael.efa.gr/ címen érhető el, valamint John G. Younger http://people.ku.edu/~jyounger/LinearA/ honlapján alapszik. John G. Younger (JGY a továbbiakban) professzor táblázat formájába írta át a vonalas A szövegeket, mivel ez felelt meg legjobban annak megalapozatlan előítéletnek, mely szerint a szövegek egyszerű árutermék, név és ügyleti viszonyszók listája, noha a táblácskákon látható szövegek egyike sem hasonlít távolról sem sorokból és oszlopokból álló táblázatra, ahogy azt az ember elvárná. Honnan ered akkor ez a meggyőződés? „Majdnem minden okmány listából tevődik össze, egy-két szavas címfelirattal, melyek mindegyikét logogram követi, azokat pedig szám és/vagy tört követi.” De hisz akkor a szövegek már-már, vagy legalább is részben meg is vannak fejtve ezzel az állítással, szemben JGY pirosbetűs nyilatkozatával, tudniillik hogy „Célom ezekkel a világhálós akták elkészítésével NEM a vonalas A megfejtése volt.” Sajnos, JGY-nek van egy másik végzetes tévképzete is, mégpedig magával a vonalas A írással kapcsolatban. Azzal érvel, hogy „A megfejtés, mely e jeleket mint képjeleket (piktogrammokat) olvassa, majd azonosítja a tárgy nevét egy nyelven, és akkor meghatározza a jel hangértékét mint a tárgy nevének kezdő hangját vagy első fonémáját (akrofónikus elv) – ez a folyamat két főbb okból nem dolgozott a vonalas A vonatkozásában.”

Elemezzük ki először a második okot: „2, kimutatható, hogy számos hieroglifás és vonalas A jelre az akrofónikus elv valószínűleg nem működött. A hieroglifás *012 bika-fejből lesz a vonalas AB 23 MU, a hieroglifás *018 kutyafejből lesz az AB 60 RA, és a hieroglifás *060 macska-arc AB 80 MA lesz. Feltételezem, hogy ezen jelek fonetikus értéke az állatok hangját tükrözi, "moo," "arf," és "miaow" (angolul).”

Tulajdonképpen a hieroglifás *012 **M**arha-fej (*bull-head*), *018 **K**utya-fej (*dog-head*) és *060 **M**acska-fej (*cat-head*) jelek állat-***fejek*** képjelei (piktogrammjai) és az **M**, **K** és **M** hangokat jelenítik meg, mivel ezek a megjelenített állatok neveinek ***szófejei*** (ez a ***capital*** *sound/letter* értelemszerinti fordítása). Az AB 23 MU jel egy oszlop tetején LeNDüLő kar vonalas rajza és a **L_N_D_L** négybetűst jeleníti meg, semmi köze sincs *012 **M** jelhez.

Az AB 60 RA egyszerűen ez: , a nyil *sarok*ra mutat, a SaRoK mássalhangzó váza a **S/Z_R_K** hárombetűs, a **S_R_K/SZ_R_K/Z_R_K** vázak rövidítése.

Az AB 80 MA valóban a macska-fej vonalas rajza, és az **M** hangot jeleníti meg mint a **M**acska-*fej* szó szó*feje*.

Még mindig a 2. pontban JGY írja, hogy „És más példák is vannak melyekben a tárgy keltette hang szemlátomást kapcsolódik fonetikus értékekhez (például Hiero *057 , hangvillából lesz AB 67 KI [a fémcsörgés koccanó hangja]).” Ugyanmár, kedves professzor, a Kulcs (Key) és Koc/Koccintás (Clinking) valódi szavak mégha eredetüket nézve hangutánzók is, és az akrofónikus folyamat rájuk is ugyanúgy érvényes. Mindkettő a **K** hangot jeleníti meg sorjában a hieroglifás illetve vonalas írásokban.

És most lássuk az akrofónikus elv elleni egyes számú kifogást: „1. a „piktogrammot” azonosító kifejezés nem bizonyítható a felirat megfejtése előtt.” Ez igaz, ennek a két folyamatnak egymással egyetértésben és egymást meg- és felerősítve kell haladnia.

Érdeklődésemet a lineáris A írás iránt a **HT 31**-es táblácska keltette fel a rajtalévő edények rajzaihoz kapcsolt jegyzetekkel. Észrevettem, hogy a jegyzetek némelyike anyanyelvemen ésszerű ha a betűket képi értékük szerint olvasom. Amint azt a „vonalas” szó sugallja: *ezeket a betűket vékony és egyenletes vastagságú vonalakkal rajzolták*, ennek ellenére ezek kis hieroglifáknak vagy piktogrammoknak, magyarul képjeleknek nevezett képecskék. Az olvasatok ezeken az edényeken az ábrázolt edény lényeges leírását adják. De melyik volt előbb? Lényeges ez? A felismerés és az olvasat egyszerre következett be.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Tegyük fel a kérdést: az edények mire valók? Folyadékok, elsősorban italok tárolására: régebben az *ital* rövidebb *it* formában élt. Ha hihetünk JGY és társainak az átírás I-TI-vel kezdődik ami jó kezdés IT/ITalhoz, de vegyük szószerint a vonalas A nevét (nomen est omen!) és nézzük meg az adott vonalas rajz mit ábrázol. (Jobbra Yves Duhoux fakszimile rajza részleteiben sokkal pontosabb mint a fenti GORILA rajz.)

1. sor: 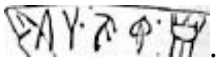 .

Az első jel [I], nehezen felismerhető, de higgyünk a szakértőknek, hangértéke I.

A második jel TI egy TeTőZeT rajza és a **T_T_S/Z_T** négybetűs mássalhangzót jeleníti meg.

A harmadik jel SA SZét-ágazó karokat mutat, alapja a SZe gyökszó, a latinban *se/seu* és az S, SZ, Z, ZS hangokat, röviden **S/Z**-t jeleníti meg.

A negyedik jel, a pont (•) TíZ helyett áll, és mint minden más piktogramm egy betűt képvisel, történetesen a **T_S/Z** kétbetűst.

Az ötödik jel PU egy BoTLó ember rajza, aki előrenyújtott kezeivel párnázza az esést, és a **B_T_L** hárombetűst jeleníti meg.

A hatodik jel KO a Kő'DöK (köldök) rajza, a hárombetűs **K_D_K**.

A szakértők nagyrésze egyezik abban, hogy a minószi nyelv rokona a lüvinek, és így leány-nyelveinek, a kár, lüki, lüd, lemnoszi, trák, ... nyelveknek, melyek, ahogyan azt **Ignacio J. Adiego** kimutatta a *The Carian Language* című könyvében, az alfabétát használják ugyan, de kihagyásos módszerrel. Ezek anyelvek valójában egyetlen nyelv, mely úgyan külön, helyi betűrendszereket használ, de ugyanazzal a

© Copyright Mikes International 2001-2015

fölös magánhangzót ki-kihagyó módszerrel. A betűrendszerük magánhangzó jeleket is tartalamaz, de csak akkor írják ha a szó azzal kezdődik, vagy ha pontosítani kell a különben bizonytalan olvasatot.
Feltételezve, hogy ez a közös módszer a lüvi nyelvben gyökerezik, sőt annál is visszább, a minósziban, megkíséreltem az eddig átírt szöveget elolvasni:

I-TI-SA > IT_T_S/Z_T _S/Z > ITaT aSZóT éS > itat aszót és '*it gives drink to the drying out (or withered) and*';

10-PU-KO > T_S/Z B_T_L K_D_K > TűZBe iTTaL Kű'DiK > tűzbe ittal kű'dik '*they send it with liquid into fire*' – természetesen, eloltani azt!

Együtt: itat aszót és tűzbe ittal kű'dik (*it gives drink to the drying out and they sand it with liquid into fire*). A teljes szöveg, és a teljes vonalas A írásgyüjtemény így olvasandó, nincs fordítás, nincs tolmácsolás, csupán egyszerű és közvetlen olvasás. Minden szó illik a szövegkörnyezetébe és tökéletesen ésszerű kifejezéseket és mondatokat alkotnak.

A hetedik jelnél álltunk meg amely ismét egy *pont*, azaz ***tosz*** (• = 10): **T_S/Z**.

A nyolcadik jel egy üST (**_S/ZT**) három betűvel a tetején: az első jel II (fülként félremagyarázva, de lásd Duhoux rajzát!), a 2-es szám jele (KéT/KeTTő > **K_T**). A második jel kivehetetlen, de a szövegkörnyezet sugallata szerint egy KéVe rajza, KE (**K_V**). A harmadik jelet, a TéRDéK, RI (**T_R_D_K**) rajzát ismét fülként félre értelmezték.

Most olvassuk össze ezeket a jeleket is:

10-{2+[KE]-RI+*410VAS} > T_S/Z K_T K_V T_R_D_K _S/ZT > uTaSoK éTKéVe' TöRőDő KoSZT > utasok étkéve' törődő, koszt … (*for the nourishment of travellers concerned, meal …*).

Ebből a szövegből világos, hogy a táblácskán lerajzolt háromlábú üst rézből vagy bronzból készülhetett és alkalmas a szövegben említett utasok étkeztetésére, de az üstöt megjelenítő „logogramm" sehol sincs a szövegben, mivel az csak egy egyszerű kétbetűs írásjel akárcsak a többi. A számjegyek, a 10-es és a 2-es, ebben az esetben és sok másikban is, ugyanolyan írásjelek mint bármely más betű: mássalhangzó vázat alkotnak, melyet úgy kell feltölteni, hogy értelmes, a szövegkörnyezetbe illő kifejzést kapjunk.

Valójában ez a táblácska a 10-est két féle képpen jeleníti meg: mint pont (•) és mint vonás (-), az első a kétbetűs **T_S/Z**, míg a második a 10-es természetes szám.

Tudom, csalódást okoz, hogy a betűcsoportok összehasonlítása, ezzel az olvasattal értelmét veszti, mivelhogy a mássalhangzó vázak olvasata függ a szövegkörnyezettől és értelmezésük lehetetlen a nyelv ismerete nélkül. Ehhez a Duhoux-éhoz hasonló kisérletek: „valószínű hogy SU-PU és SU-PA_3-RA összefüggnek: SU-P/SU-P_3 és A-RA mint rag (kicsinyítő képző?)" reménytelenek, ugyanis: SU-PU > SZéP, BoTLó > szép, botló (*nice, stumbling (due to the pointed bottom!?)*; SU-PA_3-RA > SZePe-FaLaZaTú SZüRKe > szepe-falazatú, szürke (*spotty-walled, gray*). Sőt ugyanaz a SU jel először mint SZéP (*nice*), míg a második betűcsoportban mint SZePe (*spotty*) olvasható.

Az összehasonlító nyelvészet módszerében, melyet a kutatók a vonalas A megfejtésére alkalmaznak, teljesen mindegy, hogy a DA, DE, DI és a többi jel hogyan hangzik, hiszen csak jelcsoportokat hasonlítanak egymáshoz, nem valódi emberek által beszélt és más hús-vér emberek által értett valódi, élő, értelmes szavakat.

© Copyright Mikes International 2001-2015

2. sor: 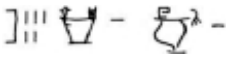 .
Nem tudhatjuk, hogy az 5 (IIIII) mire vonatkozik, ezért itt figyelmen kívül hagyjuk.
A második jel egy kupa két kontyszerűen hozzáragasztott betűvel. És valóban, QA vonalas rajza egy hajtűvel átszúrt KoNTY-nak és így a **K_N_T/Y** hárombetűs jele. A második jel PA_3 fal és/vagy palló gerendákat ábrázol áthidalva falburkolóval és/vagy pallódeszkákkal: FaLaZaT/PaLLóZaT vagyis **F/P_L_Z_T**.
A harmadik jel, a -, a 10-es természetes számot jelöli.
A leírás tehát:

QA-PA_3 > K_N_T/Y F/P_L_Z_T > KoNTY-FüLeZeTT > konty-fülezett (*(a vessel) with knot of hair-like handle*, literally: *with knot of hair-like ear*).

Mivel a táblácskáknak nagyon korlátozott az írásfelülete, ezért dupla használatú és/vagy értelmű szavak használata előnyös: a K_N_T/Y váz KaNTa-ként is olvasható, megadva ezzel a kérdéses edény voltaképpeni nevét. Az olvasat így a következő:

QA-PA_3+*402VAS_a(=QA) : KoNTY-FüLeZeTT KaNTa/KaNCSó : a basin/jug (cantharus, in Latin) with knot of hair-like handel (ear).

A szöveg azt sugallja, hogy az edénynek a QA helyén füle van és egy olyan csőszerű szája mint a PA_3.
A következő jel ismét egy edény két hozzáírt betűvel. Az első jel egy szobának és előszobájának a vázlata: SU, és a **S/Z_B** kétbetűst jeleníti meg. A második betű PU mint már láttuk a **B_T_L** hárombetűs jele.
Együtt a kettő olvasata:

SU-PU > S/Z_B B_T_L > SZéP BoTLó > szép, botló (*nice stumbling*).

Amint azt az előbb már láttuk, az edény neve most is ott van a szövegben: S/Z_B > SZaPu > szapu (*sapu (similarly to bushel, it is a measuring vessel for grain, known as Pozsonyi szapu)*). Így az egész olvasata:

SU-PU+*415VAS(=SU) : SZéP BoTLó SZaPu : nice stumbling szapu.

Az utolsó jel ebben a sorban is a 10-es természetes szám. Valószínűleg a szóban forgó edények száma.
Itt láthattuk a ***f*** és ***p*** ajak hangok keveredését érdekes módon megjelenítve egy olyan vonalas rajzzal amely egyaránt vélhető ***f****alazat*nak és/vagy ***p****allózat*nak. Mivel ez a két hang könnyen váltja egymást, akár tájszólástól tájszólásig is, valójában nincs valódi tétje a lineáris A olvasatában annak, hogy *akkor* hogyan ejtették, mi csak a hang mai kiejtését ismerjük az őt megjelenítő szó alapján. Ugyanez mondható el az ***s***, ***sz***, ***z***, ***zs*** sziszegő hangokról, melyeket az angol helyesírás a mai napig sem különít el, lásd például a sell, access, accession, measure, is szavakat.

3. sor: 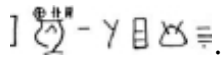 .
Az első jel egy füles edény három betűvel a tetején minden átiratban. De ha jobban megnézzük a fényképet és Duhoux fakszimile rajzát: 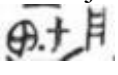 látni fogjuk, hogy az első, a kocsikerék KüLLő-jét ábrázoló, **K_L** hangértékű jelet egy ToSZ (**T_S/Z**) követi. A harmadik jel, evezőkkel a vizet **R**óvó (rowing) képjele, RO, melynek hangértéke **R**. A negyedik jel PA_3 (**F/P_L_Z_T**) és a négy jel együtt:

KA+10-RO-PA_3 > K_L T_S/Z R F/P_L_Z_T > KeLLeTőSRe FüLeZeTT > kelletősre fülezett (*equipped with handles for more pleasing*).

Követve a kialakuló sablont, a feliratban megtaláljuk az edény nevét: KA+10 > K_L+T_S/Z > KuLaTS > kulacs (*pitcher/jug (coleus, in Latin)*). Az egész ligature olvasata pedig:

KA+10-RO-PA_3+*416VAS(=KA+10) : KeLLeTőSRe FüLeZeTT KuLaCS : pitcher/jug equipped with handles for more pleasing.

© Copyright Mikes International 2001-2015

A három szabadon álló betű: SA (**S/Z**); JA (**J/L/Y**) mint **J**ászol/**J**árom/**L**óiga; MA (**M**) olvasata SuLYoM > sulyom : a pointed object, amint azt az edény jól látható kihegyezettsége igazolja.

4. sor: 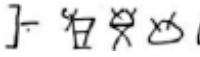 .
Az első betű a KI (**K**), vele már foglakoztunk, a második jel DE egy DíSZ-süveg vonalas rajza a **K_S/Z** kétbetűst jelképezi; a harmadik jel MA (**M**); a negyedik *323 egy széna-RaKaT-nak a rajza. Ilyen karó köré rakott szénaboglyát vagy rakatot még ma is láthat az ember az Alpokban. Ez a jel a **R_K_T** hárombetűst jeleníti meg. Az utolsó jel a növekedést ábrázolja NA (NőL/NYőL) de lehet NYéL is, minden esetre a **N/Y_L** kétbetűst jelenti. Az „ötbetűs" szó olvasata tehát:

KI-DE-MA-*323-NA > K D_S/Z M R_K_T N/Y_L > Kú'DúS-MeRő KúTNáL > kú'dús-merő kútnál (*dipping (vessel) for beggars/wonderers at wells*).

5. sor: 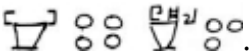 .
Az első jel melyet a 400-as szám követ, csupán egy edénynek az alsó része. A következő edényhez három, már az előbbiekben érintett, betű kapcsolódik: SU (**S/Z_B**); PA_3 (**F/P_L_Z_T**); és RA (**S/Z_R_K**) és az olvasata:

SU-PA_3-RA > S/Z_B F/P_L_Z_T S/Z_R_K > SZePe-FaLaZaTú SZüRKe > szepe-falazatú, szürke (spotty walled, grey).

A *falazatú* szó helyett *fülezett*-et is olvashatnánk, de a szürke szín jobban illik a kupa leírására mintsem csak a fülére. Ez lenne a szövegkörnyezet gyakorlati alkalmazása. Az edény nevét ismét megtalájuk a szövegben: a SU (**S/Z_B**) olvasható mint SáP vagy SáF(ó) (butt/pail (σκαφη, scaphium)). Így a ligatúra (betűk+edény) olvasata:

SU-PA_3-RA+*402VAS_b(=SU) : SZePe-FaLaZaTú SZüRKe SáP/SáF(ó) : spotty walled, grey butt/pail.

6. sor: 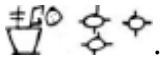 .
3000 darab egy három betűvel feliratozott edényből. Az első betű PA egy Fa vonalas rajza és a **F/V/B/P** ajakhangokat jeleníti meg. A második jel TA egy TéKa vagy ToK vonalas rajza és a **T_K** kétbetűst jelöli. A harmadik jel QE egy köpülő lukacsos korongjának, a KöPüLőFá-nak a rajza és a **K_P_L_F** négybetűst jelöli. Itt ismét hozzádhatjuk az olvasathoz az edény nevét, mely az első két jelben rejlik: PA-TA > F_T_K > FiTYóK ami egyben az edény méretét (negyed icce/itce) is megadja. Így a ligatúra olvasata:

PA-TA-QE+*402VAS_c(=PA-TA) : BáToK (bádog) KöPöLY, FiTYóK (negyed iccés) : tin-ware cup (for cupping/bloodletting), fityók (something like: a third of a pint-size cup, 0.22 liter).

Itt tehát először olvashatjuk az edény leíró nevét, majd második olvasatban a méretét.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Összefoglalva, az egész táblácska olvasata következik:

I]tat aszót (kiszáradót) és tűzbe ittal (elavult it, ma ital) küldik, utasok étkével törődő koszt [... (fől benne) ...]	5
konty-fülezett kanta/kancsó	10
szép, botló szapu	10
[ ] kelletősre fülezett kulacs	10
sulyom (hegyes)	30
[ ]	10
koldús-merő kútnál	-
[ ](köpöly)	400
szepe-falazatú, szürke sáp/sáf	300
bátok (bádog) köpöly (vérereszető eszköz), fityók (¼ icce)	3000

Leltárhoz a táblácska számai túlságosan lekerekítettek. Ez inkább egy nagy intézmény, vagy még valószínűbben, a kormányzat bevásárló listája, mai ízlés szerint eléggé szokatlan fejléccel.
Ez a táblácska a könyvelési egyenlegre emlékeztető kevesek közé tartozik, de amint láthatják a logogramm oszlop nem pontosan az amit megnevezése sugallna.
A kutatók meggyőződése, hogy „Majdnem minden felirat listákból áll, élükön egy-két szóból álló címsor, melyet logogramm követ, azt pedig szám és/vagy tört.” Hogy bizonyítsa meggyőződését, JGY két példát hoz fel: a HT 28-at és HT 114-et. Túl sok lenne itt a HT 28-at szétszedni, de a másikon bemutatjuk, hogy mi

a Könyvelése Egyenleg ténylegesen.
(A legtöbb vonalas A szöveg táblázat formájában szerepel JGY honlapján, ezért nem volt más választásom, a követhetőség és összehasonlíthatóság végett ezt formát meg kellett hagynom, de beszúrtam egy járulékos (zöld) oszlopot középre és ebben a szókezdés helyével jelzem, hogy az olvasat melyik oszlopban ered.)

HT 114 (Pigorini 83735) (GORILA I: 186-187) HT Scribe 4

line	statement	olvasat	logogram	number	logogram	num
a.1	KI-RI-TA_2	Ki TöRőDiK CSóKo-				
a.1-2	SA-RA_2	-S RáVeSZi	RoSSZa-	-T SZ-	GRA	10
a.2			-ÜL-	-HeT	OLE	7
a.3			FoG-	-aGGYa	FIC	1
a.3			SZüLő	eGY-	VINa	1
a.3-4			-BŰ’	Ha Rí Ma	BOS_m	3
	vacat					
b.1			SZeSZéLY	KüLöNC	SA VINa	9
b.2-5	vacant					

A következő piktogrammok először fordulnak elő ebben a bevezetőben:
TA_2 **C/S_K** < CSíK-szedő (*strainer*), tésztaszűrő edény
RA_2 **R_V_S/Z** < RoVáS (*notch/score*), a rovat széleinek a rajzával
GRA **R_Z/S** < RoZS (*rye*), egy RóZSa (*RoSe*) rajza, a szó utolsó hangja levágva
OLE **OL_** < OLi/OLaj (*oil*), emberi ÖL (*lap* of a man)
7 **HéT** HéT (*seven*)
FIC **F_G** < FüGe (*fig*), egy csillogó FüGGő-pár rajza!
1 **_GY** eGY (*one*)
VINa **S/Z_L** < SZőLő (grape), a SZőLő-lugas rajzával
BOS_m **BU**, a ligatúra {PA+U} a BŰ/BŐ-lény (*bison*) nevére utal

© Copyright Mikes International 2001-2015

3 **H_R_M** HáRoM (*three*)
9 **K_L_N_C** KiLeNC (*nine*)

KI-RI-TA$_2$ & SA-RA$_2$ > K T_R_D_K CS_K S/Z R_V_S/Z : Ki TöRőDiK CSóKoS RáVeSZi : who cares kisser persuades
GRA-10-OLE-7 > R_Z/S T_S/Z ÖL HeT : RoSSZaT SZÜLHeT : bad (*accus.*) can give birth
FIC-1 > F_G _GY : FoGaGGYa (fogadja) : s/he comforts it
VINa > SZ_L : SZüLő : parent
1- BOS$_m$ > _GY BU : eGYBŰ' : at once
3 > H_R_M : Ha Rí Ma : if s/he/it cries today
SA VINa > S/Z S/Z_L : SZeSZéLY : caprice
9 > K_L_NC: KüLöNC : queer

Ki törődik (azt) csókos ráveszi, rosszat szülhet: fogaggya szülő egyből ha rí ma. *Szeszély különc.*	*Kisser will persuade the caring one, it can give birth to (can cause) bad things: today the parent comforts it (the child) at once when it cries.* *Caprice is queer.*

A Könyvelési Egyenleg eltűnt, a számok ugyanolyan piktogrammok mint bármelyik másik. Újra szemügyre véve a „logogrammokat" észre kell venni, hogy azok nem az általuk állítólag képviselt terméket ábrázolják, hanem hasonlóan hangzó, vele rímelő nevű egészen más valamit. Vagyis a vonalas A írásban nem az az elsődleges kérdés, hogy ***mit*** ábrázol, hanem hogy ***hogyan*** hangzik a neve. Másképpen fogalmazva, ez szigorúan fonetikus írás, melyben *a betű (egy-, két-, három-, és több-betűs) a képjel (piktogramm) leíró nevének mássalhangzó váza*. A lineáris A írásban nincsenek logogrammok vagy ideogrammok csupán betűjelek a beszéd hangjainak a lejegyzésére.
Közelebbről megvizsgálva az úgynevezett logogrammokat és ideogrammokat, az ember ellentmondásba ütközik. A kép ami a RoZS-t kellene, hogy megjelenítse a hasonlóan hangzó nevű RóZSá-t ábrázolja. A termék ideogrammja nem egy *ad hoc* jelkép, hanem könnyen felismerhető és könnyen megnevezhető piktogramm, egy RóZSa melynek a neve rímel a kérdéses termék nevével. Vagyis, az írásrendszer használja az akrofónikus és rébusz elveket a mondott termék megjelenítésére, szemben az ideogramm „idea"-jával, ami a meghatározás szerint „egy írásrendszerben megjelenít egy dolgot vagy ideát, de nem a rá vonatkozó szót vagy kifejezést.*" (Mariam-Webster Dictionary)
És GRA a lineáris A írásrendszerben nem a kivétel, éppen ellenkezőleg, ez a szabály. FIC (FüGe) képjele egy pár csillogó FüGGő rajza. Tulajdonképpen, ugyanez a kép ábrázolhatna fürkésző, felcsillanó szempárt is egy Ni! Nézd! felkiáltás mögött, és valóban ez a NI (**N**) képjel is. Most sincs hasonlóság a *füge* gyümölcs állítólagos minószi *nikuleon* nevével: „NI lehet a „nikuleon" akrofónikus jelképe, egy ősi (minószi?) szó a fügére Hesychius által tanúsítottan. (Neumann 1962)"
Természetesen, mindig lesznek önfejű emberek akik bizonygatni fogják, hogy a képen nem is RóZSa vagy FüGGő van, hanem valami más. A kérdés azonban nem az, hogy véleményük vagy véleményem szerint mit ábrázol a piktogramm, hanem hogy melyikünk tudja alátámasztani saját érvelését adatok

* Ez a meghatározás ostobaság a javából! Mivel a FIC jel nem hasonlít a *füge* nevű termékre, az emberek csak akkor tudhatják meg, hogy mit jelenít meg ha valaki megmondja nekik – ***szavakban*** – természetesen, hogyan másképp? *Vagy* tudják ***szóban***, hogy a jel mit jelenít meg, *vagy* lila gőzük sincs róla.

© Copyright Mikes International 2001-2015

tömegével. A rózsa esetében én 47, a függő esetében 30 értelmes, a szövegkörnyezetbe tökéletesen illeszkedő mondatra támaszkodom. És mire támaszkodik a kedves kételkedő?
JGY azt az állítást, hogy „a „piktogrammra" vonatkozó azonosító tartam nem bizonyítható az írás megfejtése előtt" kőtörő kalapácsként használja minden olyan kisérlet ellen, mely a jeleket képjelekként kezeli. Tényleg olyan nagy súlyú ez az állítás? Nézzük meg alaposabban a következő feliratot:

KN Zg 55 (HM 621; CMS II 2, no. 213, steatite disk (chance find): MM III/LM I context
a: boar head & knife (vaddisznó fej & kés),
b: JA-SA-JA
JGY: JA-SA-JA palindromic abbreviation for JA-SA-SA-RA. (?!)

A szteatit (zsírkő) korongot megfejtették, vagy legalábbis megfejthették volna pontosabb megnevezésével: ez voltaképpen egy ***diszkosz***! A hitetlenkedőknek kedvéért nevét a hierók is megerősítik:
boar head & **knife** (**vaddisznó fej** & **kés**)> DE-*312 > D_S/Z-K_S/Z > DiSZKoSZ > DiSCuS.
A diszkoszt először megfejtettük, felismertük/megneveztük, azután jött a felismerés, hogy nevét a hierók is megerősítik: így *a felirat bizonyítja a piktogrammokat*. Nos, mi a legjellemzőbb, legvalószínűbb sajátossága egy diszkosznak? Természetesen jó repülőnek kellene lennie, akár el is szállhat mint egy madár. És micsoda meglepetés! pontosan ezt olvashatjuk a diszkoszon:
JA-SA-JA : Jó SZáLL / eLSZáLL : good flyer / (it) flies away
Ez ***olvasat***, míg a palindromikus feltevés csupán pazar szófényezés.
Azt hittem itt be is fejeztem ezzel a rövid felirattal, de a kérdés tovább zaklatott: miért hangzik a hierók olvasata olyan görögösen, miért kettő és miért éppen ez a két hieró jeleníti meg a tárgy nevét? Mint szokásos, a felelet a találóan feltett kérdésben van: azért mert a diszkosz egy összetett, két részből álló szó! A második rész jele a vonalas A írásban egyértelműen azonosítható KéS, 𐄩 *312 (**K_S/Z**). A magyarban a kés képzett szó, melynek gyöke az éK, képzője pedig az S/éS kötőszóval azonos ~eS képző. KéS szavunk tehát az éKeS-ből rövidült leíró név, mely szószerint azt jelenti éK éS [nyél]. A kötőszó hozzáragadt a gyökhöz (ez az agglutinálás lényege), leképezve az éKeS jelzőt a *nyél* elé, majd átvéve az egész kifejezés szerepét a rövidített KéS alakjában.
Az éKeS szónak az *ékkel felszerelt* melletti másik jeletése *díszes*, de egy különös fintor folytán mégsem a DíSZ szó a DiSZKoSZ szóösszetétel első szótagja. A *diszkosz* szó első szótagja a GYűSZű, vagyis ennek székely változata, a DéSZű névszavunk, mely a szóösszetételben jelzőként azt írja le ahogyan az ék körbezárja körülövezve a tárgyat, megformálva ismerős korong formáját ékkel köröskörül. Akár a székely DéSZű, akár az idegeneknek kimondhatatlan GY a GYűSZűben lett *di* (mint a gyémánt – diamond, gyakonus – *di*akonus, ...), a görögben a DéSZű/GYűSZű szó vett fel DiS alakot. A két szótag együtt: GYűSZű/DéSZű+éKeS pontosan írja le a diszkoszt mint *kerekded tárgyat ékkel teljesen körülvéve*.
És most vissza a fintorhoz: a (vad)*disznó fej*, az első hieró, a DiSZ szótagot jeleníti meg, ez ugyanis a DiSZ-Nó szó szótag-feje. Átnézve a vonalas DE jel néhány előfordulását: , … az ember rájön, hogy ezek valójában a disznófej vonalas rajzai, tetejükön az agyarakkal és egy pár zsinórral az aljukon. Hordozóik ezekkel a zsinórokkal kötötték meg a *díszes disznófej* fej*díszt* (DíSZ-süveget) az álluk alatt. (Tudom, ízlések és pofonok különböznek!)
Remélem ez a kis elkalandozás hasznos leckének bizonyult a ragasztó nyelvek belső működéséről és azok szerves kapcsolódásáról a hieroglifás íráshoz. Lehet játszani tudományos kifejezésekkel, de előbb-utóbb rá kell jönni, hogy *az emberek az írás felfedezésének folyamatában csak a saját józan eszüket használhatták azon örökölt képességeiken, melyek segítségével a kétdimenziós felületre rajzolt tárgyakat*

© Copyright Mikes International 2001-2015

képesek voltak felismerni és nevén nevezni, és képesek voltak a tárgy nevével rímelő szavakat találni, mivel ez az írás és olvasás lényege (vagy legalább is ez volt).

Látszólagos számok és törtek

Nehéz dió a számokat piktogrammokként kezelni, tudom, ezért a feltevést bizonyítani kell. Erre legalkalmasabb a már elemzett HT 114 táblácskán szereplő 7 (HéT).

A magyar nyelvre jellmző a magánhangzók harmonizálása: egy szó vagy mélyhangú vagy magashangú. A magyarban sok rag és képző párban fordul elő, és hogy melyiket használjuk az attól függ, hogy a szó mély hangokat tartalmaz-e vagy magas hangokat. Ilyen szóvégek a ~ban/~ben, ~nak/~nek és ilyen az igemódosító ~hat/~het toldalék (*hogy mond**hat** olyat? nem te**het** ilyet!*) Ezek az igetoldalékok pontosan úgy hangzanak mint a 6 (HaT) és 7 (HéT) természetes számok.

mély magánhangzók	**a á o ó u ú**
magas maganhangzók	**e é i í ö ő ü ű**

A lineáris A feliratgyüjteményben a 6-os szám 14-szer fordul elő mindig *mélyhangú szó* után, a 7-es szám 13-szor mindig *magashangú szó* után, ez a szabályszerűség alól nincs kivétel. (Ezen túl a 6-os „szám” még ötször szerepel olyan helyen ahol a mondatban a *hat* ige lenne esedékes és kétszer ahol *hat*-ol kerekíti ki a mondatot.) Nehéz lenne elhinni, hogy a mélyhangú szavak csak hatos csomagolásban, míg a magashangú szavak csak hetes csomágolásban fordulnak elő, de ez a furcsa viselkedés azonnal teljesen természetes lesz amint feltesszük, hogy 6 (hat) = *~hat* és 7 (hét) = *~het*. Feltevésünket alaposan igazolják a szövegösszefüggésben tökéletesen illeszkedő, *~hat/~het* toldalék párral képzett igék: FIC-6 : FoGHaTó; A-6 : Á’HaT; ... *304-7 : ÉGHeT; NI-7 : NőHeT; ... Sajnálom, de a „4 sale” hirdetőtábla nem egy újabbkori találmány!

A törtekről szóló mese a fentiekhez hasonló:

A J^{frac} tört jó találat, de nem telitalálat, mivel **nem** ½, csupán **fél** (FéL) és a **F/V_L** kétbetűst jeleníti meg, a rajza pedig egy VáLYú. A gyök-váz alapján lehet FéL, FeL~, ~VaL/~VeL, VeLe, eVVeL/aVVaL, FéL (*FeeLs FieR*, L>R)*, FeL, FéLe, VáLL, stb.

Az E^{frac} tört egy Sarló-t ábrázol és legtöbbször az S/éS/iS kötöszókat illetve az ~_S/~_SZ névszóképzőt jeleníti meg.

Az F^{frac} tört valójában egy ligatúra: F^{frac} = {RO+E^{frac}} = **R_S/Z.**

A H^{frac} úgyszintén egy ligatúra: H^{frac} = {SA+E^{frac}}=**S/Z_S/Z** (SA fejjel lefelé áll)

A D^{frac} azt az S-alakú horgot ábrázolja amellyel a kétkarú mérlegre felfüggesztik a TaLoNt (a TáL óNt, súlyt/nehezéket), a **T_L_N** hárombetűst jeleníti meg. Előfordul kettesével és négyesben is, olyankor a **K_T** illetve **N_GY** kétbetűs előzi meg.

A K^{frac} az ~_N rag, vonás egy szár-oN!

Az L^{frac} egy TüSZő-KöTő vonalas rajza és így a **T_S/Z_K_T** négybetűst jeleníti meg.

Az A^{frac} és a B^{frac} egyszerűen azok aminek látszanak: PA és RO betűk.

A fentieket nem könnyű megemészteni, de talán egy példa segíthet:

MA 4, "lame"/horizontal tablet (HM 1377) (GORILA I: 272-273) (Hallager & Weingarten 1993: 9, found in the Hieroglyphic Deposit) (Hallager 1988 fig. 7) (Palace room III 8, MM III context)

* A minószi magyarban is a páros testrészek félnek számítanak: FéL-kezű az aki elvesztette egyik kezét. Az ilyen fogyatékos embereknek van mitől félniük az élet kihívásaival szemben: a FéL-kezű/lábú/... emberek segítségre szorulnak. Az angolban a HaLF need HeLP míg a magyarban a FéL FéL. További hasonlóságok: KeTTő > KöT : Two > Tie; HáRoM > HáRaM : three > HaRM. A három nem teljes, de áttéttel mégis meg van: ThRee > ThRow away (de-TRI-tion) : HáRaM-lik > HáRoM! Tudom, hogy mi az uralkodó nyelvészeti paradigma, de itt túl sok „véletlenszerű” egybeesést kellene mellőzni. Egy probléma jó feloldása több dolgot tisztáz mint amit eredetileg elvártak tőle. Íme, a vonalas A írás olvasása betekintést nyújt az angol nyelv szerkezeti elemeire is, ez jócskán több az elvártnál!

© Copyright Mikes International 2001-2015

line	statement	olvasat	logogram	number
a.1		TőKe PRéMáRuRa uTaZNa áT	TA *180B	15
a.1		PRéMáRuT SoK uTa- -ZáS HoZ	*180L	120
a.1		PRéMáRuS uTaZóKaT TáVoN HíR Mi	*180+SA+L {*601}	 53
a.1		BáR MeRéSZ aRRa HúZHaT iNGYé	*180+SA+B {*600}	~~30~~ 20+6+4
b.1	A-[...]-JA	A[Ki RáSZáLL eGYRe] Jó PRéMáRu SZáZ áLHíR MeNNYi CéHeT	*180	~~137~~]] 100 aLá 37
b.1		SáPó'- -HaTVáN	*415VAS	[[~~160~~]] 60

Egy rövid pillantás a "számokra" bizonyíthatja, hogy azok nem számok hanem fonetikus jelek.
b.1 lehet A-[RE-VINa]-1-RO, a RO jel az 1-es szám alatt van, képileg is alátámasztva az általuk megjelenített szó olvasatát.

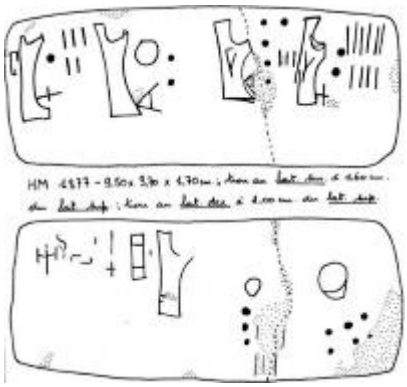

*180 képjel egy PRéM-nek, pontosabban egy PRéMáRu-nak a vonalas rajza. A szöveg meg fogja erősíteni, hogy a termék valóban prém, és így a vonatkozó „törtek" értelmetlenek, de mint toldalékok és/vagy szavak segítik a szöveg megértését.
A 30-at mint „számot" 2x10+10x1-ként leírni ostobaság, és a 10-et 6+4-ként írni ugyancsak szokatlan, de ha sorban olvassuk őket mint 20 (HúSZ), 6 (HaT) és 4 (NéGY), a velük rímelő szavak tökéletes mondatba ágyazódnak. A száz és 37-et úgy írni ahogy van nem ok nélküli: az nem 137 hanem SZáZ aLá HaRMiNCHéT. Ez tipikus képírásos módszer, nem csoda, hogy a táblácska egy hieroglifás rétegből került elő. Az utolsó „100" pedig egy kupa kezdetleges perspektivikus látásmódú rajza.

TA > T_K : TőKe : capital
*180B = {*180+RO} > P_R_M_R+R : PRéMáRu uRa : owner of fur goods
15 (TiZeNöT) : uTaZNa áT : would like to travel over
*180L-120 = {*180+L^{frac}}-120 > P_R_M_R T_S/Z_K_T SZáZHúSZ : PRéMáRuT SoK uTaZáS HoZ : fur goods (*in accus.*) are brought in from many journeys
{*180+SA+L^{frac}} = *601 > P_R_M_R+S/Z T_S/Z_K_T : PRéMáRuS uTaZóKaT : fur-merchant travellers (*in accus.*)
53 (öTVeNHáRoM) : TáVoN HíR Mi : on distance news what
*180+SA+B = {*180+SA+RO} = *600 > P_R_M_R S/Z R : BáR MeRéSZ aRRa : eventhough bold that way
30 = 20+6+4 (HúSZ, HaT, NéGY) : HúZHaT iNGYé : can drag for free
A-[RE-VINa]-1-RO > A-[K_R-S/Z_L] eGY R : A[Ki RáSZáLL eGYRe] : who descend on one
A-*180 > J/L P_R_M_R : Jó PRéMáRu : good fur commodity
137 = 100 aLá 37 (SZáZ aLá HaRMiNCHéT) : SZáZ áLHíR MeNNYi CéHeT : hundreds of rumours how many guild (*in accus.*)
160 = *415VAS-60 > SZaPu HaTVaN : SáPó'HaTVáN : could be taken cickback/bribes from

© Copyright Mikes International 2001-2015

Tőke prémáru ura utazna át. Prémárut sok utazás hoz. Prémárus utazókat távon, hír mi bár merész, arra húzhat ingyé a[ki rászáll egyre]. Jó prémáru – száz álhír: mennyi céhet sápolhatván (vesztegethetne meg)?	*Capital owner of fur goods would like to travel over. Fur goods are brought in from many journeys. The news, even though bold, can drag that way fur-merchant travellers who descend on one for free. Good fur commodity –hundreds of rumours – kickback/bribes from how many guilds could be taken?*

Ténylegesen is, a következő példában az írnok határozattan beszél a tízről mint a betűvetés részéről (tízekkel szórakó = *word-builder with tens!*):

HT 95 (HM 1320) (GORILA I: 154-155)

line	statement	olvasat	logogram	num
a.1	DA-DU-MA-TA •10	DuDVa MiT KiTeSZ RoSSZ	GRA	
a.2	DA-ME	De MiN- -TáS		10
a.2	MI-NU-TE	BáR CSiTuL TüZe		10
a.3	SA-RU	SZóToLó BűNT HoZ		20
a.3-4	KU-NI-SU	KöNNYeN eSőBe' TűZ-		10
a.4	DI-DE-RU	-GYuLLaDáS íTéLő BűNTe- -TéSe		10
a.4-5	QE-RA$_2$-U	KoPó áLLVa RaVaSZ Ű'- -HeT		7
b.1	A-DU •10	ADVa TíZe-		
b.1	SA-RU	-S TőLe BoNTa TíZe-		10
b.2		-KKeL SZóRaKó	[KA-RA]	
b.2	DA-ME	üDe MiN- -TáZó		10
b.2-3	MI-NU-TE	BoR-CSeTLí- -TéS		10
b.3-4	KU-NI-SU	KöNNYű Nő SZéPí- -TéS		10
b.4	DI-DE-RU	GYuLLaD SüTőLaPoN Te- -TTeS		10
b.4-5	QE-RA$_2$-U	KiaBáLVa RáVeSZ Ü- -TéS		10

Ez egy játék: a b. oldalon adva 4 kifejezés, mindegyik lejegyzésében szerepel a 10-es számjegy. Ezekből a kifejezésekből kell értelmes mondatokat összeállítani.	This is a play: there are 4 expressions given on side b. in which lettering numeral 10 is used. The task is to make these expressions into meaningful sentences.

E bevezetőben eddig még nem használt jelek:
DA **D** < **D**úc < dúc (*prop/strut*)
DU **D_V_** < Dű'VE < (sétabotra) dűlve/dőlve (*leaning against [a walking stick]*)
ME **M_N** < MaN~~kó~~ < man~~kó~~ (*crutch*, 2 letters are cut off with the 2 strokes.)
MI **P/B_R** < PeRs/PeRsely/BuRok < persely/burok (*PuRse/caul*)
NU **CS/C** < **CS**ő < cső (*pipe/hose*).
KU **K_N/Y** < KáNYa < kánya (*kite*)
RU **T_L_P_N_T** < TuLiPáNT < tulipánt (*tulip!*)

© Copyright Mikes International 2001-2015

DA-DU-MA-TA+10 : DuDVa MiT KiTeSZ : weed/dung, what, one puts out
GRA : RoSSZ : bad
DA-ME+10 : De MiNTáS; üDe MiNTáZó : but, patterned; fresh, pattern maker
MI-NU-TE+10 : BáR CSiTuL TüZe; BoR-CSeTLíTéS : although, his/her/its fire calms down; vine-totter (slip of the tongue from drinking)
SA-RU+20 : SZóToLó BűNT HoZ : wordy/windbag, brings crime
KU-NI-SU+10 : KöNNYeN eSőBe' TűZ-; KöNNYű Nő-SZéPíTéS : easily, in rain, fire-; light, improving the look of women
DI-DE-RU+10 : GYuLLaDáS íTéLő BüNTeTéSe; GYuLLaD SüTőLaPoN TeTTeS : burning is punishment of the Judge; culprit burns on grill
QE-RA$_2$-U+7 : KoPó áLLVa RaVaSZ Ű'HeT : hound, standing, cunning, it can sit
A-DU+10 & SA-RU : ADVa TíZeS TőLe BoNTa (tarka/mintás) : it is given the ten, from it patterned
10+[KA-RA] : TíZeKKeL SZóRaKó : word-builder with tens
QE-RA$_2$-U+10 : KiaBáLVa RáVeSZ ÜTéS : by yelling, s/he/it persuades, blow/hit

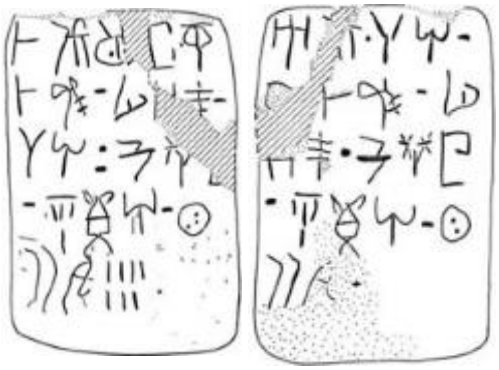

Dudva mit kitesz rossz de mintás. Bár csitul tüze, szótoló bűnt hoz könnyen. Esőben tűzgyulladás Ítélő bűntetése. Kopó állva ravasz, ülhet.	*Weed/dung, what one puts out is bad, but patterned. Although his/her fire calms down, a wordy/windbag brings crime easily. In rain fire-burning is the punishment of the Judge. A standing hound is cunning, let it sit.*
Adva tízes, tőle bonta (mintás) tízekell szórakó, üde mintázó: bor-csetlítés, könnyű nő szépítés, gyullad sütőlapon tettes, kiabálva rávesz ütés.	*Given is ten, from it patterned word-builder with tens is fresh (refreshing) pattern maker: vine-totter (slip of the tongue from drinking), lightly improving the look of women, culprit burns on grill, blow/hit persuades by yelling.*

Tovább a megfejtés felé,
JGY kifejti, hogy „Számomra, a szókincs nem azonosít szükségszerűen egy nyelvet (az angolnak, például, van egy tetemes német, francia, klasszikus görög és latin szóanyaga); a nyelvtan sokkal biztosabban fed fel egy adott nyelvet. Ezért, engem nem befolyásol azonnal a lineáris A szavak azonosítása egy másik nyelvben (például, a lineáris A-ból KU-NI-SU mint a tönk búza szémita neve) – ezzel nem azt mondom, hogy az ilyen megfeleléseket nem találom megkapónak és érdekesnek." Egyezem! (Annál inkább, mivel KU-NI-SU a K_N/Y N S/Z_B mássalhangzó vázat jeleníti meg.) Az itt bemutatott olvasatok élő kifejezések, mondatok és kikerekített (rövid) cikkek egy élő nyelvben, a megfelelő szókinccsel, egy élő nyelvnek a hozzátartozó teljesen kifejlett nyelvtanával és a hozzátartozó józan ésszel, nem csak alaptalan feltevéseket görgető tudományos hógolyó.
Sajnos JGY azonnal agyon is csapja az előbbi állítását a következővel: „Módszerem szigorúan belsődleges, tanulmányozni a szövegeket mint könyvelési okmányokat, és felhasználni a számokat az ügyletkötés kifejezéseinek és a szókincs mintázatának az azonosítására, majd külön figyelmet szentelni a szókincs változásaira, jelesen az elő- és utótagokra, egy nyelvtan kihuncutkodása végett." Először is, bizonyítani kell, hogy azok a szövegek „könyvelési okmányok", hogy azok a számok mindig és kizárólag könyvelési egyenleg számai, vagyis hogy mindig összeadódnak. Ha valaki tényleg figyelmet szeretne

© Copyright Mikes International 2001-2015

szentelni az elő- és utótagoknak, akkor egy agglutináló nyelvre kellen figyelnie, ahogyan azt Yves Duhoux sugallja is JGY idézetében „Felismerték a kutatók, hogy a vonalas A írás nagyszámú toldalékot (elő- és utótagok; Duhoux 1978) tartalmaz, azt sugallva, hogy a vonalas A valóban „agglutináló inkább mint conjugáló." Nagy az előtagok száma (a szavak 59%-át emelte ki Duhoux; ez a vonalas B-ben 12%), fontos szerepet játszva „a nem, eset és képzés" terén vagy más mondattani viszonyokban (Schoep 2002, 45-46)." Ha ez az állítás igaz a szövegek JGY honlapján elérhető átírására, akkor mennyivel igazabb ez ha az átírás a piktogrammok mássalhangzó váza alapján készül. Duhoux-nak nagy eséllyel igaza lehet, és így fentebbi kalandozásunk a ragozó nyelvek működésének területén méltányolható lehet azok részéről akik a „Marslakók" nyelvének megfejtésén ügyködnek.

Nagyon komolyan kellene venni David R. Olson állítását, amikor ideákat, elvont jelentéseket tulajdonítunk a hieroglifás jeleknek: „Kortévesztés a grafikus jelek fejlődését mint az eszmék (ideák) ideográfok általi kifejezésének kísérletét bemutatni, mivel semmi ok azt hinni, hogy a kezdeti kor íróinak lett volna tiszta elképzelése eszmékről az írás felfedezése előtt." Ha valakinek már világos tudomása van a hangokról, fonémákról és a többi csodabogárról amikkel a modern nyelvészet operál, akkor miért vajúdna kacifántos, aprólékosan kidolgozott rajzokkal megjeleníteni azokat az elvonatkoztatott dolgokat, amikor egy egyszerű mértani jel is megtenné? El kell fogadnunk Olson feleletét erre a kérdésre: „az írásrendszereket emlékezeterősítő kommunikációs szándékkal fejlesztették ki, de mivel "olvassák" őket ezért a nyelv és gondolkodás modelljeként szolgálnak."

A mássalhangzó váz kifejezés amit ebben a dolgozatban használok szintén túl mesterkélt dolog olyan emberek számára akik éppen az írás kieszelésén fáradoznak. A valóságban, a nehezen lerajzolható tárgyak neveit, velük rímelő nevű, könnyen lerajzolható tárgyak piktogrammjaival ábrázolták. Tulajdonképpen, a RíM és a RáMa szavaink *rím*elnek, magyarán az azonos (mássalhangzó) *rámá*ban lévő szavakra mondjuk, hogy egymással *rím*elnek. Ez továbbgondolva azt jelenti, hogy nem kell ismerni a beszéd hangjai, fonémái, morfémái, mássalhangzó vázai és más hasonló bigyók képzeteit ahhoz, hogy olvassuk a minószi kép- és vonalas írást, elegendő megnevezni a képjelet és találni egy nevével rímelő szót amelyik jobban illik az adott szövegkörnyezetbe. Elvonatkoztatással, elvont szótag értékeket adva ezeknek a (vonalas) képjeleknek, a *lényegük*től fosztjuk meg őket: a *kép*től melyet az emberek *kép*esek felismerni, hasonlóságuk alapján meg tudják nevezni és ugyancsak a hasonlóság alapján (használva az akrofónikus és rébusz elveket), még az iskolázatlan emberek is, tudnak vele rímelő szavakat találni, vagyis tudhattak, *képesek* voltak *olvasni*, megérthették a *képsor* üzenetét.

Valójában, egy természetes úton írni-olvasni tudó világ felől haladunk egy többségében analfabéta népesség felé, ha hinni lehet a legújabb statisztikának. Folyamatos a haladás, pontosabban a hanyatlás:

- a phaisztoszi korong p01 képjelén az ember GYaLoGoL, amit **G/Y_L** kétbetűsként olvasunk, mivel mind a GYaL mind a GoL szótagot tartalmazza a lerajzolt ige;
- a vonalas A írás JE képjele ugyancsak a JáR igét ábrázolja, a leglényegesebb vonalakkal megrajzolva és a **J_R** kétbetűst jeleníti meg;
- az alfabétás **Λ** szintén a járással kácsolátos **L**ép igét jeleníti meg, a kisbetűn ez talán jobban látszik: λ;
- a sort az **L** zárja, a **L**áb „vonalas" rajza.

Nem kell az embereket tanítani, hogy egy tárgyat/cselekvést annak síkbeli (vonalas) rajzáról felismerjenek, ez minden ember veleszületett képessége. Az egymással rímelő szavak felismerését sem kell tanítani. A képírás olvasása, beleértve vonalas A olvasását is, e két adottság társítása. Egy kis gyakorlással, mindenki aki beszéli a rajzolt nyelvet, olvashatja a piktogrammok által közvetített szöveget. De valahol történelmünk fonalán, az emberek feladták ezt a szerves tudást, elfeledték, hogy a betűk mit ábrázolnak, a jeleket elvont hangokhoz kötötték, melyenek semmi köze sincs a jelek ábrázolt tartalmához. A beszéd és képszerű írása közötti szerves kötelék megszakadt amikor a betűk képi értékét felcserélték elvont hangértékekkel.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Hadd ismételjem meg azok számára akiknek ez a dolgozat nem elég „tudományos”, hogy az írás és olvasás nem tudomány, nem szakma és nem is találmány, hanem egy olyan kommunikációs eszköz *felfedezése* mint amilyen a rajzolás vagy a beszéd, valójában az ember e két veleszületett képességének a természetes egyesítése.

Termékek labdacsokon

Az a rögeszme, hogy a minósziak az írást csupán a termékek adminisztrálására használták nem korlátozódott a táblacskákra. „A labdacs szerepe az „áruszállításhoz a központi adminisztráción belül vagy a központi adminisztráció és egy külső fél között” (Schoep 2002, 122) ennek az ügyletnek a nyilvántartása olymódon, hogy az a központi adminisztráción belül marad míg a termék elhagyja a lebonyolító hivatalt (lásd Hallager 1996a).” Íme egy könnyen olvasható példa, mely csak egyetlen eddig nem használt jelet tartalmaz:

SE, melynek hangértéke **S/Z_L_T_L** < SZeLeTeL (*cut to slices, slice*):

GO Wc 1 (HM 83) (GORILA II: 2; Roundel 2: 11), from House Cf 25, "one of the older houses on the eastern slope of the hill; this area, Quarters C and D, probably went out of use after an LM IA destruction" (Weingarten, Aegaeum 5, 109-110, n. 30, citing Hood & Betancourt, both in *Thera and the Aegean World*, 1978, 685-86 and 384, respectively).

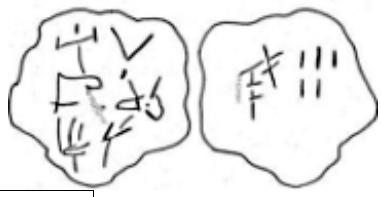

statement	logogram	num	impr	CMS II, 6 no.
a: A-SA-SU-MA-I-SE	b: BOSm	5	**5**	159: bull left

A-SA-SU-MA-I-SE : A SZó SZéP íM Ű

SZóLíT eL : the word is good (nice), look, it is calling away
BOS_m+5 : BÚT : sorrow/grief/distress (*in accus.*)

A szó szép, ím ű szólít el bút.	*The word is good (nice), look, it is calling away the sorrow/grief/distress.*

Amint itt is látható az 5 (öT) az **_T** hangzót jeleníti meg és legtöbbször a tárgyeset ~_T jeleként szerepel (ezért követi a tárgyat!).
Kifogásolható, hogy ez nem egy szabványos labdacs (agyag golyó), mivel egy házból származik, ezért íme egy labdacs az adminisztráció központjából:

HT Wc 3010 (HMpin 72) (GORILA II: 75; Roundel 2: 22) HT Wc Scribe 109?

statement	logogram	impr	CMS II, 6
a: *333-DI-NA-SU-KA		**4**	142 [AT 31]: Talismanic "fly"

*333-DI-NA-SU-KA : TőKeMéN üGYeLő - aNYaLó SZóPóKKaL : capital stud-farm master – mare(s) with suckings (foals)

Tőkemén ügyelő – anyaló szópókkal.	*Capital stud-farm master – mare(s) with suckings (foals).*

© Copyright Mikes International 2001-2015

=/*333=ZU* : **T_K_M_N/Y** < ToKMáNY < tokmány (*chuck*)

Az Áldozás Képlet mint csodálatos fordító program
mely fordítja az áldozati edények feliratait, következőképpen dolgozik:
"Oh!, Helyen, Személynév, Asasarának szentelve az Ajánlás SI-RU, I-NA-JA-PA-QA-tól"
A következő feliratban az *Oh! könyörgés*: A-TA-I-*301-WA-JA; a *Személynév*: TU-RU-SA, DU-PU_3-RE és I-DA-A; *Asasara* Isten hiányzik; a *Szentel* ige: U-NA-KA-NA-SI; az *Ajánlás*: I-PI-NA-MA és SI-RU-tól jön mivel a a TE jelentése '-tól/-ból'. Itt ***a vége***, ez ***a felirat megfejtése***!
Ha érdeklik az emberek, érzéseik és gondolataik az élet és halál témakörében, akkor a feliratot ***olvasni*** kell. Biztosítom, hogy megéri:

KO Za 1 (HM 2627) (GORILA IV: 18-20), stone base, chance find

a: A-TA-I-*301-WA-JA
b-c: TU-RU-SA •10 DU-PU_3-RE •10 I-DA-A •10
c: U-NA-KA-NA-SI •10
c-d: I-PI-NA-MA •10 SI-RU-TE

cf. A-TU-RI-SI-TI [KN Zb 5].
A pontok most is 10-esek.

Az eddig nem használt jelek listája:
*301 **L_NG/ING** < LeNG/ ING < leng/ing mint a karón lengő szalag (*flutter/sway* like the ribbon on the post)
WA **V_G** < VéG < vég-vászon (*piece/roll/bolt/length* of linen)
TU **T_R** < TúR/ó < túr/ó (*push/dig* or *stainer for curd*)
PU_3 **S/Z_T_N/Y_L** < SZéTNYíLó < szétnyíló (*opening*); =*314; =PU_2
RE **K_R** < KaRó < karó cserépedények szárítására (*drying rake for vessels, note: RaKe is mirrored KaRó*)
SI **S/Z_R** < SZűR < szűr (long embroidered *felt cloak* of Hungarian shepherd, the linear drawing of p09 hiero on the Phaistos disc: , wher it also stands for SZűR)

A-TA-I-*301-WA-JA : ÁToK IJJoNG (ujjong) VéGüL : curse rejoices at the end
TU-RU-SA-10-DU : áTRa íTéLőBeN uTaST SZeDVe : for the otherworld, in the court, traveller *(in accus.)*, collecting
PU_3-RE+10 : SZéTNYíL KéR íTéSZ : opens up asks for you judge
I-DA-A+10 : IDe A TűZ : to here the fire
U-NA-KA-NA : ŰNáLa Ki eLLeNüL : at/for him who resists
SI+10+I-PI-NA : SZeReTő SZŰBeN aNNáL : in loving heart at him/her
MA+10 : áMíTó SZó : deluding word
SI-RU-TE : eSZéRe uTóLY BűNT íTéL : on his/her mind afterwards crime/sin *(in accus.)* will adjudge

* A két látszatra különböző jel ugyanazt a négybetűst jelöli 2013 Okt. 12.-ike óta JGY honlapján is.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Átok ijjong (ujjong), végül átra ítélőben utast szedve szétnyíl, kér ítész ide, a tűz űnála. Ki ellenül szerető szűben, annál ámító szó eszére utóly bűnt ítél.	*Curse rejoices at the end, collecting travellers, the court for the otherworld opens up, the judge asks you to here, the fire is at him. Who resists in one's loving heart, at him/her deluding word on one's own mind afterwards will adjudge crime/sin.*

Halállal kapcsolatos élces humora miatt kedvelem a következő feliratot:

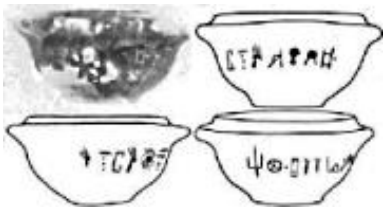

IO Za 6 (HM 3785) (GORILA V: 24-27), stone cup

TA-NA-I-*301-U-TI-NU •10 I-NA-TA-I-ZU-DI
SI-KA •10 JA-SA-SA-RA-ME •10

A fenti fakszimile rajzon jól látszik a NU mint CSő hosszában és keresztmetszetben is! A pontok itt is 10-esek.

TA-NA-I-*301 : áToK eNYeL (tréfál) IJJoNG : curse is joking crows over
U-TI-NU+10 : UTaT SZaTóCS TeSZ : journey (*in accus.*) dealer/grocer makes
I-NA-TA-I-ZU-DI : ŰNáLa TőKe-ITóKa MeNNYi GYűL : on him vine-stock drink a lot collects
SI-KA+10 : SZeReKKeL TűZ : with remedies fire
JA-SA-SA-RA-ME+10 : Jó SZeSZeS Rá KóMáN TeSZi : is highly spirituous on it in coma puts you

Átok enyel (tréfál), ijjong, utat szatócs tesz. Űnála tőke-itóka (törköly!) mennyi gyűl, szerekkel tűz jó szeszes, rá kómán (elkábulva) teszi (az átok).	*Curse is joking, crows over, the dealer/grocer makes the journey. A lot of vine-stock drink (marc!) collects on him, with remedies fire is highly spirituous, he (the curse) puts him on it in coma.*

Egyike a leghosszabb és aránylag könnyen olvasható feliratoknak elég sok fényt vethet a minósziak hitvilágára amint azt az Áldozás Képlet vetíti és a valósra amint azt a felirat olvasata tükrözi.

PK Za 11 (HM 1341) (GORILA IV: 32-34), stone libation table ; Bosanquet & Dawkins, "The Unpublished Objects from the Palaikastro Excavations, 1902-1906," BSA 24 (Supp. Paper 1; 1923) 143, no. 4) (probably Petsophas)

a-b: A-TA-I-*301-WA-E •10 A-DI-KI-TE-TE-[••]-DA •10
b-c: PI-TE-RI •10 A-KO-A-NE •10 A-SA-SA-RA-ME •10
c: U-NA-RU-KA-NA-TI •10
d: I-PI-NA-MI-NA[ ]-SI-RU-[•] •10 I-NA-JA-PA-QA

a: GORILA says, "the last sign could be KI, U, or DU.

© Copyright Mikes International 2001-2015

b: JGY: The first sign cannot be PU_2, but PU is not impossible; the second sign, according to the photograph (p. 32), is probably RE. Thus, the word should more likely be: A-DI-KI-TE-TE-[DU-•]-RE or A-DI-KI-TE-TE-[DU-PU]-RE,
d: GORILA: "SI-RU-DU is not excluded."
d: a képlet sugallta I-PI-NA-MI-NA van az ésszerű I-PI-SA-MI-SA olvasat.

A-TA-I-*301-WA-E+10 : ÁToK IJJoNG VéG E'TeSZ : curse crows over end/destiny puts you away
A-DI-KI-TE-TE-[DU : ÁGY LaKóT eLLáT LáDáVa' : bed lodger *(in accus.)* furnish with trunk
SA]-DA+10 : S iDe TeSZ : and puts you here
PI-TE-RI+10 : BeNN úTTaL TöRőDiK TűZ : inside with journey fire is concerned
A-KO-A-NE+10 : AKaD Ki ANNYiT Se TeSZ : there are some who are doing less than that
A-SA-SA-RA-ME+10 : A SZó eSZeSRe KeMéNY TűZ/TuSa : the word on smart hard fire/inner struggle/crisis*
U-NA-RU-KA-NA-TI+10 : Ű eNNéL íTéL BűNT KeLLőN (helyesen/illőn) éLőT TiSZTíT S : he at this judges crime/sin *(in accus.)* rightly/appropriately purifies living *(in accus.)* and
I-PI-~~NA~~SA-MI-~~NA~~SA[: ŰBeNNe SZó-BeRéSZ : in it untrustworthy
KI-]SI-RU-[DU]+10 : Ki SZóRa íTéLőBeN TuDVa TeSZ : who on talk/gossip in the court knowingly puts you
I-NA-JA-PA-QA : INaL LoPóKéNT : runs away like a thief

Átok ijjong, vég eltesz, ágy lakót ellát ládával s ide tesz. Benn úttal törődik tűz, akad ki annyit se tesz. A szó eszesre kemény tűz/tusa, ű ennél ítél bűnt, kellőn (helyesen, illőn) élőt tisztít, s űbenne szó-berész (adott szavát csereberélő), ki szóra ítélőben tudva tesz, inal lopóként.	*Curse crows over, end/destiny puts you away, bed furnishes its lodger with trunk and puts you here. Inside, a fire is concerned with your journey, there are some who are doing less than that. The word on smart (people) is hard fire/inner struggle, he at this (fire/crisis) judges crime/sin, rightly/appropriately purifies living, and in it untrustworthy, who in the court knowingly puts you on talk/gossip, runs away like a thief.*

Végül itt van egy felirat amely tökéletesen beleillik az Áldozás Képletbe. Meg lehet próbálni valamilyen információt nyerni vele a minósziakról és/vagy el lehet olvasni a feliratot és tanulni belőle egyet s mást hitükről. Az ember nem várhat túl sokat egy rövid felirattól, mégis mérhetetlenül többet, mint amit az a képlet tud adni, ami természeténél fogva előre meghatározza az általa adható válasz tárgykörét.

* A **T_S/Z** jele egy ToSZ, az íróvessző (stílus) *toszása* (•), míg a TűZ *tűz*ése (-), de egyformán vagy a 10 (TíZ), vagy a kétbetűs **T_S/Z** jeleként szerepelnek. Az olvasatban ez a kettősség a szövegkörnyezet függvényében megtöbbszöröződhet, de az áldozási edényeken van két különösen érdekes olvasata: TűZ az a tortúra amit az ember az átok (bíró/ég/pokol) előtt szenved el; a másik a (halál)TuSa (belső szenvedés). Olvasva a feliratokat, az embernek olyan érzése támad, hogy a minósziak a kettőt nem választották el élesen. A külső világ csupán tükörképe belső énüknek. Ahogy a mennyben ...

© Copyright Mikes International 2001-2015

IO Za 2 (HM 3557) (GORILA V: 18-19), square Libation Table, serpentine, with 5 facets per side and one at each corner, making 24 facets in all. Line 1 goes all the way around the Table, its signs being placed one in a facet, its first sign placed in the first facet of side a just after the left corner (whose facet contains the last sign, MA). The signs of Line 2 do not go all the way around the table; they start below the beginning of line 1 and end somewhere on side c or at the beginning of side d; these signs are placed more or less below the ridges that divide the facets above. Line 1, therefore, should contain 24 signs; line 2 contained 13-26 signs. Word divisions in line 1 are on the ridges separating facets. Holes were drilled part-way through the corners, perhaps to hold a lid or some vertical attachments (cf. KN Za 10).

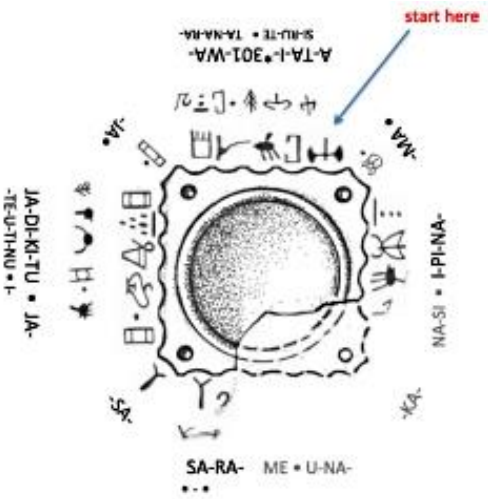

.1: A-TA-I-*301-WA-JA •10 JA-DI-KI-TU •10 JA-SA-SA-RA[-ME •10 U-NA-KA-NA-]SI [•10] I-PI-NA-MA •10
.2: SI-RU-TE •10 TA-NA-RA-TE-U-TI-NU •10 I-DA-[

Line 1 has all signs perfectly placed. Line 2 is problematic, but probably ended with a word of 6 signs, the first of which is I- (for the second sign, GORILA reads DA, but it could be something else). In the attached illustration, JGY hypothesizes a word-divider on side d between -NA-SI • and I-PI-NA-; on the other sides word-dividers are placed exactly in the center of the ridges dividing the niches. On side d, the 3rd ridge from the left corner is preserved well enough that it is possible that it carried no word-divider.

A-TA-I-*301-WA-JA+10 : ÁToK IJJoNG VéG LeTeSZ : curse crows over end/destiny puts you down
JA-DI-KI-TU+10 : LáGYuL KiTaRTáS : persistence loses vigour
JA-SA-SA-RA[-ME+10 : Jó SZó öSSZeSRE KiMeNTéS : good word is apology for the lot
U-NA-KA-NA-SI : ŰNáLa Ki eLLeNüL SoRRa : at him who resists one after the other
10 : TűZi; uTaS : pins (it) on; traveller
I-PI-NA-MA+10 : Ű BeNNeN áLMáT iS : his/her inner dream (*in accus.*) as well
SI-RU-TE+10 : SoRRa íTéL BűNT íTéLeTeS : in turn he passes judgement on crime/sin (*in accus.*) sentencing
TA-NA-RA-TE : áToKNáL SíRóKTóL : at curse from crying
U-TI-NU : UTaT áZTaTTYa (TY<CS) : road (*in accus.*) wet through
I-DA-[: IDe [: to here

Átok ijjong, vég letesz, lágyul kitartás. Jó szó összesre kimentés űnála. Ki ellenül (annak) sorra tűzi ű bennen álmát is, sorra ítél bűnt. Ítéletes átoknál síróktól utat áztattya utas ide ...	*Curse crows over, end/destiny puts you down, persistence loses vigour. A good word to him is apology for the lot. Who resists, to that he pins on his/her inner dreams one after the other as well, in turn he passes judgement on crime/sin. From the crying at sentencing curse travellers wet trough the road to here ...*

© Copyright Mikes International 2001-2015

Sajnálom azokat az olvasókat akik, mivel nem beszélnek minósziul/magyarul, nem érzékelhetik az olvasat könnyed folyékonyságát, melyet csak itt-ott zavar meg néhány (már majdnem) elfelejtett szó. A (többnyire magyar) bírálóknak, akik éppen ezt a mai magyar nyelven való folyékonyságot kifogásolják, azt kell mondanom, hogy szégyelhetik magukat ha ennyire nem ismerik saját anyanyelvük működését. A magyar gyökökön alapuló ragasztó nyelv, melyben ezerszám eredhetnek szavak egyazon gyökből. Ha egy szó gyökvázának egyik mássalhangzóját megváltoztatjuk, akkor ugyanazt a változtatást egyidejűleg el kell végezni a gyökön alapuló teljes szóbokron, különben a szóbokor szétszakad. De mivel lehetetlenség egyidejűleg változtatni szavak ezrein, ezért egy nyelv *vagy* változatlan gyökrendszeren alapuló ragasztó-ragozó (agglutináló) nyelv *vagy* valami más. A minószi nyelv ehhez a sohasem változó, gyökrendszeren alalapuló ragasztó nyelvekhez tartozott és tovább élt a kár, lüd, lüki, trák, ... magyar nyelvekben, melyeket közös néven *szkíta nyelvek*nek kellene hívni. (A történelmi szkíta-hun-magyar folytonosságot sohasem sikerült kitörölni a népi emlékezetből, a Habsburg bosszúszomj által beiktatott német nyelvészek és történészek minden igyekezete ellenére sem, akiknek nemzetellenes észjárása még ma is él az akadémikus körök beltenyésztése révén.)
Az írásrendszer változott a hieroglifástól a vonalason, a rovás on, az alfabétáson keresztül, a latin betűkészletig, a módszer pedig a rébusz és akrofónik alapú mássalhangzós írástól a kihagyásos módszer hiányos magánhangzó jelölésétől a mai teljes magánhangzó jelölésig. Számora, ez visszafejlődés amivel, sajnos, élnünk kell.
Ide illik egy rövid, mindössze hárombetűs szöveg mely a minósziak használta írószerekről és írásfelületekről szól:

MA Ze 11 (Palace of Malia) (GORILA IV: 140), incised on block: palace: south of the NW corridor

QE-SI-TE > K_P_L_F/V S/Z_R T_L : Kő-PaLaVeSSZő – íRóToLL : stone-slate pencil – quill pen
A szöveget (1) *(kő)tömbre vésték*, ajánl (2) *kő-palavesszőt palatáblára* írni, és (3) *írótollat* a pergamentől a cserépig *különböző felületekre* írni tintával, és hála a számos véletlenül kiégett (4) *stílussal* írt *agyagtáblának*, melyek következésképpen fenmaradtak a mai napig, lehetővé téve ennek a tömör minószi írószerekről és felületekről szóló üzenetnek a megfejtését. Mindezt csupán három betűvel sikerült elmondani! Akkor pedig esedékes a kérdés: melyik a fejletteebb írásrendszer, az övék vagy a miénk?

Előbbi a csirke vagy a tojás?
Két állítás van JGY honlapján melyek nagy mértékben gátolhatták a megfejtést, az írás szótagon alapultságának sohasem bizonyított, de könnyedén elfogadott feltevése mellett. Az első azt állítja, hogy „a „piktogramm" azonosító neve a szöveg megfejtés előtt nem bizonyítható", *a csirke vagy a tojás az előbbi* kérdése. A második, a krétai kép- és vonalas írások kapcsán, csodálkozik, hogy „két ennyire különböző írás hogyan fejlődhetett ki többé kevésbé egyidejűleg, hacsak nem két különböző közigazgatási gyakorlatot és/vagy két különböző nyelvet vagy dialektust képviselnek (Schoep 2002, 22-23)." A következő példán azt szeretném bebizonyítani mennyire tévesek ezek az állítások:

A **KH 11** (KH MUS.) (GORILA III: 38-39) (LM IB context) majdnem sértetlen felirat tartalmaz három olyan jelet melyek csak ezen a táblácskán fordulnak elő, ennek ellenére mégis olvasható.

1. sor: 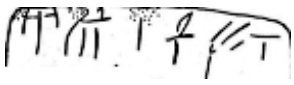 két, számunkra új jelet tartalmaz:
ZA 𓋴 **Z** < ZSák < zsák (*Zak, sack*);

© Copyright Mikes International 2001-2015

CYP **V_S/Z** < VéSZ < vész (*tempest, disaster*), pálmaleveleket tépázó szélvészt ábrázol (mely mint minden rossz a magyarban balról fúj!).
A-DU-[•]-ZA > A-DU-[RE]-ZA > A-D_V-[K_R]-Z > A DúVa' [KöRö]Z : with plunder/loot he circles
CYP+K^{frac} > V_S/Z+_N : VíZeN : on water

2. sor: 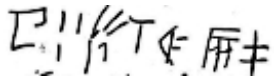 , itt egyetlen új dolog a 3 (HáRoM) jele.
SU+3 > S/Z_P H_R_M : SáP/ZáP HaRaMia : tribute collector or vulture/rotten brigand/bandit
CYP+E^{frac} > V_S/Z+_S : VéSZeS : fatal
K^{frac}+L2^{frac} > _N+T_S/Z_K_T : iNTéS KiT : warning whom
VINa-PA > S/Z_L- P/B :SZéLBe : in the wind

3. sor: 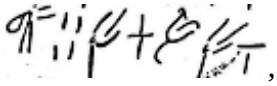 , itt új jel a 4 (NéGY) és a *348 , az első a csak ezen a táblácskán előforduló jelek közül, melynek meghatározásához ennek ellenére is rendelkezünk a szükséges képességekkel. Noha a rajzról nem teljesen nyilvánvaló, azért ráhibázhatunk: virág, talán egy tulipán vagy egy (boros)pohárból kiömlő folyadék, ki a megmondhatója? A szöveg eddig megfejtett/elolvasott része tulajdonképpen segít a kérdés eldöntesében, méginkább ha hozzáadjuk ennek a sornak az ismert részleteit:
*306+4 > P_L+N_G/Y : BoLYoNGó : roaming/roving
CYP > V_S/Z :VíZi : water-
RO-*348-CYP+K^{frac} > R ? V_S/Z+_N : őR ... VéSZeN/VeSSZeN : guard ... in danger/let lose

A dúval [körö]z vízen sáp/záp haramia. Vészes intés, kit szélbe bolyongó vízi őr ... vészen/vesszen	The rotten bandit circles on water with his loot. Fatal warning, whom in winds roaming/roving water guard … in danger/let lose

Kisérletezve néhány folyadékkal kapcsolatos igével, pillanatok alatt megvan a megoldás: a KiDű'T/i (*it spilled out/he spills it out*) ige adja azt a vázat, mely az ideillő olvasatot eredményezi:
RO-*348-CYP+K^{frac} > R K_D_T V_S/Z+_N : őRKöDő TéVeSSZeN : guard did lose sight of
Ez tökéletesen illik a szövegkörnyezetbe, és nézzünk csak ismét a jelre: a pohár közepén lévő vonal a folyadék *ki- és lefolyását* mutatja, lényegében ez a *kidölt* ige értelme.

4. sor: 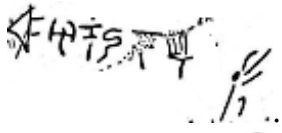 . Itt új, de gyakori jel a TO (**T**), kétszer is szerepel, mindkét oldalán a csak egyszer előforduló *349 jelnek. Mivel az utána második jel **I** egy magánhangzó, ezért a TO (**T**) jel jó eséllyel a mondat tárgyát képező ~_T rag. De mi lehet ez a tárgy? Kígyó? Kötél? Igen, pontosabban egy HaJLó KöTéL, amin rímel a HaJó-LéK áTéLő (*ship-LeaK(!) survivor*) kifejezessel.
L2^{frac} > T_S/Z_K_T : TuSZKó'T/TuSaKó'T : forced with arms
A-TO-*349-TO-I > A-T-H_J_L K_T_L-T I : ÁT HaJó-LéK áTéLőT Ű : over ship-leak survivor (*in accus.*) he
CYP+E^{frac} > V_S/Z+_S : VéSZeS : dangerous

© Copyright Mikes International 2001-2015

5. sor: 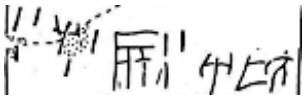

3 (HáRoM) : HaRaMia : brigand/bandit
FIC-1 > F_G-_GY : FoGaGGYa : let receive it
VINa-3 > S/Z_L-H_R_M : SZéL HáRMa : wind's harm (HaRM!)
A-TA-*350 > A-T_K : ÁToK ... : curse ...

Az utolsó jel, *350 a harmadik ezen a táblácskán és az egész vonalas A gyüjteményben csak egyszer előforduló jel: ez egy embert ábrázol jobb kezéről lelógó zsineggel, ami azt jelzi, hogy lekötött, vagyis *nős*. Ő egy FéRJ, amivel rímel a VeRJe ige mely éppen így parancsoló módban sűrűn jön elő az átokkal kapcsolatban:
A-TA-*350 > A-T_K F_R_J : ÁToK VeRJe : let the curse thrash/flog him

6. sor: 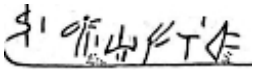

*301 > L_N_G : éLeNGő : addicted
1-*306 > _GY+P_L : aGYáBóL : from his mind
SY > S/Z_R : SZóRa : on word
CYP +K^{frac}+L2^{frac} > V_S/Z+_N+T_S/Z_K_T : ViSZoNT SZóKaT : answer to a reply

A dúval [körö]z vízen sáp/záp (sápot v. sarcot szedő/romlott) haramia. Vészes intés, kit szélbe bolyongó vízi örködő tévesszen, tuszkolt át hajó-lék átélőt. Ű vészes haramia, fogaggya szél hárma, átok verje élengő (szenvedély-függő) agyából szóra viszont szókat.	*The rotten bandit circles on water with his loot. Fatal warning, whom in winds roaming water guard did lose sight of, forced with arms ship-leak survivors over (the ocean). He is a dangerous bandit, let wind's harm receive him, let curse thrash from his addicted mind the words to answer a reply.*

Remélem sikerült bemutatnom ezen az utolsó példán, hogy a piktogramm azonosítása és a szöveg megfejtése, esetünkben *elolvasása* kéz a kézben halad egymást segítve. Ez igaz a képírások olvasására általában is: az olvasó menet közben cselekvően vesz részt a képjel felismerésében, megnevezésében, és a szövegkörnyezetbe illeszkedő, rímelő szó kikeresésében. Olvasni ezeket az írásokat olyan mint egy keresztrejtvény fejtése: *az embernek egyeztetni kell képileg is és fonetikusan is a szavakat a szövegkörnyezet rejtvényében*.* Nincs semilyen különbség a hieroglifás és vonalas írások között, kivéve a tényt, hogy az utóbbit egyszerű vonalakkal rajzolták, árnyékolás és más festőtechnikák nélkül, és rendszeresítettebb a jelkészletük.

* Ez nagyon szánalmas próbálkozásá teszi azoknak a "féleszűeknek" az erőlködését akik azzal a "szenzációs felfedezésükkel" vonják kétségbe ezeket az olvasatokat, hogy a szóvázaknak több olvasata is lehet. Ezek az emberek képtelenek felfogni (vagy pedig trollerek, akik csak az olvasóikat vezetik meg), hogy a képírások rébusz elvének és a mássalhangzó írásoknak csupán az egyik felét fedezték fel, de magabiztos kinyilatkoztatásuk előtt megtanulhatnák a dolog másik felét is. Az írásbeliség kezdeténél a szövegek legtöbbike "in situ" volt, vagyis a környezet (és a műveltség) egyértelműen meghatározta, hogy a rímelő szavak közül az adott helyen és helyzetben melyik szó jöhet számításba.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Szóelválasztás ponttal vagy az úgynevezett „hyphenisation” módszerével képtelenség, mivel az „elválasztó” jelek (•, -, ǀ), a **T_S/Z** (TíZ) vagy az **_G/Y** (eGY) fonetikus jelek, és mint minden többmássalhangzós jel, a **T_S/Z** is szétválhat a szöveg folyamában két szóba. A LinA nem jelzi a szóelválsztást semmilyen formában. Az alfabétikus írásokban is a szóelválasztás csak egy újabbkori gyakorlat.
Azok számára is van vigasz, akik még mindig nem hiszik el, hogy ez az írás a LinA olvasási szabályainak rövid magyarázó vázolása. Ők ezekre a szabályokra úgy tekinthetnek mint egy Csodatudó Képletre – hasonló az Áldozás Képlethez – mely a LinA jeleket, vagy átiratban, a szótagokat a *Pictograms of LinA Képjelek* táblázatban megadott mássalhangzó vázuk értékével behelyetsítve, csodálatos gondolatokat szül magyarúl (egyesek nagy bánatára). Az Áldozási Képlet és a Könyvelési Egyenleg Képlet csak *’ki kinek vagy mit’* telefonkönyv-szerű, értelmetlen (és alaptalan) listákat képes létrehozni. Ezekkel az üres szavakkal szemben, ezzel a Csodatudó Képlettel, például, behelyettesítve a PI-t a táblázat szerinti **B_N** vázzal; MI-t **P/B_R**-rel; TA-t **T_K**-val; TI-t **T_T_S/Z_T**-vel; RA_2-t a neki megfelelő **R_V_S/Z** hárombetűssel a

TRO Zg 1, spindle whorl (Berlin Museum; Godart 1994, 714-17, fig. 5 on p. 722) feliratba, a következő mondatot kapjuk, mondattanilag szabályos szerkezetben:
PI-MI-TA-TI-RA_2 > BűNPáRTi Ki TeTTeST RáVeSZ > *Bűnpárti ki tettest rávesz.* (*Accessory to a crime is who persuades the perpetrator*.)

A **TRO Zg 2**, spindle whorl (Berlin Museum; Godart 1994, 714-17, fig. 5 on p. 722) feliratban az első szótag DU- ra változik, amit a képlet a **D_V** szóvázzal helyettesít, az olvasatot a következőre változtatva:
DU-MI-TA-TI-RA_2 > DúVa’ BiRToK TeTTeST RáVeSZ > *Dúval birtok tettest rávesz.* (*Possession with ease of looting persuades the perpetrator*.)

Az *örök igazságot*, amit ez a két összefüggő felirat kifejez én sohasem tudtam volna ebbe a tömör formába önteni a “Csodatudó Képlet” nélkül. A képlet tudja hogyan kell a dolgokat egyszerűbben venni mint amilyenek, ezért melegen ajánlom hitetlen olvasóimnak, igazán szórakoztató (szó-rakostató!).

Befejezésül, a fentiekben kifejtett módszerek és szabályok ismertetéséből, a figyelmes olvasó megértheti, hogy ezekkel az olvasatokkal meg sem kíséreltem rekonstruálni a minósziak *beszédét*. Fizikailag lehetetlen tudnom, hogy 4000 évvel ezelőtt a *füge* szót Krétán, Rhodoszon vagy Baranyában hogyan ejtették, mivelhogy nincs róla hangfelvételünk. Akik a *Halotti beszédet* állítólagos középkori hangszereléssel adják elő csupán bohóckodnak, a nyelvészek pedig tudálékos hókusz-pókuszt álcáznak tudománynak, hiszen senki sem tudhatja biztosan, hogy a 20 latin betű milyen kombinációival próbálta az irnok lejegyezni a több mint 40 hangú beszéd hangjegyeit.
Ezekkel az olvasatokkal én csupán azt állítom, hogy a minószi korban is a FüGGő és a FüGe mássalhangzói között ugyanaz volt az összef*üggés*, összehangzás, harmónia, rímelés mint ma, ezért jelölhették a *füge* gyümölcsöt a *függő* vonalas rajzával. Mivel ugyanezt a jelet használták FüGG, FoGó, FoG, stb. szavak jelölésére, ezek a szavak akkor is hasonlóan hangzottak. Ezek rokon és egymással rímelő szavak voltak *akkor* és *most* is, akkor is, most is ugyanabba a szóbokorba *tartoztak*, illetve *tartoznak*. Képmutatás lenne részemről valami archaikus kiejtést kitalálni és tálalni a füge szó minószi hangzására, mondjuk azt állítani, hogy a szót *puga, bogya, biga, püge* vagy a mai hangzásból visszakövetkeztetett bármi más formában ejtették. Nem kérdés, hogy a magyar nyelv szóbokrai – az akadémikusok tagadása ellenére – ma is élnek és virulnak, ugyanúgy mint 4000 évvel ezelőtt. Ezt minden magyarul beszélő

© Copyright Mikes International 2001-2015

ösztönösen érzi, hiába tömik a fejét ennek az ellenkezőjével. Ezeknek az élő szóbokroknak – a magyar nyelv gyökrendszerének – köszönhető a minószi nyelvemlékek olvasása mai magyar nyelven.
A nyelvészet ezekre a következetes, összefüggő, illeszkedő, az egész gyüjteményre egységesen kiterjedő, képileg is alátamasztott jelrendszeren alapuló olvasatokra csupán támaszkodhat, kétségbevonni úgysem tudná. Cáfolhatatlan tény, hogy ennek a betűsornak vagy van értelme valamilyen nyelven vagy nincs. Ha a kedves olvasó érti e sorok üzenetét akkor egy nyelvet beszélünk. Ugyanez a helyzet a minószi szövegek ***olvasatával*** is. Ezt a tényt csak ignorálni lehet, mellébeszélni, de cáfolni nem, ezért okosabb elfogadni, mégha kezdetben vonakodva is …

~ ~ ~ ~ ~ ~

© Copyright Mikes International 2001-2015

MELLÁR, Mihály : Reading of Linear A Writings

Abstract

This introduction to Linear A (LinA) writing is uncommon in all aspects, exactly that makes this new approach to decipherment work. No free rein to esoteric interpretation of symbols, no translation from an exotic language only the decipherer speaks, the whole corpus can be *read* through with just a handful of simple *reading rules* – in today's Magyar. I know how ridiculously this sounds, but let me explain: Magyar is an agglutinative, root-based language, in which hundreds or even thousands of words are derived from the same root-word. If one changes a consonant in the consonantal frame of the root-word, one has to make that same change simultaneously in the whole word-family based on that root-word, or the word-family splits up. As it is impossible to change simultaneously thousands of words, a language is either agglutinative, based on never changing root-words or else. Minoan belonged to this never changing root-based agglutinative languages and lived on in Carian, Lydian, Lucian, Thracian, … to Hungarian languages, which should be called by a common name as Scythian. The writing system changed from hieroglyphic, through linear, rovás (runic), alphabetic to the Latin set of characters, and the method changed from rebus and acrophonic based consonantal to mixed, defective notation of vowels to full sound notation of today, but the language only had grown a couple of new buds on the same old stock.
For over 60 years the belief rules supreme that LinA is a syllabary writing system, because Linear B, which adopted and adapted quite a number of Minoan hieroglyphs and linear signs is a syllabic writing (if to believe the phonebook-like decipherment of it). By the same logic, what you read in this moment is a syllabary as well, because Cherokee syllabary adopted and adapted some of the ABC's letters to denote their syllables.
We can easily demonstrate that LinA (similarly to Minoan hieroglyphic writing) is a phonetic writing system, based on rebus and acrophonic principles in letters, and using defective notation of vowels as the method of writing.
The researchers agree that most of the tablets LinA survived on are Balance Ledgers employing logograms and ideograms for commodities, and natural numbers and fractions for enumerating them. A commonly used "logogram" is GRA, short for *grain*, not for the word, but for *the commodity itself*, the experts are saying. By looking up some of the tablets with this sign on, one would realize that the sign depicts a simply drawn RoSe (RóZSa, in Minoan/Magyar) with its stem and petals, and a horizontal line cutting of the last sound (a returning technique in LinA): RóZS~~a~~ > RoZS, is the Minoan/Magyar word for *rye*, indeed a grain.
Now, isn't it highly illogical and ridiculous that the commodity's name represented by the "logogram/ideogram" is derived from a depicted object's name – but not the commodity in question – by the rebus principle?! And GRA is not the exception, but the rule: *all LinA signs are consonantal (one-, two-, three-, and more-letter) word-frames of the given pictogram's name,* say, TE stands for **T_L** as the consonantal frame of the word ToLL (*feather*) depicted with the simplest possible drawing.
The numbers are no exception. As a matter of fact, the numerals are the more easily and unmistakably recognized objects, so it would be foolish waste of resources not to use their phonetic values the same way as of any other sign. (If in doubt, LinA uses the • for **T_S/Z** (TíZ), and - for the natural number 10.) The same goes for fractions as well, actually there are no fractions in the LinA corpus at all, but the *half*!

© Copyright Mikes International 2001-2015

The weighing of the (ideo~/logo~)grams

The introduction to the method and examples of readings from the Linear A corpus presented below is based on GORILA = Louis **G**odart and Jean-Pierre **O**livier, **R**ecueil des **i**nscriptions en **L**inéaire **A**. Études Crétoises 21, vols. 1-5. (Paris: Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 1976-1985, available at http://cefael.efa.gr/ and on John G. Younger's website available at http://people.ku.edu/~jyounger/LinearA/ .

Professor John G. Younger (JGY for short) transcribed the Linear A texts into a tabular form, most suited to the unsubstantiated preconception by which the texts are simple lists of commodities, names and transaction terms, although not one of the texts on the tablets even remotely resembles a tabular shape or form with rows and columns as one would expected. From where than this conviction comes from? "Almost all documents consist of lists, with headings, of one or two word entries, each followed by a logogram followed by a number and/or fraction." But than the texts are almost, or at least partially deciphered by this statement, contrary to what JGY declares in red font colour, namely that "My own aim in producing these webfiles has NOT been to decipher Linear A."

Unfortunately, JGY has another fatal misconception, this one is concerning the Linear A writing itself. He argues, that "Decipherments based on reading the signs as pictograms, then identifying what the object was called in a language, and then identifying the phonetic value of the sign as the initial sound or first phoneme of the object's name (the acrophonic principle) -- this process does not seem to work for Linear A for two major reasons."

Let us analyse first his second reason: "2, it can be demonstrated that, for several Hieroglyphic & Linear A signs, the acrophonic principle probably did not operate. Hieroglyphic *012 , a bull-head, becomes Linear AB 23 MU, Hieroglyphic *018 , a dog head, becomes AB 60 RA, and Hieroglyphic *060 , a cat face, becomes AB 80 MA. My guess is that the phonetic value of these signs reflect the sound the animal makes, "moo," "arf," and "miaow" (in English)."

Actually, the hieroglyphic sign *012 **M**arha-fej (*bull-head*), *018 **K**utya-fej (*dog-head*) and *060 **M**acska-fej (*cat-head*) are pictograms of animal ***heads*** and they represents the sounds **M**, **K** and **M**, as these are the sound-***heads*** (*capital* sounds or *capital* letters) in the names of the depicted animals.

AB 23 MU has no relation whatsoever to *012 **M**, it is the linear drawing of a *swinging* (LeNDüLő) arm/lever on top of a post and it represents the four-letter **L_N_D_L**.

AB 60 RA is simply this: an arrow/lasso pointing to a *corner* (SaRoK), and it represents the three-letter **S/Z_R_K** (short for **S_R_K/SZ_R_K/Z_R_K**).

AB 80 MA is really the linear drawing of a cat-*head*, and stands for the sound **M** as *head*-sound of the word **M**acska-*fej* (cat-*head*).

Still in point 2, JGY writes that "And there are other examples where the **sound** of the object seemingly relates to its phonetic value (e.g., Hiero *057 , a key sistrum, becomes AB 67 KI [the clinking sound of a metal rattle])." But, dear professor, Key (**K**ulcs) and Clinking (**K**oc/**K**occintás) are proper words, even though of onomatopoeic origin, so the acrophonic process applies to them the same. They both stands for the sound **K** in Hieroglyphic and Linear A writings correspondingly.

And now, let us see objection number 1. to the acrophonic process: "1, the identifying term for the "pictogram" cannot be proved in advance of deciphering the script." This is true, these two processes must work in tandem, agreeing and enforcing each other.

My interest in Linear A started with the HT 31 tablet picturing some vessels with notes attached to the vessels. I had realised that some of those notes make sens in my native language when reading the letters by their pictorial values. As the word "linear" suggests: *these letters are produced with narrow and uniform breath lines*, never the less, they are still small pictures called hieroglyphs or pictograms. The

© Copyright Mikes International 2001-2015

readings on the vessels are intrinsic descriptions of the vessels depicted. But which one has came first? Does it really matter? The identification and the reading of it has arrived at the same time.

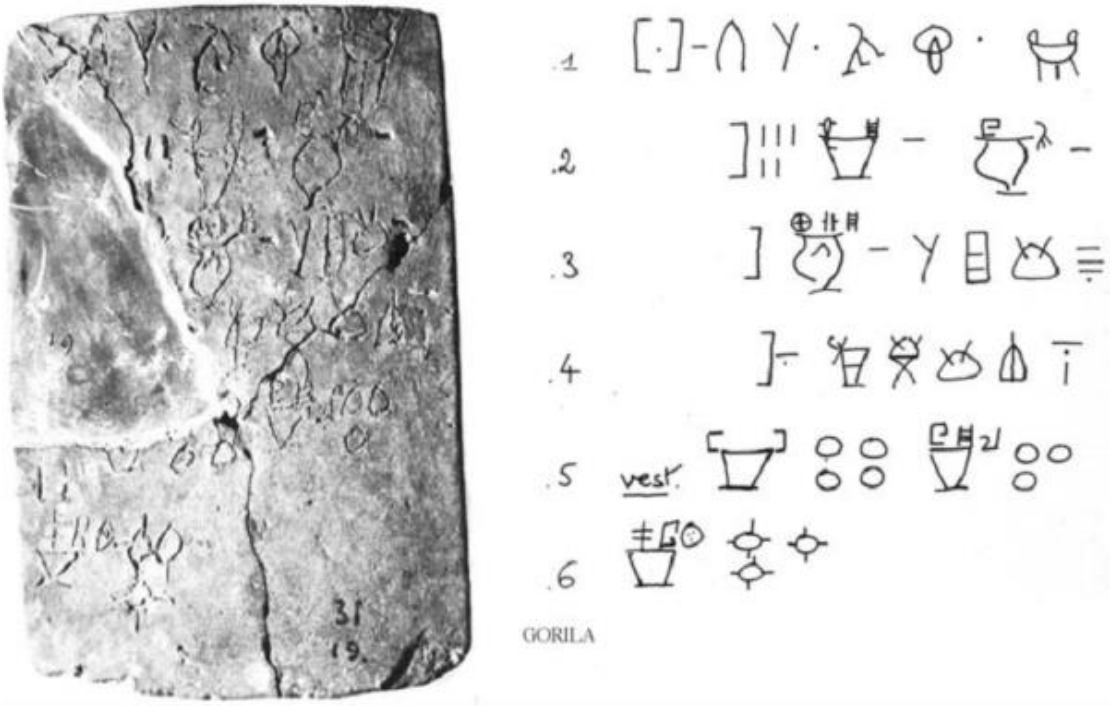

Ask yourself what vessels are used for? To keep liquids in them, drinks in the first place: in Old Magyar drink is *it* (nowadays *ital*). If to believe JGY and all, the transcription starts with I-TI, which is a good start for an IT/ITal (drink), but let us take literally the name of Linear A (nomen est omen!) and see what the particular linear drawing represents. (To the right is Yves Duhoux facsimile drawing, which is in some details more precise than GORILA's from above.)

1. line: 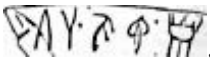 .

The first sign 𐀪 is [I], hard to recognize, but let us believe the experts, stands for **I**.

The second sign 𐀀 TI is the drawing of a *roof-frame* (TeTőZeT), and it represents the *consonantal frame* of this word, namely the four-letter **T_T_S/Z_T**.

The third sign 𐀁 SA is showing *branching out* arms (SZét~), from the SZe root-word (se/seu in Latin), and stands for S (like *sh* in ship), SZ (*s* in see), Z or ZS (*s in usual*), in short: **S/Z**.

The forth sign is a dot (•), which stands for *ten* (TíZ), and like any other pictogram, represents a letter, that is a two-letter: **T_S/Z**.

The fifth sign 𐀃 PU is a drawing of a man *stumbling* to his all four (BoTLó), putting forward his hands to cushion the fall, so it stands for the three-letter: **B_T_L**.

The sixth sign 𐀅 KO is a *navel* (Kő'DöK), a three-letter: **K_D_K**.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Lot of the experts agree that Minoan language is related to Luwian/Luvian, with its daughter-languages like Carian, Lucian, Lydian, Lemnian, Thracian, which all are using alphabet-writings, but with defective notation of vowels, as **Ignacio J. Adiego** demonstrated in his book: *The Carian Language*. All these languages are actually one an the same language, using different set of characters, but the same method of defective notation of vowels. These sets have letters for vowels as well, but use them only when the word starts with one, or to state the reading precisely when it is otherwise doubtful. By presuming that this common method has its root in Luwian, and further back in Minoan, I made an attempt to read the text transliterated so far:

I-TI-SA > IT_T_S/Z_T _S/Z > ITaT aSZóT éS > itat aszót és '*it gives drink to the drying out (or withered) and*';

10-PU-KO > T_S/Z B_T_L K_D_K > TűZBe iTTaL Kű'DiK > tűzbe ittal kű'dik '*they send it with liquid into fire*' - to extinguish it, of course!

Together: itat aszót és tűzbe ittal kű'dik (*it gives drink to the drying out and they sand it with liquid into fire*). The whole text, and the whole Linear A corpus reads like this, no translation, no interpretation, just simple and direct reading. All the words are contextual and they are built into expressions and sentences that make perfect sens.

We have stoped at the seventh sign, which is again a *dot* (• = 10): **T_S/Z**.

The eight sign is a *cauldron* (üST > **_S/ZT**) with three letters on top of it: the first sign is II (misinterpreted as a handle, but look at Duhoux drawing!), it is the sign for 2 (KéT/KeTTő > **K_T**). The second sign is unreadable, but the context suggests that it is the drawing of a *sheaf/bundle* , that is the KE (KéVe > **K_V**) sign. And the third sign RI is visible again, also misinterpreted for a handle, but it is the drawing of a *kneecap* (TéRDéK > **T_R_D_K**).

Now, let us put these signs together:

10-{2+[KE]-RI+*410VAS} > T_S/Z K_T K_V T_R_D_K _S/ZT > uTaSoK éTKéVe' TöRőDő KoSZT > utasok étkéve' törődő, koszt … (*for the nourishment of travellers concerned, meal …*).

From this text we can conclude that the tripod cauldron pictured on the tablet must be of copper or bronze and be suitable for cooking meals for those travellers mentioned, but the "logogram" for representing the cauldron is not in the reading anywhere, because it is just a simple (two-)letter sign as any other. The number signs, the 10-s and the 2, are also, in this case and in many others, just the same as any other letter: they make up consonantal frames, which have to be filled in with vowels for a meaningful, contextual expression. Actually, there are two kinds of depictions for 10-s on this tablet: *dot* (•) and *dash* (-), here the first stands for the two-letter **T_S/Z**, the second for the natural number 10.

I know, it is very frustrating that the comparison of sign-groups, with these rules of reading, has no use, as the reading of the consonantal frames depends on the context and its interpretation is impossible without knowing the language. Trails like Duhoux's: "it is likely that SU-PU and SU-PA_3-RA are related: SU-P/SU-P_3 with A-RA perhaps an ending (diminutive?)" is hopeless: SU-PU > SZéP, BoTLó > szép, botló (*nice, stumbling (due to the pointed bottom!?)*; SU-PA_3-RA > SZePe-FaLaZaTú SZüRKe > szepe-falazatú, szürke (*spotty-walled, gray*). Even the same sign SU first reads SZéP (*nice*), while in the second sign-group it reads as SZePe (*spotty*).

In the comparative linguistics method, applied by the researchers to decipher Linear A, it is all the same how the sign DA, DE, DI, and so on sounds, because the linguists are only comparing sign-groups to each other, not real, live, sens bearing words spoken by real men and understood by other flesh and blood men.

2. line 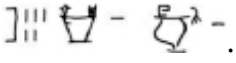 .

We cannot see what number 5 (IIIII) is referring to, so we have to ignore it here.

© Copyright Mikes International 2001-2015

The second sign is a cup with two letters attached to it, like two knots of hair. And really, the first sign, QA is the drawing of a *KNoT* (KoNTY) of hair with a hairpin stuck into it, so it stands for the three-letter **K_N_T/Y**. The second sign PA$_3$ is the drawing of a *wall* and/or *floor* frame with wall cladding and/or floor boards (FaLaZaT/PaLLóZaT) and stands for the four-letter **F/P_L_Z_T**.
The third sign, the -, stands for the natural number 10.
Now we have a description:

K_N_T/Y F/P_L_Z_T > KoNTY-FüLeZeTT > konty-fülezett (*(a vessel) with knot of hair-like handle*, literally: *with knot of hair-like ear*).

As the tablets have a very limited surface to write on, using words with double use and/or meaning would be an advantage: K_N_T/Y can be read as KaNTa (*basin/jug*), giving the proper name for the vessel in question. Then the reading would be:

QA-PA$_3$+*402VAS$_a$(=QA) : KoNTY-FüLeZeTT KaNTa/KaNCSó : a basin/jug (cantharus, in Latin) with knot of hair-like handel (ear).

The text implies that the vessel has a handle in the place where QA is and a mouth where the pipe like PA$_3$ is.
The following sign is again a vessel with two letters added. The first one is the sketch of a *room* with a hall in front of it: SU, stands for the two-letter **S/Z_B** (SZoBa). The second letter PU, as we have already found out stands for the three-letter **B_T_L**. Toghether the two letters read as

S/Z_B B_T_L > SZéP BoTLó > szép, botló (*nice stumbling*).

And again as above the name of the vessel is given in the above script: S/Z_B > SZaPu > szapu (*sapu (similarly to bushel, it is a measuring vessel for grain, known as Pozsonyi szapu)*). So the whole ligature reads as:

SU-PU+*415VAS(=SU) : SZéP BoTLó SZaPu : nice stumbling szapu.

The last sign in this row is again the natural number 10. Must be the number of the vessels concerned.
Here we have the mixing of related labial sounds F and P represented, interestingly enough, with a linear drawing that can be seen both as ***f**alazat* (walling) and ***p**allózat* (flooring). (By the way: the words *wall* and *fal* are of the same root.) Because these sounds can easily change over even from dialect to dialect in the same language, it has no real bearing on the reading of Linear A how it was pronounced then, we only know today's pronunciation of that sound in the it representing word. The same could be said about the ***s, sz, z, zs*** hissing sounds which not even today are differentiated, say, in English spelling, see for example: sell, access, accession, measure, is.

3. line .
The first sign is a vessel with side handles and three letters on top of it in all transcriptions. But if we have a close look at the photograph and Duhoux facsimile drawing: , after the first sign, that of a cart-wheel with *spoke*s (KüLLő), which stands for **K_L**, we will notice a *dot* (**T_S/Z**). The third sign is the rowing sign RO, standing for **R**. The fourth is PA$_3$ (**F/P_L_Z_T**) and the four together:

K_L T_S/Z R F/P_L_Z_T > KeLLeTőSRe FüLeZeTT > kelletősre fülezett (*equipped with handles for more pleasing*).

Following the emerging pattern, we will find the name of the vessel in the added text: KA+10 > K_L+T_S/Z > KuLaTS > kulacs (*pitcher/jug (coleus, in Latin)*). This ligature than reads as:

KA+10-RO-PA$_3$+*416VAS(=KA+10) : KeLLeTőSRe FüLeZeTT KuLaCS : pitcher/jug equipped with handles for more pleasing.

The three freestanding letters are SA (**S/Z**); JA (**J/L/Y**) for **J**ászol/**J**árom/**L**óiga (manger/Yoke); MA (**M**) and the word is SuLYoM > sulyom, a pointed object, like the vessel pictured.

© Copyright Mikes International 2001-2015

4. line 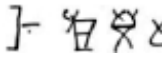 .
The first letter is KI (**K**), we have already touched above; the second sign DE is a ceremonial headdress (DíSZ(süveg)), stands for **D_S/Z**; the third is MA (**M**); the fourth is *323 the drawing of *haycock* (RaKaT). One can see these haycocks enveloped around a post even today in the Alps. The sign stands for the three-letter **R_K_T**; and the last sign shows *growth* NA (NőL/NYőL) to a top line or a *handle* (NYéL) for a hammer, say; so it stands for the two-letter **N/Y_L**. The 'five-letter' word is than:

K D_S/Z M R_K_T N/Y_L > Kú'DúS-MeRő KúTNáL > kú'dús-merő kútnál (*dipping (vessel) for beggars/wonderers at wells*).

5. line 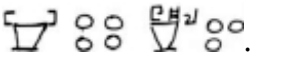 .
The first sign, followed by the number 400, is just the bottom part of a vessel. The following vessel has three signs attached, all mentioned earlier: SU (**S/Z_B**); PA_3 (**F/P_L_Z_T**); and RA (**S/Z_R_K**). And the reading is:

S/Z_B F/P_L_Z_T S/Z_R_K > SZePe-FaLaZaTú SZüRKe > szepe-falazatú, szürke (spotty walled, grey).

Instead of the *falazatú* (walled), we could read *fülezett* (with handle), but grey colour is more suited for the description of a cup than only to its handle. This is the contextual rule applied. Again, the name of the vessel is in text: SU (**S/Z_B**) now reads SáP or SáF(ó), that is: butt/pail (σκαφη, scaphium). So, this ligature (letters+vessel) reads as:

SU-PA_3-RA+*402VAS_b(=SU) : SZePe-FaLaZaTú SZüRKe SáP/SáF(ó) : spotty walled, grey butt/pail.

6. line 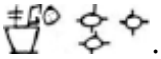 .
3000 pcs of the vessels with three letters attached. The first letter PA , is *tree* (Fa) and stands for labials **F/V/B/P**. The second sign is TA , which is the sketch of a *case* or *box* (TéKa/ToK) and stands for the two-letter: **T_K**. The third sign QE is a drawing of the *moving part of a churn*, the disc with holes in it and handle (KöPüLőFa), stands for the four-letter **K_P_L_F**. And now again we can add the name of the vessel, it is in the first two letters PA-TA > F_T_K > FiTYóK, which stands for both the name and the size of vessel: quarter an *icce/itce*, roughly third of a pint. So, the last ligature reads as:

PA-TA-QE+*402VAS_c(=PA-TA) : BáToK (bádog) KöPöLY, FiTYóK (negyed iccés) : tin-ware cup (for cupping/bloodletting), fityók (something like: a third of a pint-size cup, 0.22 liter).

Here we have a descriptive name of the vessel first, followed in the second read with a measure of it.

© Copyright Mikes International 2001-2015

So, the whole tablet reads like this:

It gives drink to the drying out and they send it with liquid into fire, for the nourishment of travellers concerned, meal […(cooks in it) …]	5
a basin/jug (cantharus, in Latin) with knot of hair-like handel (ear)	10
nice, stumbling szapu (measuring vessel)	10
[ ] pitcher/jug (coleus, in Latin) equipped with handles for more pleasing	10
pointed	30
[ ]	10
dipping (vessel) for beggars/wonderers at wells – [ ] (basin/jug)	400
spotty walled, grey butt/pail (scaphium)	300
tin-ware cup (for cupping/bloodletting), fityók (a third of a pint-size cup)	3000

The numbers on the tablet are too rounded up for an inventory. It is rather a shopping list for a big institution or, more likely, a government. Than again, the header is a bit unusual (today) for a shopping list. This tablet is one of the few resembling a balance ledger, but as you can see the column for logograms is not exactly what its naming would suggest.
The researchers are convinced that "Almost all documents consist of lists, with headings, of one or two word entries, each followed by a logogram followed by a number and/or fraction." To prove this conviction JGY brings up two examples: HT 28 and HT 114. It would take up to much space to take apart HT 28, but we will see on the other one,

what Balance Ledgers really are.
(Most of the Linear A texts are represented on JGY website in tabular forms, so, I had no other choice but to leave it that way, only adding an extra (green) column in the middle and indicating where the reading comes from with its placement.)

HT 114 (Pigorini 83735) (GORILA I: 186-187) HT Scribe 4

line	statement	olvasat	logogram	number	logogram	num
a.1	KI-RI-TA_2	Ki TöRőDiK CSóKo-				
a.1-2	SA-RA_2	-S RáVeSZi	RoSSZa-	-T SZ-	GRA	10
a.2			-ÜL-	-HeT	OLE	7
a.3			FoG-	-aGGYa	FIC	1
a.3			SZüLő	eGY-	VINa	1
a.3-4			-BŰ'	Ha Rí Ma	BOS_m	3
	vacat					
b.1			SZeSZéLY	KüLöNC	SA VINa	9
b.2-5	vacant					

The pictograms, turning up first time on this tablet, are:
TA_2 **C/S_K** < CSíK-szedő (*strainer*)
RA_2 **R_V_S/Z** < RoVáS (*notch/score*)
GRA **R_Z/S** < RoZS (*rye*), the drawing is a RóZSa (*RoSe*), the last sound is cut off
OLE **OL_** < OLi/OLaj (*oil*), pictures the ÖL (*lap* of a man)
7 **HéT** HéT (*seven*)
FIC **F_G** < FüGe (*fig*), the drawing represents a pair of shining *earrings* (FüGGő)!
1 **_GY** eGY (*one*)
VINa **S/Z_L** < SZőLő (grape) represented by the drawing of a vine arbor

© Copyright Mikes International 2001-2015

BOS_m **BU**, it is a ligature {PA+U}, it can be BŰ/BŐ-lény (*bison*)
3 **H_R_M** HáRoM (*three*)
9 **K_L_N_C** KiLeNC (*nine*)

KI-RI-TA_2 & SA-RA_2 > K T_R_D_K CS_K S/Z R_V_S/Z : Ki TöRőDiK CSóKoS RáVeSZi : who cares kisser persuades
GRA-10-OLE-7 > R_Z/S T_S/Z ÖL HeT : RoSSZaT SZÜLHeT : bad (*accus.*) can give birth
FIC-1 > F_G _GY : FoGaGGYa (fogadja) : s/he comforts it
VINa > SZ_L : SZüLő : parent
1- BOS_m > _GY BU : eGYBŰ' : at once
3 > H_R_M : Ha Rí Ma : if s/he/it cries today
SA VINa S/Z S/Z_L : SZeSZéLY : caprice
9 > K_L_NC: KüLöNC : queer

Ki törődik (azt) csókos ráveszi, rosszat szülhet: fogaggya szülő egyből ha rí ma. Szeszély különc.	*Kisser will persuade the caring one, it can give birth to (can cause) bad things: today the parent comforts it (the child) at once when it cries. Caprice is queer.*

The Balance Ledger has disappeared, the numbers are just like any other pictogram. If you look again at the "logograms" you have to realise that they do not picture the commodities they suppose to represent, but something else with a *similar* or *riming* (*rhyming*) name. So, in LinA writing system the primary importance is not on ***what*** is pictured, but on ***how*** it sounds what is on the picture. In other words, this is a strictly phonetic writing in which the letters are *consonantal (one-, two-, three-, and more-letter) frames of words naming the pictograms*. There are no logograms or ideograms in Linear A writing, just letter signs representing the sounds of speech.
At a closer look at one of the so called logograms or ideograms, one is confronted with a contradiction. The picture used for the representation of, say, *rye* (RoZS) turns up to be that of a similarly sounding *rose* (RóZSa). The commodities' ideogram is not just an *ad hoc* symbol, but the pictogram of an easily recognisable and as easily named object, a *rose* which name rhymes with the name of the commodity in question. That is, the writing system uses the *acrophonic* or *rebus* principle for the representation of the said commodity, contrary to the "idea" of the ideogram, which by definition should "in a system of writing represent a thing or idea but not a particular word or phrase for it.*" (Mariam-Webster Dictionary) And GRA is not an exception but rather the rule in linear A writing system. FIC (FüGe) is represented with a pair of sparkling *earrings* (FüGGő). Actually this same drawing can be taken for a pair of gazing, gleaming eyes with excited exclamation: *look*! (Ni!, Nézd!), which is NI (**N**). Again, there is no resemblance on the fruit as *fig* nor as *nikuleon*, when it is named in "(Minoan?)": "NI may be the acrophonic symbol for "nikuleon," an old word (Minoan?) attested by Hesychius for "figs" (Neumann 1962)"
Of course, there going to be some obstinate people arguing that the picture is not that of a rose (RóZSa) or earrings (FüGGő) but something else. However, the question is not about what are in their or mine opinion represented by these pictograms, but who can back up one's own argument with a battery of

* This definition is as ridiculous as it can be! As the sign FIC doesn't resemble the commodity *fig*, people would only no what it represents if one tells them – ***in words*** – of course, how else? They either know by word the "thing or idea" the writing represents or they have ***no idea at all*** what it stands for.

© Copyright Mikes International 2001-2015

statistics. In the case of the rose I can support my claim with 47, and for the earrings with 30 intelligible, contextually perfectly fitting sentences. What about you?
JGY uses the statement, that "the identifying term for the "pictogram" cannot be proved in advance of deciphering the script" as sledgehammer on any attempt to treat the signs as pictograms. Is it really that strong a statement? Let us see in detail the following script:

KN Zg 55 (HM 621; CMS II 2, no. 213, steatite disk (chance find): MM III/LM I context
a: boar head & knife,
b: JA-SA-JA
JGY: JA-SA-JA palindromic abbreviation for JA-SA-SA-RA. (?!)

The steatite disk is deciphered, or could be easily deciphered with a more precise naming of it: it is actually ***discus***! For the incredulous, its name is confirmed with the hieros as well:
boar head & **knife** > DE-*312 > D_S/Z-K_S/Z > DiSZKoSZ > DiSCuS.
The discus was deciphered, recognized/named first, than came the realisation that its name is given by the hieros: so, *the script proves the pictograms*. Now, what is the most typical, the more expected feature of a discus? Of course it should be a good flyer, even to fly away like a bird. And what a surprise! the reading is exactly that:
JA-SA-JA : Jó SZáLL / eLSZáLL : good flyer / (it) flies away
This is **a *reading***, the palindromic assumption is only a sumptuous sump.
I thought I finished here with this short script, but it went on bothering me: why the reading of the hieros sounds so "Greek", why two and why particularly these hieros are used to denote the objects name? As usual, the answer is in the aptly put question: because discus is a compound, two part word! The sign for the second part is KéS, *312 in LinA (**K_S/Z**), an unambiguously recognisable dagger or knife. In Magyar it is a derived word: its root is éK (*wedge*) and the affix is the already mentioned eS/éS (*and*) conjunctive word. So, the word KéS (*knife*) is the shortened form of éKeS (*wedged*), the descriptive word which literally stands for *wedge and [handle]*. The conjunction term has been added, *glued* to the word-root (this is the essence of agglutination) resulting the derived attribute éKeS (*wedged*), which than took over the role of the whole expression in its shorten form as KéS (*knife*).
éKeS also means *decorated/ornamented*, and here is an interesting twist to the whole: another word for *decoration* in Magyar is DíSZ. But no, this is not the first syllable of the compound word DiSZKoSZ (*discus*). The first of the compound words in discus comes from the noun GYűSZű, in Szekler DéSZű (*thimble*), which in the complex becomes an attribute telling about the encircling the wedge makes by encompassing the object, making it into the familiar disc shape: a wedge all around. Either the Szekler DéSZű, or for the foreigners unpronounceable GY in GYűSZű turning into *di* (like gyémánt-diamond, gyakonus- diaconus, …), the word DéSZű/GYűSZű becomes DiS in Greek. Put together, the compound word (GYűSZű/DéSZű+éKeS) describes the *discus* very accurately as *a round object wedged all around*.
And now back to that twist: the *boar head*, the first hiero stands for the word DiSZ, which is the head-syllable of the word DiSZ-No (*boar*). If you look up some of the DE signs: , , , , … you will see that they are actually the linear drawings of the *boar head* with the tasks/fangs at the top and a pair of strings hanging from the bottom. Those strings were used to tie the *ornate* boar head headdress (DíSZ-süveg) under one's chin. (I agree, there is no accounting for tastes!)
I hope, this little incursion was a very salutary lesson about the inner workings of an agglutinative language and its organic relationship to hieroglyphic writings. You can play around with scientific terms, but sooner or later you have to realize that *people in the process of discovering writing were using only*

© Copyright Mikes International 2001-2015

their common senses on their inherited faculties: the capability to recognize and name objects drawn to a two-dimensional surface and to recognize or find rhyming words to those named objects, because this is (or was) writing and reading in essence.

The outwardly numbers and fractions

Another hard basket, I know, is to treat numbers as pictograms, therefore we should prove this assumption. Nothing is more suited to do this task than the number 7 (HéT) on the HT 114 tablet analysed earlier.

Vowel harmony is peculiar to the Magyar language: the words are either front or back words. As Hungarian has *plenty* of suffixes that come in groups of two, so which one to use depends on whether the word is a **back word** (consisting of back vowels) or a **front word** (consisting of front vowels). Such word endings are *~ban/~ben* (*in*), *~nak/~nek* (*for/to*), and such are the verb modifying suffixes *~hat/~het* (*can*: how *can* you tell? *hogy mondhat olyat?* you cannot do this! *nem tehet ilyet*!). These verb-endings sounds like the natural numbers 6 (*hat*) and 7 (*hét*).

Back Vowels	**a á o ó u ú**
Front Vowels	**e é i í ö ő ü ű**

In the Linear A corpus number 6 has turned up 14 times, always after back words, and 7 has turned up 13 times, always after front words, not one exception to this regularity. (On top of that, "number" 6 appears 5 more times in the spot where the verb *hat* (*act/effect*) is due in the sentence, and twice where *hat*-ol (*penetrates*) completes the sentence.) Hard to believe that back words can come only in 6-packs, and front words only in 7-packs(!), but this strange behaviour becomes entirely natural when we assume that 6 (*hat*) = *~hat* and 7 (*hét*) = *~het*. Our assumption is extensively verified by the contextually perfectly fitted verbs formed with the *~hat/~het* suffix pair: FIC-6: FoGHaTó (*can be compared to*); A-6 : Á'HaT (*can stand*); ... *304-7 : ÉGHeT (*can burn*); NI-7 : NőHeT (*can grow*); ... I'm sorry to tell you, but the „4 sale" sign is not a new idea!

The story about fractions is very similar to the above:

Fraction J^{frac} is a good guess, but not a full score, because it is **not** ½, but it is ***half*** (FéL), so it stands for **F/V_L**, and it pictures a *trough* (VáLYú). As such it can stand for *half* (FéL), as prefix, mainly: *verb+up* (FeL~), as the suffix: *with* (~VaL/~VeL), and as words like *with him/her* (VeLe), *with this/that* (eVVeL/aVVaL), *party* (FéL), *FeeLs FieR* (L>R) (FéL)*, *up* (FeL), *kind of* (FéLe), *towards* (FeLé), *shoulder* (VáLL), and so on ...

Fraction E^{frac} is picturing a *sickle* (Sarló) and stands mostly for the conjunction *and* (S/éS/iS) and as noun formative ~_S/~_SZ.

 F^{frac} = {RO+E^{frac}}= **R_S/Z** and H^{frac} = {SA+E^{frac}}=**S/Z_S/Z** (SA is upside down).

D^{frac} is an S-hook used to hang the trays on the scale, TaLeNt (TaLoN): **T_L_N**.

K^{frac} stands for *on* (**~_N**) as it pictures a dash *on* a post.

L^{frac} pictures a *sporran on its tie* or belt (TüSZő-KöTő) and stands for the four-letter **T_S/Z_K_T**.

A^{frac} and B^{frac} are not fractions at all, they are the letters PA and RO.

This is a hard basket, so let us take an example:

* In Minoan/Magyar body parts coming in pairs are counted in halves: FéL-kezű (*half-handed*) is a man who lost one of his hands. Men with such deficiencies have any reason to FeeL FieR from life's challenges: these HaLF-handed/leged/… men often need HeLP (F>P). So, there is a logical connection between HaLF and HeLP transmitted with FeeL FieR based on FéL! Similarly KeTTő > KöT (Two > Tie); in HáRoM (three) – HáRaM (HaRM) relation the connection between három and *three* is nearly lost. (ThRee > ThRow away (de-TRi-tion) = HáRaM-lik > HáRoM!) I know what the ruling linguistic paradigm is, but there is too much of these "accidental" coincidences to just ignore them. A good solution to a problem should solve more than it was proposed for. Indeed, the reading of Linear A texts I introduce here shed light even on some structural elements of the English language, which is much more than I aimed for!

© Copyright Mikes International 2001-2015

MA 4, "lame"/horizontal tablet (HM 1377) (GORILA I: 272-273) (Hallager & Weingarten 1993: 9, found in the Hieroglyphic Deposit) (Hallager 1988 fig. 7) (Palace room III 8, MM III context)

line	statement	olvasat	logogram	number
a.1		TőKe PRéMáRuRa uTaZNa áT	TA *180B	15
a.1		PRéMáRuT SoK uTa- -ZáS HoZ	*180L	120
a.1		PRéMáRuS uTaZóKaT TáVoN HíR Mi	*180+SA+L {*601}	53
a.1		BáR MeRéSZ aRRa HúZHaT iNGYé	*180+SA+B {*600}	~~30~~ 20+6+4
b.1	A-[...]-JA	A[Ki RáSZáLL eGYRe] Jó PRéMáRu SZáZ áLHíR MeNNYi CéHeT	*180	~~137~~]] 100 aLá 37
b.1		SáPó'- -HaTVáN	*415VAS	[[~~160~~]] 60

A brief glance at the "numbers" could prove that they are not numbers but phonetic signs.
b.1 could be A-[RE-VINa]-1-RO, the sign for RO is under the 1 sign, pictorially suggesting the reading of the word they represent.

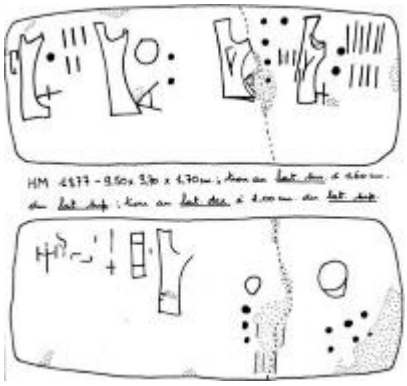

*180 is the drawing of a raw *fur* (PRéM), to be more precise: of a *fur commodity* (PRéMáRu). The text will confirm that the commodity is really fur, and as such the attached "fractions" are meaningless, but *as phonetic signs* of suffixes and/or words, they help us understand the text. To write "number" 30 as 2x10+10x1 is ridiculous, and to write10 as 6+4 is also very odd, but when we read it as the series of 20 (HúSZ), 6 (HaT), 4 (NéGY), the rhyming words embed into a perfect sentence. To write hundred ***and*** thirty-seven the way it is written has a purpose: it is not 137, but *100* and *underneath 37* (SZáZ aLá HaRMiNCHéT). This is a typical pictorial writing method, no wonder the tablet comes from a Hieroglyphic Deposit. The last "100" is just a primitive perspective drawing of a cup.

TA > T_K : TőKe : capital
*180B = {*180+RO} > P_R_M_R+R : PRéMáRu uRa : owner of fur goods
15 (TiZeNöT) : uTaZNa áT : would like to travel over
*180L-120 = {*180+L^{frac}}-120 > P_R_M_R T_S/Z_K_T SZáZHúSZ : PRéMáRuT SoK uTaZáS HoZ : fur goods (*in accus.*) are brought in from many journeys
{*180+SA+L^{frac}} = *601 > P_R_M_R+S/Z T_S/Z_K_T : PRéMáRuS uTaZóKaT : fur-merchant travellers (*in accus.*)
53 (öTVeNHáRoM) : TáVoN HíR Mi : on distance news what
*180+SA+B = {*180+SA+RO} = *600 > P_R_M_R S/Z R : BáR MeRéSZ aRRa : eventhough bold that way
30 = 20+6+4 (HúSZ, HaT, NéGY) : HúZHaT iNGYé : can drag for free
A-[RE-VINa]-1-RO > A-[K_R-S/Z_L] eGY R : A[Ki RáSZáLL eGYRe] : who descend on one
JA-*180 > J/L P_R_M_R : Jó PRéMáRu : good fur commodity
137 = 100 aLá 37 (SZáZ aLá HaRMiNCHéT) : SZáZ áLHíR MeNNYi CéHeT : hundreds of rumours how many guild (*in accus.*)
160 = *415VAS-60 > SZaPu HaTVaN : SáPó'HaTVáN : could be taken cickback/bribes from

© Copyright Mikes International 2001-2015

Tőke prémáru ura utazna át. Prémárut sok utazás hoz. Prémárus utazókat távon, hír mi bár merész, arra húzhat ingyé a[ki rászáll egyre]. Jó prémáru – száz álhír: mennyi céhet sápolhatván (vesztegethetne meg)?	*Capital owner of fur goods would like to travel over. Fur goods are brought in from many journeys. The news, even though bold, can drag that way fur-merchant travellers who descend on one for free. Good fur commodity –hundreds of rumours – kickback/bribes from how many guilds could be taken?*

Actually, in the following example the scribe talks explicitly about numeral 10 as part of the lettering (tízekkel szórakó = *word-builder with tens!*):

HT 95 (HM 1320) (GORILA I: 154-155)

line	statement	közlés	logogram	num
a.1	DA-DU-MA-TA •10	DuDVa MiT KiTeSZ RoSSZ	GRA	
a.2	DA-ME	De MiN- -TáS		10
a.2	MI-NU-TE	BáR CSiTuL TüZe		10
a.3	SA-RU	SZóToLó BűNT HoZ		20
a.3-4	KU-NI-SU	KöNNYeN eSőBe' TűZ-		10
a.4	DI-DE-RU	-GYuLLaDáS íTéLő BűNTe- -TéSe		10
a.4-5	QE-RA$_2$-U	KoPó áLLVa RaVaSZ Ű'- -HeT		7
b.1	A-DU •10	ADVa TíZe-		
b.1	SA-RU	-S TőLe BoNTa TíZe-		10
b.2		-KKeL SZóRaKó	[KA-RA]	
b.2	DA-ME	üDe MiN- -TáZó		10
b.2-3	MI-NU-TE	BoR-CSeTLí- -TéS		10
b.3-4	KU-NI-SU	KöNNYű Nő SZéPí- -TéS		10
b.4	DI-DE-RU	GYuLLaD SüTőLaPoN Te- -TTeS		10
b.4-5	QE-RA$_2$-U	KiaBáLVa RáVeSZ Ü- -TéS		10

Ez egy játék: a b. oldalon adva 4 kifejezés, mindegyik lejegyzésében szerepel a 10-es számjegy. Ezekből a kifejezésekből kell értelmes mondatokat összeállítani.	This is a play: there are 4 expressions given on side b. in which lettering numeral 10 is used. The task is to make these expressions into meaningful sentences.

In this script the new signs for us are
DA **D** < Dúc < dúc (*prop/strut*)
DU **D_V_** < Dű'VE < (sétabotra) dűlve/dőlve (*leaning against [a walking stick]*)
ME **M_N** < MaN~~kó~~ < man~~kó~~ (*crutch*, 2 letters are cut off with the 2 strokes.*)*
MI **P/B_R** < PeRs/PeRsely/BuRok < persely/burok (*PuRse/caul*)
NU **CS/C** < CSő < cső (*pipe/hose*).
KU **K_N/Y** < KáNYa < kánya (*kite*)
RU **T_L_P_N_T** < TuLiPáNT < tulipánt (*tulip!*)

© Copyright Mikes International 2001-2015

DA-DU-MA-TA+10 : DuDVa MiT KiTeSZ : weed/dung, what, one puts out
GRA : RoSSZ : bad
DA-ME+10 : De MiNTáS; üDe MiNTáZó : but, patterned; fresh, pattern maker
MI-NU-TE+10 : BáR CSiTuL TüZe; BoR-CSeTLíTéS : although, his/her/its fire calms down; vine-totter (slip of the tongue from drinking)
SA-RU+20 : SZóToLó BűNT HoZ : wordy/windbag, brings crime
KU-NI-SU+10 : KöNNYeN eSőBe' TűZ-; KöNNYű Nő-SZéPíTéS : easily, in rain, fire-; light, improving the look of women
DI-DE-RU+10 : GYuLLaDáS íTéLő BüNTeTéSe; GYuLLaD SüTőLaPoN TeTTeS : burning is punishment of the Judge; culprit burns on grill
QE-RA$_2$-U+7 : KoPó áLLVa RaVaSZ Ű'HeT : hound, standing, cunning, it can sit
A-DU+10 & SA-RU : ADVa TíZeS TőLe BoNTa (tarka/mintás) : it is given the ten, from it patterned
10+[KA-RA] : TíZeKKeL SZóRaKó : word-builder with tens
QE-RA$_2$-U+10 : KiaBáLVa RáVeSZ ÜTéS : by yelling, s/he/it persuades, blow/hit

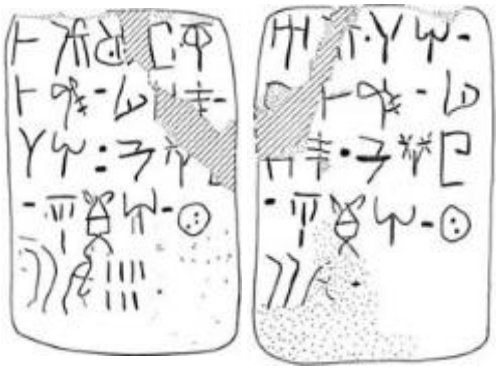

Dudva mit kitesz rossz de mintás. Bár csitul tüze, szótoló bűnt hoz könnyen. Esőben tűzgyulladás Ítélő bűntetése. Kopó állva ravasz, ülhet.	*Weed/dung, what one puts out is bad, but patterned. Although his/her fire calms down, a wordy/windbag brings crime easily. In rain fire-burning is the punishment of the Judge. A standing hound is cunning, let it sit.*
Adva tízes, tőle bonta (mintás) tízekell szórakó, üde mintázó: bor-csetlítés, könnyű nő szépítés, gyullad sütőlapon tettes, kiabálva rávesz ütés.	*Given is ten, from it patterned word-builder with tens is fresh (refreshing) pattern maker: vine-totter (slip of the tongue from drinking), lightly improving the look of women, culprit burns on grill, blow/hit persuades by yelling.*

Further on decipherment,
JGY states that "For me, vocabulary does not necessarily identify a language (English, for instance, has a large German, French and Classical Greek and Latin vocabulary); grammar would identify a specific language more securely. Thus, I am not immediately swayed by the process of identifying words in another language as Linear A words (e.g., KU-NI-SU in Linear A as the Semitic term for emmer wheat) -- this is not to say that I don't find such correspondences impressive and interesting." I agree! (More so, knowing that KU-NI-SU stands for the K_N/Y N S/Z_B consonantal frame.) The readings I present here are expressions, sentences and rounded up (short) stories in a real language, with adequate vocabulary, the belonging fully fledged grammar of a living language, and common sense to the lot, not just a scientific snowball fetched on an unsubstantiated supposition.
Unfortunately JGY kills off the previous statement immediately with the following: "My own method has been strictly internal, to examine the texts as accounting documents, and to use the numbers to identify transaction terms and patterns in vocabulary, and then to pay special attention to vocabulary variations, especially in prefixes and suffixes, in order to tease out a grammar." First of all, it has to be proven that

© Copyright Mikes International 2001-2015

those texts are “accounting documents”, that those numbers are always and solely numbers of a balance ledger, that is that they always add up. If one really want to pay attention to prefixes and suffixes, one should pay attention to agglutinative languages, as indeed suggested by Yves Duhoux, and quoted by JGY: “It has been recognized that Linear A contains a high number of affixes (prefixes & suffixes; Duhoux 1978), suggesting Linear A is "agglutinative rather than conjugating. " There is a high number of prefixes (59% of the words Duhoux singled out; Linear B has 12%), playing an important role "in expressing gender, case or derivation" or some other kind of syntactic relation (Schoep 2002, 45-46).” If this statement is true for the transcriptions of texts available on JGY’s website, one should wonder how much more is it true when the signs are transliterated using the consonantal frames of the pictograms. There is a fair chance that Duhoux may be right, so, our earlier incursion into the workings of an agglutinative language could be an appreciated help for those in the business of deciphering this “Martian” language.

When assigning ideas, abstract meanings to hieroglyphic signs one should consider very seriously David R. Olson’s statement: “It is an anachronism to attempt to explain the evolution of graphic signs as the attempt to express ideas via *ideographs* for there is no reason to believe that early writers had any clear notion of ideas prior to the invention of writing either.” If one already have a clear knowledge about the sounds, phonemes and all other monstrosity modern linguistics operates with, than why would one go into the hard labour of drawing complicated full detailed objects to represent those abstractions, when a simple geometric sign would do just the same? We have to accept Olson’s answer to this question “writing systems are developed for mnemonic and communicative purposes but because they are ‘read’ they provide a model for language and thought.”

The *consonantal frame* expression I’m using in this paper is also too sophisticated a matter for the people in the process of inventing writing. In reality they were using pictograms to denote hard to draw objects’ names with objects of a rhyming name they could easily pictured. Actually, *rhyme*, in Magyar RíM, rhymes with the word RáMa (*frame*), which means that words in the same (consonantal) *frame* are said to rhyme with each other. This further means that one does not need to have any idea about sounds of speech, phonemes, morphemes, consonantal frames and other similar gizmos to read the Minoan hieroglyphic and linear writings, one only needs to name the pictogram and find a word rhyming with it, more suited to the context in case. By abstraction, by giving these (linear) picture-signs an abstract syllabary value, you are taking away their *essence*: the picture that people can recognize by analogy, name it, and again by analogy (by rhyming, using the acrophonic or rebus principle), even uneducated people, can find the rhyming words, that is they could read and understood the message the series of pictograms conveyed.

We are, actually, going from a *naturally literate society* to a *mostly illiterate population*, if to believe most recent statistics. There is a continuous progress, or rather a regression from:

- the Phaistos disc’s p01 sign picturing a *walking* man (GYaLoGoL), which reads **G/Y_L** as both the GYaL and the GoL syllable is contained in the drawn verb;
- the linear A’s JE sign, which also draws the verb for *walk* (JáR) and stands for the two-letter **J_R**;
- the alphabet’s **Λ** also pictures a *leap* (**L**ép), or a leaping man λ;

to **L**, which is the “linear” drawing of a *foot* (**L**áb).

There is no need to teach people how to recognise an object/action from its two-dimensional (linear) drawing, it is an inborn capability of every man. Again, there is no need to teach people how to recognise rhyming words. The combination of the two faculties is reading of hieroglyphic writings, including linear A. With a little practise, everybody who knows the pictured language, can read the texts conveyed by the pictograms. But somewhere on the line, people stopt using this organic knowledge, they forgot what the

© Copyright Mikes International 2001-2015

letters are picturing, they connect the signs to an abstractions, to a sounds with no relation whatsoever to the depicted content. The organic ties between speech and (hieroglyphic) writing is lost with the abstraction of sound values from the letter's pictorial values.
Just to repeat once more for those to whom this paper is not "scientific" enough: writing and reading is not a science, not a trade and not an innovation, it is the discovery of a communication tool, the same as drawing or speaking, actually the natural combination of these two inherent faculties of human activity.

Commodities on roundels

The obsession that Minoans were using writings only for administering commodities are not restricted to tablets. "Roundels relate to a "conveyance of a commodity, either within the central administration or between the central administration and an external party" (Schoep 2002, 122) with the roundel being the record of this transaction that stays within the central administration as the commodity moves out of the transacting bureau (see Hallager 1996a)." Here is an easy to read example with just one so far not used sign,

SE, which stands for **S/Z_L_T_L** < SZeLeTeL (*cut to slices, slice*):

GO Wc 1 (HM 83) (GORILA II: 2; Roundel 2: 11), from House Cf 25, "one of the older houses on the eastern slope of the hill; this area, Quarters C and D, probably went out of use after an LM IA destruction" (Weingarten, Aegaeum 5, 109-110, n. 30, citing Hood & Betancourt, both in *Thera and the Aegean World*, 1978, 685-86 and 384, respectively).

statement	logogram	num	impr	CMS II, 6 no.
a: A-SA-SU-MA-I-SE	b: BOSm	5	**5**	159: bull left

A-SA-SU-MA-I-SE : A SZó SZéP íM Ű SZóLíT eL : the word is good (nice), look, it is calling away
BOS_m+5 : BÚT : sorrow/grief/distress (*in accus.*)

A szó szép, ím ű szólít el bút.	*The word is good (nice), look, it is calling away the sorrow/grief/distress.*

As you can see 5 (öT) stands for **_T**, most often as the accusative sign ~_T (this is why it follows the object).
One could say that this is not a standard roundel, as it comes from a house, so here is an other roundel from a centre of administration:

HT Wc 3010 (HMpin 72) (GORILA II: 75; Roundel 2: 22) HT Wc Scribe 109?

statement	logogram	impr	CMS II, 6
a: *333-DI-NA-SU-KA		**4**	142 [AT 31]: Talismanic "fly"

*333-DI-NA-SU-KA : TőKeMéN üGYeLő - aNYaLó SZóPóKKaL : capital stud-farm master – mare(s) with suckings (foals)

Tőkemén ügyelő – anyaló szópókkal.	*Capital stud-farm master – mare(s) with suckings (foals).*

© Copyright Mikes International 2001-2015

=/*333=ZU* : **T_K_M_N/Y** < ToKMáNY < tokmány (*chuck*)

The Libation Formula is a wonder translator program
which translates the inscriptions on vessels for offerings to the God(s) and works like this:

"Oh!, at Place, PersonName to Asasara dedicates a dedication of/from SI-RU, I-NA-JA-PA-QA"

In the following inscription the *Oh! invocation* is: A-TA-I-*301-WA-JA; the *PersonNames* are: TU-RU-SA, DU-PU_3-RE and I-DA-A; the *God Asasara* is missing; the verb *dedicates* is U-NA-KA-NA-SI; the *dedication* is I-PI-NA-MA and comes *from* SI-RU as TE means 'of/from'. *This is **the end**, with this **the inscription is deciphered***!
If you interested in the people, their feelings and reflections on life and death matters, than you have to ***read*** the inscription. And I can assure you, it is worth of the effort:

KO Za 1 (HM 2627) (GORILA IV: 18-20), stone base, chance find

a: A-TA-I-*301-WA-JA
b-c: TU-RU-SA •10 DU-PU_3-RE •10 I-DA-A •10
c: U-NA-KA-NA-SI •10
c-d: I-PI-NA-MA •10 SI-RU-TE

cf. A-TU-RI-SI-TI [KN Zb 5].
The dots are 10-s as before.

List of the signs not used yet:
*301 **L_NG/ING** < LeNG/ ING < leng/ing (*flutter/sway* like the ribbon on the post)
WA **V_G** < VéG < vég (*piece/roll/bolt/length* of linen)
TU **T_R** < TúR/ó < túr/ó (*push/dig* or *stainer for curd*)
PU_3 **S/Z_T_N/Y_L** < SZéTNYíLó < szétnyíló (*opening*); =*314; =PU_2
RE **K_R** < KaRó < karó (*drying rake for vessels, note: RaKe is mirrored KaRó*)
SI **S/Z_R** < SZűR < szűr (long embroidered *felt cloak* of Hungarian shepherd, the linear drawing of p09 hiero on the Phaistos disc: , wher it also stands for SZűR)

A-TA-I-*301-WA-JA : ÁToK IJJoNG (ujjong) VéGüL : curse rejoices at the end
TU-RU-SA-10-DU : áTRa íTéLőBeN uTaST SZeDVe : for the otherworld, in the court, traveller *(in accus.)*, collecting
PU_3-RE+10 : SZéTNYíL KéR íTéSZ : opens up asks for you judge
I-DA-A+10 : IDe A TűZ : to here the fire
U-NA-KA-NA : ŰNáLa Ki eLLeNüL : at/for him who resists
SI+10+I-PI-NA : SZeReTő SZŰBeN aNNáL : in loving heart at him/her
MA+10 : áMíTó SZó : deluding word
SI-RU-TE : eSZéRe uTóLY BűNT íTéL : on his/her mind afterwards crime/sin *(in accus.)* will adjudge

* The two seemingly differt signs denote the same (four-)letter from 12 Oktober 2013 on JGY website

© Copyright Mikes International 2001-2015

Átok ijjong (ujjong), végül átra ítélőben utast szedve szétnyíl, kér ítész ide, a tűz űnála. Ki ellenül szerető szűben, annál ámító szó eszére utóly bűnt ítél.	*Curse rejoices at the end, collecting travellers, the court for the otherworld opens up, the judge asks you to here, the fire is at him. Who resists in one's loving heart, at him/her deluding word on one's own mind afterwards will adjudge crime/sin.*

The following inscription is my favourite for its witty humour concerning death.

IO Za 6 (HM 3785) (GORILA V: 24-27), stone cup

TA-NA-I-*301-U-TI-NU •10 I-NA-TA-I-ZU-DI
SI-KA •10 JA-SA-SA-RA-ME •10

Here you can see NU (CSő = pipe) as a pipe both alongside and in cross-section on the facsimile drawing above! The dots are 10-s as always.

TA-NA-I-*301 : áToK eNYeL (tréfál) IJJoNG : curse is joking crows over
U-TI-NU+10 : UTaT SZaTóCS TeSZ : journey (*in accus.*) dealer/grocer makes
I-NA-TA-I-ZU-DI : ŰNáLa TőKe-ITóKa MeNNYi GYűL : on him vine-stock drink a lot collects
SI-KA+10 : SZeReKKeL TűZ : with remedies fire
JA-SA-SA-RA-ME+10 : Jó SZeSZeS Rá KóMáN TeSZi : is highly spirituous on it in coma puts you

Átok enyel (tréfál), ijjong, utat szatócs tesz. Űnála tőke-itóka (törköly!) mennyi gyűl, szerekkel tűz jó szeszes, rá kómán tesz.	*Curse is joking, crows over, the dealer/grocer makes the journey. A lot of vine-stock drink (marc!) collects on him, with remedies fire is highly spirituous, he (the curse) puts him on it in coma.*

One of the longest and relatively easily read inscription may shed the most light on the concept of religious belief of Minoans as projected by the Libation Formula and the reality as it is reflected in the readings of the inscriptions.

PK Za 11 (HM 1341) (GORILA IV: 32-34), stone libation table ; Bosanquet & Dawkins, "The Unpublished Objects from the Palaikastro Excavations, 1902-1906," BSA 24 (Supp. Paper 1; 1923) 143, no. 4) (probably Petsophas)

a-b: A-TA-I-*301-WA-E •10 A-DI-KI-TE-TE-[••]-DA •10
b-c: PI-TE-RI •10 A-KO-A-NE •10 A-SA-SA-RA-ME •10
c: U-NA-RU-KA-NA-TI •10
d: I-PI-NA-MI-NA[ ]-SI-RU-[•] •10 I-NA-JA-PA-QA

a: GORILA says, "the last sign could be KI, U, or DU.

© Copyright Mikes International 2001-2015

b: JGY: The first sign cannot be PU_2, but PU is not impossible; the second sign, according to the photograph (p. 32), is probably RE. Thus, the word should more likely be: A-DI-KI-TE-TE-[DU-•]-RE or A-DI-KI-TE-TE-[DU-PU]-RE,
d: GORILA: "SI-RU-DU is not excluded."
d: instead of the form-suggested I-PI-NA-MI-NA we have the rational I-PI-SA-MI-SA reading.

A-TA-I-*301-WA-E+10 : ÁToK IJJoNG VéG E'TeSZ : curse crows over end/destiny puts you away
A-DI-KI-TE-TE-[DU : ÁGY LaKóT eLLáT LáDáVa' : bed lodger *(in accus.)* furnish with trunk
SA]-DA+10 : S iDe TeSZ : and puts you here
PI-TE-RI+10 : BeNN úTTaL TöRőDiK TűZ : inside with journey fire is concerned
A-KO-A-NE+10 : AKaD Ki ANNYiT Se TeSZ : there are some who are doing less than that
A-SA-SA-RA-ME+10 : A SZó eSZeSRe KeMéNY TűZ/TuSa : the word on smart hard fire/inner struggle/crisis*
U-NA-RU-KA-NA-TI+10 : Ű eNNéL íTéL BűNT KeLLőN (helyesen/illőn) éLőT TiSZTíT S : he at this judges crime/sin *(in accus.)* rightly/appropriately purifies living *(in accus.)* and
I-PI-~~NA~~SA-MI-~~NA~~SA[: ŰBeNNe SZó-BeRéSZ : in it untrustworthy
KI-]SI-RU-[DU]+10 : Ki SZóRa íTéLőBeN TuDVa TeSZ : who on talk/gossip in the court knowingly puts you
I-NA-JA-PA-QA : INaL LoPóKéNT : runs away like a thief

Átok ijjong, vég eltesz, ágy lakót ellát ládával s ide tesz. Benn úttal törődik tűz, akad ki annyit se tesz. A szó eszesre kemény tűz/tusa, ű ennél ítél bűnt, kellőn (helyesen/illőn) élőt tisztít, s űbenne szó-berész (adott szavát csereberélő), ki szóra ítélőben tudva tesz, inal lopóként.	*Curse crows over, end/destiny puts you away, bed furnishes its lodger with trunk and puts you here. Inside, a fire is concerned with your journey, there are some who are doing less than that. The word on smart (people) is hard fire/inner struggle, he at this (fire/crisis) judges crime/sin, rightly/appropriately purifies living, and in it untrustworthy, who in the court knowingly puts you on talk/gossip, runs away like a thief.*

And lastly here is an inscription which perfectly adheres to the Libation Formula. You can try to gain some information on Minoans with the help of the formula and/or you can *read* the inscription on the Libation Table and may learn some bits and pieces about their belief. One should not expect to much from these short texts, but it is immensely more than what one can get from a formula which by its nature up front determines the domain of the answer it can provide.

* The sign for **T_S/Z** is a poke or push (ToSZ) of the stylus (•) or a pinned (TűZ) mark as (-), but they are treated equally as either number 10 (TíZ) or the two-letter T_S/Z. In readings this duality can multiply determined by the *context*, but there are two interesting readings of it on the libation vessels: TűZ (fire) is the torment one suffers burning in front of the curse (judge/heaven/hell that is in inferno); the other is TuSa (agony, inner struggle). By reading the inscriptions, one has the feeling that the Minoans did not sharply separated the two. The outer world is only the mirror image of their inner being. As in heaven …

© Copyright Mikes International 2001-2015

IO Za 2 (HM 3557) (GORILA V: 18-19), square Libation Table, serpentine, with 5 facets per side and one at each corner, making 24 facets in all. Line 1 goes all the way around the Table, its signs being placed one in a facet, its first sign placed in the first facet of side a just after the left corner (whose facet contains the last sign, MA). The signs of Line 2 do not go all the way around the table; they start below the beginning of line 1 and end somewhere on side c or at the beginning of side d; these signs are placed more or less below the ridges that divide the facets above. Line 1, therefore, should contain 24 signs; line 2 contained 13-26 signs. Word divisions in line 1 are on the ridges separating facets. Holes were drilled part-way through the corners, perhaps to hold a lid or some vertical attachments (cf. KN Za 10).

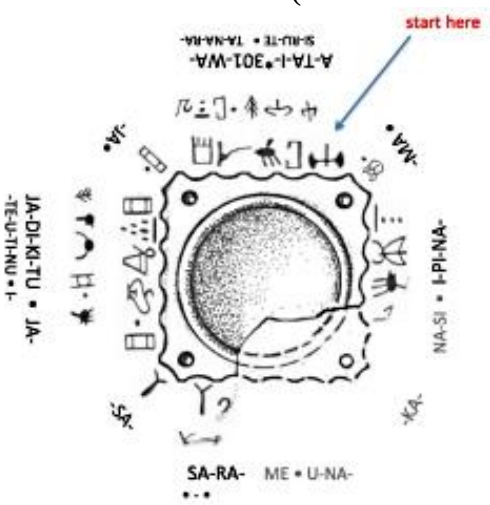

.1: A-TA-I-*301-WA-JA •10 JA-DI-KI-TU •10 JA-SA-SA-RA[-ME •10 U-NA-KA-NA-]SI [•10] I-PI-NA-MA •10
.2: SI-RU-TE •10 TA-NA-RA-TE-U-TI-NU •10 I-DA-[

Line 1 has all signs perfectly placed. Line 2 is problematic, but probably ended with a word of 6 signs, the first of which is I- (for the second sign, GORILA reads DA, but it could be something else). In the attached illustration, JGY hypothesizes a word-divider on side d between -NA-SI • and I-PI-NA-; on the other sides word-dividers are placed exactly in the center of the ridges dividing the niches. On side d, the 3rd ridge from the left corner is preserved well enough that it is possible that it carried no word-divider.

A-TA-I-*301-WA-JA+10 : ÁToK IJJoNG VéG LeTeSZ : curse crows over end/destiny puts you down
JA-DI-KI-TU+10 : LáGYuL KiTaRTáS : persistence loses vigour
JA-SA-SA-RA[-ME+10 : Jó SZó öSSZeSRE KiMeNTéS : good word is apology for the lot
U-NA-KA-NA-SI : ŰNáLa Ki eLLeNüL SoRRa : at him who resists one after the other
10 : TűZi; uTaS : pins (it) on; traveller
I-PI-NA-MA+10 : Ű BeNNeN áLMáT iS : his/her inner dream (*in accus.*) as well
SI-RU-TE+10 : SoRRa íTéL BűNT íTéLeTeS : in turn he passes judgement on crime/sin (*in accus.*) sentencing
TA-NA-RA-TE : áToKNáL SíRóKTóL : at curse from crying
U-TI-NU : UTaT áZTaTTYa (TY<CS) : road (*in accus.*) wet through
I-DA-[: IDe [: to here

© Copyright Mikes International 2001-2015

Átok ijjong, vég letesz, lágyul kitartás. Jó szó összesre kimentés űnála. Ki ellenül (annak) sorra tűzi ű bennen álmát is, sorra ítél bűnt. Ítéletes átoknál síróktól utat áztattya utas ide ...	*Curse crows over, end/destiny puts you down, persistence loses vigour. A good word to him is apology for the lot. Who resists, to that he pins on his/her inner dreams one after the other as well, in turn he passes judgement on crime/sin. From the crying at sentencing curse travellers wet trough the road to here ...*

I'm sorry for those readers who, by not speaking Minoan/Hungarian, are missing out on the easy flow of the readings, except for the couple of (nearly) forgotten words. To the critiques (mostly Hungarian speaking), who objects exactly to this fluent reading in today's Magyar, I must say that they should be ashamed not knowing the basic workings of their native language. Magyar is an agglutinative, root-based language, in which hundreds or even thousands of words are derived from the same root-word. If one changes a consonant in the consonantal frame of the root-word, one has to make that same change simultaneously in the whole word-family based on that root-word, or the word-family splits up. Because it is impossible to change simultaneously thousands of words, a language is *either* agglutinative, based on never (extremely slowly) changing root-words *or* else. Minoan belonged to this never changing root-based agglutinative languages and lived on in Carian, Lydian, Lucian, Thracian, … to Hungarian, (should be) known by the common name: *Scythian*. (The historical Scythian-Hun-Magyar continuity could be never wiped out of the common memory, in spite of all the efforts by the Hapsburg installed German linguists and historians, who's anti-national mentality lives on even today as the aftermath of inbreeding in academic circles.)
The writing system changed from hieroglyphic, through linear, rovás (runic), alphabetic to the Latin set of characters, and the method changed from rebus and acrophonic based consonantal to mixed, defective notation of vowels to full sound notation. For me, this is a regression we have to live with.
And here this three-letter texts tells about the writing implements and surfaces the Minoans employed:

MA Ze 11 (Palace of Malia) (GORILA IV: 140), incised on block: palace: south of the NW corridor

QE-SI-TE > K_P_L_F/V S/Z_R T_L : Kő-PaLaVeSSZő – íRóToLL : stone-slate pencil – quill pen

The text is (1) *incised* on a *(stone) block*, offers (2) *slate (Dutch) pencils* to write on *stone slates*, and (3) *quill pens* to write using ink on *various surfaces* from parchment *to* ceramics, and thanks to the most numerous (4) *clay tablets* written on by *style* (stylus), than accidentally fired and consequently survived to our days, making it possible to decipher this concise message about writing implements and surfaces the Minoans has utilised. All this is said with just three letters! Than one should ask: which writing system is the more advanced, theirs our ours?

Chicken or egg first?

There are two statements on JGY's website which may have hindered greatly the decipherment, apart from the never proved, but readily accepted assumption on the syllabary nature of the writing. The first states that "the identifying term for the "pictogram" cannot be proved in advance of deciphering the script", the *chicken or egg first* question. The other, on the subject of Cretan hieroglyphic and linear writings, wonders "why two such different scripts should have developed more or less contemporaneously unless they represent two different administrative practices and/or two different

© Copyright Mikes International 2001-2015

languages or dialects (Schoep 2002, 22-23).” In the following example, I will make an effort to show how erroneous these statements are.

The **KH 11** (KH MUS.) (GORILA III: 38-39) (LM IB context) inscription has three only on this, nearly intact, tablet occurring signs, but the tablet’s reading is still possible.

1. line: 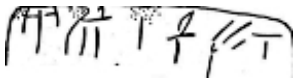 has two, for us, new signs:
ZA **Z** < ZSák < zsák (*Zak, sack*);
CYP **V_S/Z** < VéSZ < vész (*tempest, disaster*), pictured as a tempest blowing the palm leaves from left to right (in Hungarian everything bad comes from the left!)

A-DU-[•]-ZA > A-DU-[RE]-ZA > A-D_V-[K_R]-Z > A DúVa’ [KöRö]Z : with plunder/loot he circles
CYP+K^{frac} > V_S/Z+_N : VíZeN : on water

2. line: 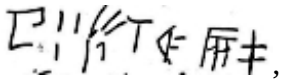 , the only new sign is 3 (HáRoM).

SU+3 > S/Z_P H_R_M : SáP/ZáP HaRaMia : tribute collector or vulture/rotten brigand/bandit
CYP+E^{frac} > V_S/Z+_S : VéSZeS : fatal
K^{frac}+L2^{frac} > _N+T_S/Z_K_T : iNTéS KiT : warning whom
VINa-PA > S/Z_L- P/B :SZéLBe : in the wind

3. line: 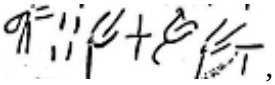 , here the new sign is 4 (NéGY) and *348 , the first of the only here occurring signs, for which, all the same, we have all the needed faculties on hand to find out what this sign represents. Even though it is not that obvious from the drawing, we can guess what it depicts: a flower, maybe a tulip or some liquid pouring out of a (vine-)glass, who to say? Actually, the context of the so far deciphered text will help us in this regard, even more so when we add the known letters from this line:

*306+4 > P_L+N_G/Y : BoLYoNGó : roaming/roving
CYP > V_S/Z :VíZi : water-
RO-*348-CYP+K^{frac} > R ? V_S/Z+_N : őR ... VéSZeN/VeSSZeN : guard ... in danger/let lose

A dúval [körö]z vízen sáp/záp haramia. Vészes intés, kit szélbe bolyongó vízi őr ... vészen/vesszen	The rotten bandit circles on water with his loot. Fatal warning, whom in winds roaming/roving water guard … in danger/let lose

By experimenting with a few verbs concerning liquids, the right solution came in seconds: KiDű’T/i (*it spilled out/he spills it out*), when put in the text, we get the following:

RO-*348-CYP+K^{frac} > R K_D_T V_S/Z+_N : őRKöDő TéVeSSZeN : guard did lose sight of

© Copyright Mikes International 2001-2015

It makes perfect sense in the context, and look at the sign again: in the middle of the glass a line indicates the flow of liquid *out and down*, which is *spill* in essence.

4. line: . Here for us new, but regular sign TO (**T**) occurs twice, on both sides of the only once occurring *349 sign. As the second sign from it, **I** is a vowel that starts a new word/expression, the sign directly following *349, the TO (**T**) sign with a good chance is the suffix ~_T, marking the object of the sentence. But what is that object? A snake? A rope? Yes, to be more precise, a *bending rope* (HaJLó KöTéL), which rhymes with HaJó-LéK áTéLő (*ship-LeaK(!) survivor*).

L2^{frac} > T_S/Z_K_T : TuSZKó'T/TuSaKó'T : forced with arms
A-TO-*349-TO-I > A-T-H_J_L K_T_L-T I : ÁT HaJó-LéK áTéLőT Ű : over ship-leak survivor (*in accus.*) he
CYP+E^{frac} > V_S/Z+_S : VéSZeS : dangerous

5. line: 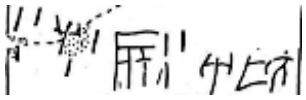

3 (HáRoM) : HaRaMia : brigand/bandit
FIC-1 > F_G-_GY : FoGaGGYa : let receive it
VINa-3 > S/Z_L-H_R_M : SZéL HáRMa : wind's harm (HaRM!)
A-TA-*350 > A-T_K : ÁToK ... : curse ...

The last sign, *350 is the third, on this tablet and in the entire Linear A corpus just once occurring signs: it is the picture of a man with a string hanging to his right hand, meaning hi is tied, that is: *married*. He is a *husband* (FéRJ), which rhymes with VeRJe, the *thrash/flog* verb frequently connected with curse in its imperative mood*: let it thrash or flog him*.

A-TA-*350 > A-T_K F_R_J : ÁToK VeRJe : let the curse thrash/flog him

6. line: 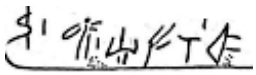

*301 > L_N_G : éLeNGő : addicted
1-*306 > _GY+P_L : aGYáBóL : from his mind
SY > S/Z_R : SZóRa : on word
CYP +K^{frac}+L2^{frac} > V_S/Z+_N+T_S/Z_K_T : ViSZoNT SZóKaT : answer to a reply

© Copyright Mikes International 2001-2015

A dúval [körö]z vízen sáp/záp (sápot v. sarcot szedő/romlott) haramia. Vészes intés, kit szélbe bolyongó vízi örködő tévesszen, tuszkolt át hajó-lék átélőt. Ű vészes haramia, fogaggya szél hárma, átok verje élengő (szenvedély-függő) agyából szóra viszont szókat.	*The rotten bandit circles on water with his loot. Fatal warning, whom in winds roaming water guard did lose sight of, forced with arms ship-leak survivors over (the ocean). He is a dangerous bandit, let wind's harm receive him, let curse thrash from his addicted mind the words to answer a reply.*

I hope I could demonstrate on this last example how identification of the pictogram and deciphering, in our case *reading* the script goes hand in hand by aiding each other. And this is true for the reading of the hieroglyphic texts generally: the reader is actively involved all the time in identifying the pictogram, naming it, and finding a rhyming fit for the context. Reading these writings is like solving a crossword puzzle: *one always has to keep in agreement both pictorially and phonetically the words in the puzzle of the context*.* There is no difference whatsoever between hieroglyphic and linear writings, except for the fact that the last mentioned is drawn with simple lines, without shading and other painting techniques, and has a more established set of letters.

Word separation by dot or "hyphenisation" is nonsense, because the "hyphenation" signs (•, -, I) are a phonetic signs for **T_S/Z** (TíZ) or **_G/Y** (eGY), and as any other multi-consonantal sign, **T_S/Z** may be separated into two words in the flow of the texts. LinA doesn't indicate word separation in any way or form. Even in the alphabetic writings word-separation is only a recent practice.

To those who still don't *believe* that this writing is a short explanatory description of reading rules for LinA, but are work-shy or unable to examine it and to ascertain about it themselves, there is consolation. They can take the rules expressed above as a Wonder-Thinker Formula – similar to the Libation Formula – which, by replacing the LinA signs, or the syllabaries in transcriptions, with the word-root values given in the *Pictograms of LinA Képjelek* chart, will beget some *wonderful thoughts* in Magyar (unfortunately for some). The Libation Formula and the Balance Ledger Formula can only generate *who to whom or what* telephone directory-like, senseless (and baseless) lists. Contrary to these empty words, with this Wonder-Thinker Formula, for example, by replacing PI with its **B_N** value from the chart; MI with **P/B_R**; TA with **T_K**; TI with **T_T_S/Z_T**; RA_2 with **R_V_S/Z** in

TRO Zg 1, spindle whorl (Berlin Museum; Godart 1994, 714-17, fig. 5 on p. 722) we'll get this Hungarian sentence with a correct syntactic structure:

PI-MI-TA-TI-RA_2 > BűNPáRTi Ki TeTTeST RáVeSZ > *Bűnpárti ki tettest rávesz.* (*Accessory to a crime is who persuades the perpetrator*.)

In **TRO Zg 2**, spindle whorl (Berlin Museum; Godart 1994, 714-17, fig. 5 on p. 722) the first syllabary changes to DU, which the formula replaces with the **D_V** word-root, making the following reading:

DU-MI-TA-TI-RA_2 > DúVa' BiRToK TeTTeST RáVeSZ > *Dúval birtok tettest rávesz.* (*Possession with ease of looting persuades the perpetrator*.)

* This makes the effort of some "half-minded" people to discredit these readings with their "sensational discovery" that word-frames (very short consonantal writings) can have more than one readings, a very miserable attempt. These people are incapable to understand (or they are trollers, taking their readers for a ride) that they discovered just one half of the essence of both the rebus principle for hieroglyphic writings and the consonantal writing systems, but they should make some effort to learn the other half of it as well. In the beginning of literacy most of the texts were 'in situ' that is contextual, so there was never any doubt which of the rhyming words should be used in the given location.

© Copyright Mikes International 2001-2015

The *eternal truth* expressed in these two (related) sentences I could never put on paper in this concise form (as it is in Magyar) without this "Wonder-Thinker Formula". It knows how to take things more simply than they are, so, I highly recommend it to all my sceptical readers, it is a good fun.

To conclude, from the above explained methods and rules, the observant reader could understand that with these readings I did not even try to reconstruct how the Minoans were *speaking*. I do not know, because it is physically impossible as there are no sound records of it, how did people pronounce 4000 years ago the word *füge* (fig) on Crete, Rhodes, or in Baranya. Neither the people, who are reciting the *Halotti beszéd* (the oldest known Hungarian text in ABC-notation) in a supposedly Middle-aged intonation, know how it really sounded then. This is nothing more than cheap antics (but not ancient!), and from the linguists' part, the whole lot is not more than bookish hocus-pocus disguised as science. With these readings I only maintain that in the time of the Minoans the inherence, tuning, harmony or rhyming between the word FüGGő and FüGe were the same as today. This is the only reasonable explanation why they marked the *fig* (FüGe) fruit with the linear drawing of *earrings* (FüGGő). As they used the same sign to write down the words FüGG (*depends*), FoGó (*handle*), FoG (*hold*, *tooth*, *cog*), etc., these words also sounded alike then. All these words were related and rhyming *then* and are *now*, they *were* and *are* still the same large word-family.
It would be hypocrisy on my part inventing and dressing up some archaic "Minoan" pronunciation for the word *füge* (fig) such as *puga, bogya, biga, püge* or any other form – deduced by backwards reasoning – from its today's pronunciation. But the fact is that the word-families of the Magyar language – despite of their denial by the academics – are alive and virulent just the same as 4000 years ago. Every Hungarian speaker knows this intuitively, in vain is their school's effort to fill the heads with a nonsensical grammar. Thanks to these live word-families – the root-system of the Magyar language – we can read and understand the Minoan inscriptions in today's Magyar.
The linguistics only can relay on these readings, which are consistent, coherent and contextual readings for the whole corpus, supported with the caption of the pictograms. By no means linguists could deny this. A matter of fact is that this row of letters, you are *reading* at this very moment, has some meaning in a language or has not. If you can read and understand its message than we speak the same language. The same goes with the ***readings*** (not interpretations!) of the Minoan texts. One only can ignore this fact, talk beside its point or acknowledge it, with reluctance in the beginning...

~ ~ ~ ~ ~ ~

© Copyright Mikes International 2001-2015

TÖRTÉNELEM

Bencze Mihály : A Prahova völgyének az iparosítása

Óromániában a XX. század elejére a nagyobb városok mellett fontosabb ipari létesítmények még a Prahova völgyében voltak, Azuga és Buşteni településeken. Itt az 1884-1892 között zajló osztrák-magyar-román vámháború következtében tönkrement és Romániába kivándorolt szász kézművesek alapítottak posztógyárat, majd sörgyárat és egyéb ipari létesítményeket. A gyárak épitésének kőműves munkáit a hétfalusi csángók végezték, de a fuvarozásban is segítettek.

Buşteni első lakosai 1800 körül telepedtek le a Szarvas-völgyben, ezt követően hullámokban érkeztek nagyobb számban telepesek, akik a törökök sorozatos támadásai elől menekültek a hegyvidékre. Leghíresebb üzeme az 1882-ben alapított papírgyár, aminek 1928-ban Otto Schiel volt a tulajdonosa. Iuliu Maniu Románia miniszterelnöke 1930-ban behozott cseh szakemberekkel próbálta fejleszteni a papírgyárat. Erre az alkalomra és itt épültek Romániában az első szabványozott munkáslakások. A gyár fellendült, sok cseh férfi román és magyar feleséget választott, és itt szerettek volna élni továbbra is. A papírgyáré volt az első villamos mozdony a környéken. Az udvaron a tiszafát a gyár alapításakor ültették. Fejlesztései révén lett Buşteni eldugott faluból ipari várossá. Demeter Mária 1913. október 24-én született Ravában, szülei Brassó környéki kőbányai munkások voltak. Kilencéves korában szolgálni került Azugára egy erdőmesterhez, aztán amikor annak felesége meghalt, ő hazakerült Ravába, de tizennégy évesen ismét szolgálni küldték, ezúttal Buşteni-be a papírgyár tulajdonosához. 1990-en után ez a híres papírgyár romhalmaz, bezárása után még egy tűzvészt is elszenvedett. Ma jelentős része elbontva, a város déli oldalát tarkító ocsmány fekély csupán, ipari katasztrófa- fotósoknak való portéka -, de a tiszafa még áll.

Azugán 1800 körül, Gheorghe Zangor nevű pásztor építette itt az első házat, őt hamarosan jó néhány család letelepedése követte. A település gyors fejlődését mutatja, hogy 1830-ban üveggyár kezdte meg a működését, majd az elkövetkező évtizedekben sorra nyíltak meg az üzemek, gyárak. Készítettek itt meszet, cementet, sajtot, fagerendát, szalámit, sört. Itt működött Románia egyetlen pezsgőgyára, aminek a király volt a legfőbb részvényese. Napjainkban már csak az 1900-ban alapított sörgyár működik („Bere Azuga" - Azugai sör), a külföldi felvásárló csak a nevét tartotta meg. Az Azugai üveggyár nyersanyágát Dobrudzsából szállították vasúton. 1930-ban ide is hoztak cseh szakmunkásokat Észak-Bohémiából, és Novy Bor városból, ami a Cseh üveggyártás fellegvára volt. Josef Seidel félig szudéta német és félig cseh volt, Arnold testvérével Novy Bor régi üveggyáros családjából származtak. Többedmagukkal 1930-ban érkeztek Azugára, ahol szorgalmas munkájukkal és szakértelműkkel fellendítették az azugai üveggyárat. Fejér Erzsébet (1909-1988) Gyergyócsomafalván született, és mint számtalan székely lány a Prahova völgyében szakácskodott. Itt ismerkedett meg Josef Seidellel- aki hét nyelvet beszélt-, akihez 1931-ben féjhez is ment. Házasságukból két lány született, Erzsébet (1932) és Irén (1939). Észak-Bohémiából még sok cseh munkás érkezett az azugai posztógyárba, a brassói Scherg Wilhelm posztógyárában már dolgoztak cseh szakemberek. Nemsokára cseh sörvidékről sörszakértők érkeztek az azugai sörgyárba, és sikeresen megpróbálták a pilseni szintre emelni az itteni sörgyárat. Sok cseh szakember a Nyugat-Európában kibontakozó gazdasági válság elől jött ide, ahol 1938 volt a román gazdaság csúcséve. Itt a cseh szakembereket nagyon jól fizették. Végül a Prahova völgyében egy csodálatos cseh kolónia bontakozott ki, aki munkájával hozzájárult a völgy ipari fejlődéséhez. Nagy részük idevalósi lányokkal nősült. Ünnepségeket tartottak, és ezeken cseh zenészek muzsikáltak.

Ion Antonescu marsall 1941-ben kiadott dekrétuma szerint az idegenek egy néhány héten belül el kell hagyják az országot. Ez nagyban érintette a Prahova völgyi cseh kolóniát. A feleségeknek tudomásukra hozták azt, hogy ha 48 órán belül elválnak, akkor maradhatnak Romániában. A cseh szakembereket családostól -csak 48 kg csomagot vihettek-, a Jászváros melletti Harlóba deportálták. Itt marhavagonokba rakták őket és visszatoloncolták a Szudéta vidékre. Ezzel véget ért a Prahova völgyi iparositás. A cseh szakemberek zöme Novy Bor üvegiparában dolgozott tovább, megtartva a Romániában kialakult kolóniai kapcsolatokat. Novy Borban, 1968-ban a KGST legnagyobb

© Copyright Mikes International 2001-2015

üvegkombinátját építették szerb munkáltatókkal, ezen kívül a 17.000 lelket számláló városban még 11 üveggyár működött. Josef Seidel, aki a csiszolt kristályüveggyártás híres szakembere volt, 1957-ben látogatta meg Azugán az egykori munkahelyét és Hétfalut. Első dolga az volt, hogy ivott egy pohár azugai sört, amire azt mondta, hogy jobb mint a pilseni. Aki tehette még el-eljött látogatóba, de a látogatások gyérültek, és szép lassan ez a kolónia kihalt.

BENCZE, Mihály: Industrialization of the Prahova Valley

In this article the author provides an overview of the industrialization taken place in the Prahova Valley (Romania) during the 19th and the beginning of the 20th century.

~ ~ ~ ~ ~ ~

© Copyright Mikes International 2001-2015

Bérczi Szaniszló : Etruszk, római és toszkániai művészet

Nyugat-Eurázsiának vannak művészetekkel gazdagon rétegzett tájai. Ezek között is kiemelkedően kedvelt, ismert és csodált az a művészeti hagyomány, amely az egykori etruszk nép itáliai földjén a Kr. e. 1 évezredben létrejött. Az évezred elején érkeztek a fejlett keleti kultúrákat magukkal hozó hajósnépek Itália földjére, mocsarakat csapoltak le, kőből városokat építettek, gazdag ipart, fémművességet hoztak létre.

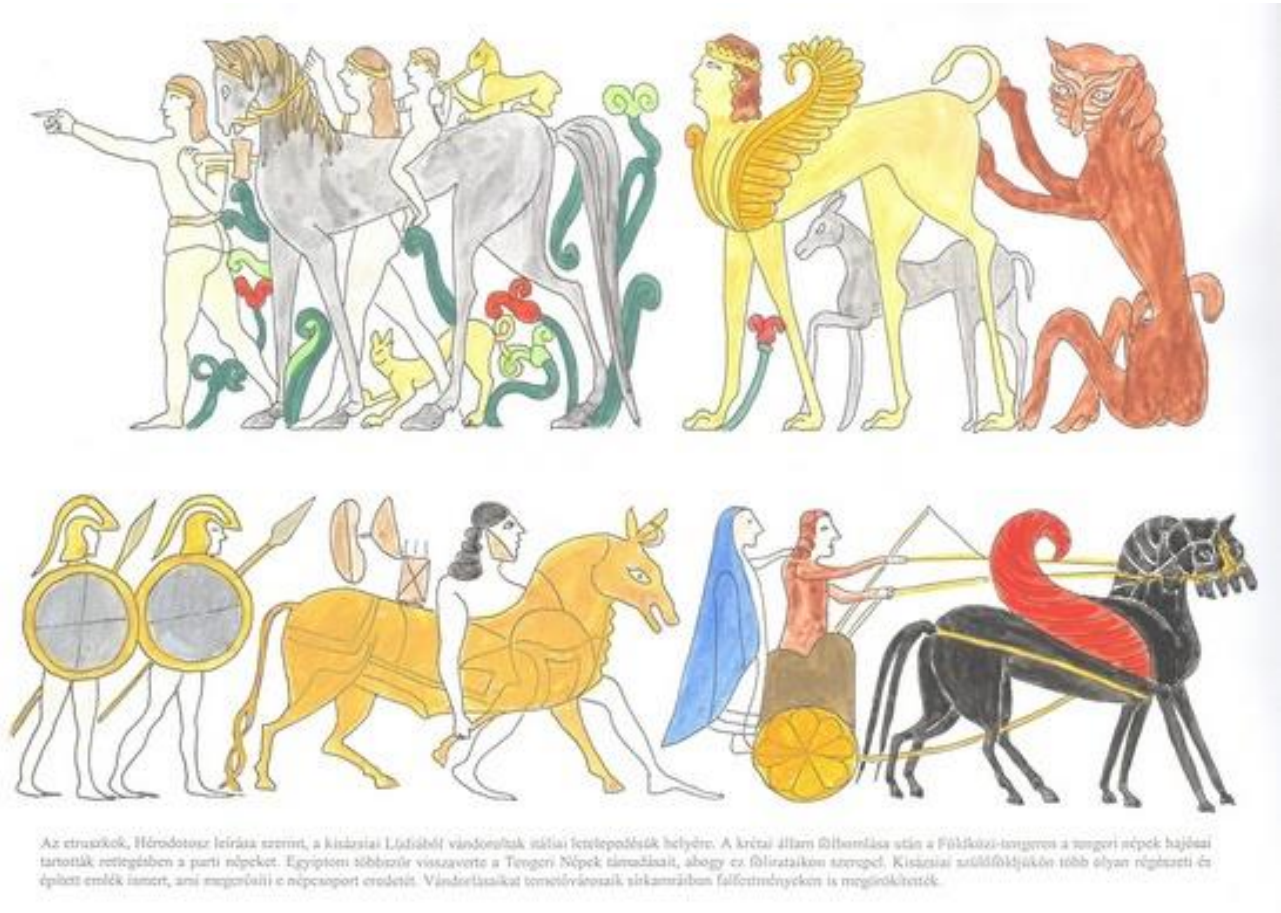

1. ábra. A vándorló etruszkok gazdag műveltségi örökséget hoztak Kisázsiából is.

A szomszédos itáliai törzsekkel versenyezve fejlődtek azzá az etruszk városi szövetséggé, amely a korai Rómának három királyt is adott. Később azonban az etruszkok alulmaradtak a latin törzsekkel vívott harcban és munkájuk beépült Római Birodalom műveltségébe. Róma első császára, Oktáviánusz is, a későbbi Augusztusz császár, ősi etruszk családból származott. Etruszk család sarja volt a máig szép emlékű Mecénás, aki a fölvirágzó Róma költőit is támogatta. A Római Birodalom meggyengülése, majd összeomlása után Itália városállamokra tagolódott.

© Copyright Mikes International 2001-2015

2. ábra. Az etruszk kerámiák gyakran mutatnak görögös jelleget, mint ezen a tálon a birkózók és a körülöttük táncoló asszonyok.

Tartományi nevén Toszkána az, amelyben az etruszk hagyományok mint-egy ismét föltámadtak és Firenze központtal a reneszánsz fölvirágzást adták Európának. A halhatatlan emlékű Michelangelo talán az az alkotó mester, aki örök időkre emlékezetessé tette számunkra az etruszk művészetet. Nemcsak a szobrászatban, hanem a festészetben és az építészetben is maradandót alkotott. Néhány alkotásáról elmondható, hogy folytatja az akkor már 2500 éves etruszk hagyományokat.

Ennek legszebb példája az a szoborcsoport, amelyből Budapesten is legalább félszáz található a milleneumi főváros építészetének alkotásain. A Medici hercegek síremléke az a nagyszerű szoborcsoport, melynek mellékalakjain etruszk síremlékekről vett emberalakokat töltött meg élettel, és a Hajnal és az Alkony, a Nappal és az Éjszaka allegorikus szobrait látjuk díszes ablakpárkányokon ma is, nem csak Budapesten, de szerte Európában. **Az etruszk művészet, s folytatása a római és toszkánai művészet, gazdag tárháza a műveltségek**

© Copyright Mikes International 2001-2015

rétegződésének. Az eurázsiai művészeteknek olyan ága ez, amely megőrizte szépségét és kifejezőerejét évezredeken át.

3. ábra. Vasgyártás egy etruszk kohó- és kovácsműhelyben.

4. űbra. Nagy képzelőerővel kialakított etruszk kerámiák emberi alakokkal.

Az etruszk műveltségnek van egy másik ága is, amely Rómán át a reneszánszban megélt újbóli kibontakozással, máig hatol. Ez pedig a műszaki alkotás művészete. A keleti építészetből Nyugat-Eurázsiába elszármazott boltív már

© Copyright Mikes International 2001-2015

az etruszk városok építészetében megjelenik. Viaduktok épülnek boltíves szerkezettel. A mérnöki építészetet Róma fölvirágoztatja birodalomszervező munkája során. A nagy távolságokon át vizet szállító völgyhidak mellett a boltív a középületeken is elterjed, elsősorban kapuzatokon, de később már a nagy római színházépítmény, a cirkusz legfőbb díszítőeleme lesz. Legismertebb az Etrúriával határos területen, Rómában megépült Kolosszeum boltívsora, de a Földközi-tenger medencéjét körbevevő római államoknak csaknem mindegyikében máig fönnmaradt, ha romos állapotban is, egy-egy ilyen építészeti tanú arról, hogy egy rendkívül fejlett műveltségű nép találmányait, vívmányait, életminőségét egy-egy szervező birodalom sokak számára elérhetővé teheti. Ez a műszaki művészeti szál az, amely szintén nagyszerű alkotóban csúcsosodik ki a reneszánsz idején: Leonardo da Vinciben. Az ő gépei, mozgástanulmányai, tervei és megvalósított szerkezetei is mind az egykori fejlett etruszk műveltség időben már távoli, de erejében annál elevenebb hatásáról tanúskodnak.

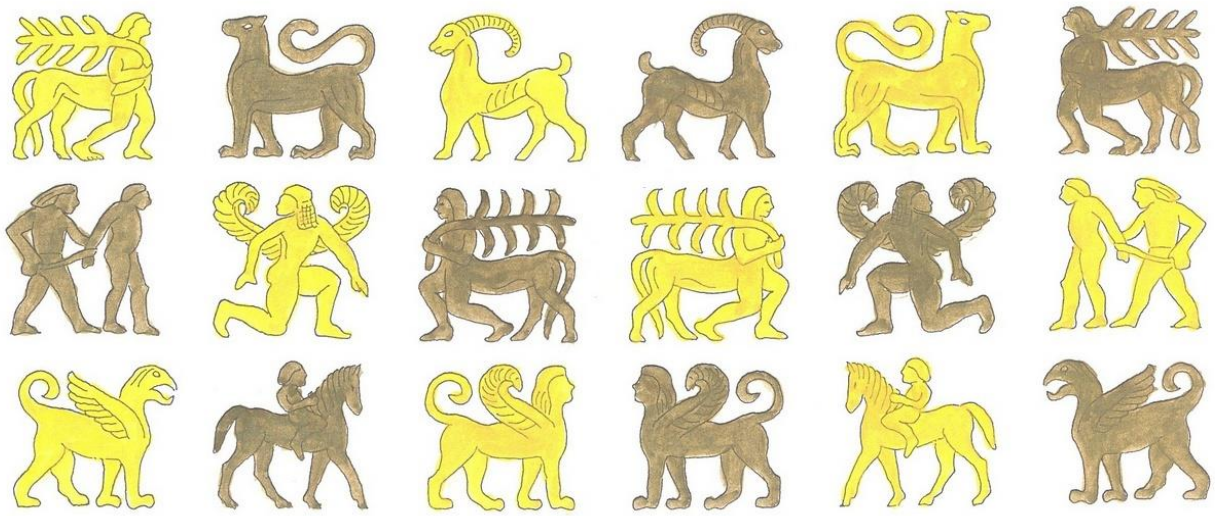

5. ábra. Egy ókori etruszk szarkofágon szereplő lovasok és szárnyas állatalakok.

Az etruszkok, Hérodotosz leírása szerint, a kisázsiai Lűdiából vándoroltak itáliai letelepedésük helyére. A krétai állam fölbomlása után a Földközi-tengeren a tengeri népek hajósai tartották rettegésben a parti népeket. Egyiptom többször visszaverte a Tengeri Népek támadásait, ahogy ez fóliraitaikon szerepel. Kisázsiai szülőföldjükön több olyan régészeti és épített emlék ismert, ami megerősíti e népcsoport eredetét. Összetett hagyományaik jelentős számú mezopotámiai művészeti örökséget is megőriztek. Ilyen az állatküzdelmi jelenetek ábrázolása, a leginkább szkíta művészeti körből ismert fejedelmi arany-ékszer, a pektorál, és ilyen az arclemezes szemfedő is. A fejlett fémművesség is kisázsiai eredetű hagyományuk.

© Copyright Mikes International 2001-2015

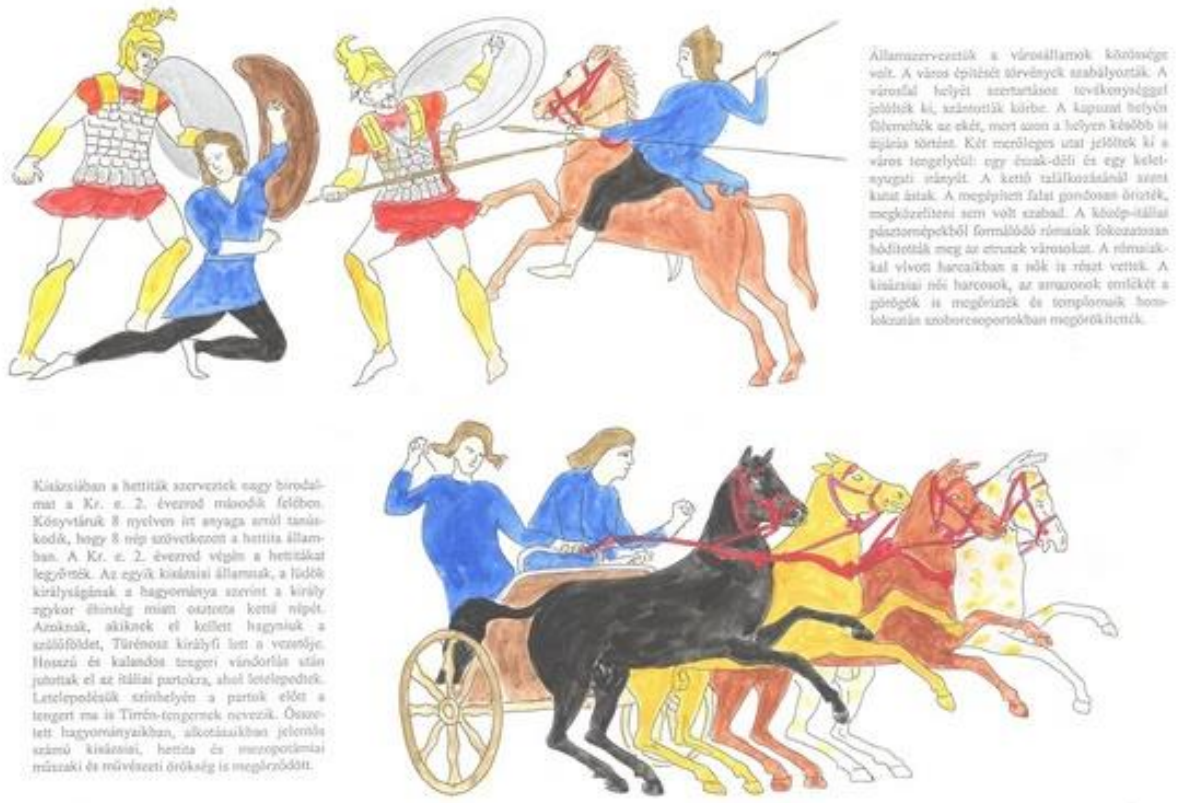

6. Az etruszkok sokáig harcoltak az őket fokozatosan kiszorító és legyőző rómaiakkal.

Jelentős vasipart fejlesztettek ki az etrúriai Elba-szigeti vasbányák kiaknázásával. Van néhány feltűnően kimagasló művészeti alkotásuk, mely átvészelte az évezredeket. Egyik ilyen mesterműaz arezzói oroszlán, a másik a római (kapitóliumi) anyafarkas, melyhez később Pollaiulo készítette el a két római városalapítónak, Romulusznak és Rémusznak a gyermekszobrát, már a reneszánsz idején. Mesterművek az egykori városfalak is, s az azokon nyitott díszes kapuk, faragott kőből épített házaik és síremlékeik. Ezeket félgömb boltozat fedte, kívül földdel borították be őket. Festészetük ezekben a sírkamrákban tanulmányozható. Stílusa és gazdagsága a krétaihoz és a dél-itáliaihoz mérhető. Jól ismertek a Vezúv kitörésekor elpusztult Pompei és Herkulaneum falfestményei. Ezek párjai találhatók meg az etruriai sírkamrákban. Számtalan hétköznapi eszközünk legkorábban az etruszkoknál található meg. Összegzésként elmondhatjuk, hogy az etruszkok a fejlett őskori és ókori kelet műveltségét hozták magukkal s terjesztették el Itáliában.

Államszervezetük a városállamok szövetsége volt. A város építését törvények szabályozták. A városfal helyét szertartásos tevékenységgel jelölték ki, szántották körbe. A kapuzat helyén fölemelték az ekét, mert azon a helyen később is átjárás történt. Két merőleges utat jelöltek ki a város tengelyéül: egy észak-déli és egy kelet-nyugati irányút. A kettő találkozásánál szent kutat ástak. A megépített falat gondosan őrizték, megközelíteni sem volt szabad. A közép-itáliai pásztornépekből formálódó rómaiak fokozatosan hódították meg az etruszk városokat. A mai Róma területén egykor több etruszk város állt. A legismertebb Veii, itt maradt fönn a szép arcú veii Apolló szobor az etruszk templom homlokzatáról.

© Copyright Mikes International 2001-2015

7. ábra. A füzet első borítóján balra egy családi síremlék könyöklő házaspár alakját láthatjuk Cerviteri temetőjéből. A könyöklő emberalak ábrázolása annyira megtetszett Michelangelonak, hogy a Medici síremlék Hajnal alakjában is ezt az elrendezést alkotta meg.

Az etruszk templom más szerkezetű volt, mint a görögök temploma - más hagyományokból táplálkozott építészetük. Oszlopok által tartott nyitott előcsarnok állt a zárt belső szentély előtt. A szentélyben etruszk istenhármas szobra állt. Ezt az istenhármast, Júnó, Jupiter és Minerva alakjában már római istenekkel, később a rómaiak is átvették.

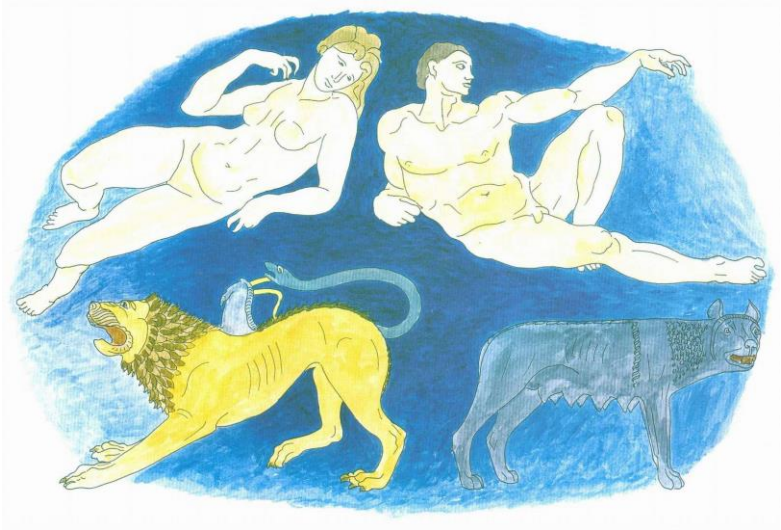

8. ábra. A füzet hátsó borítóján egy-egy könyöklő alak Firenzéből, a Medici síremlékről és Rómából, a Sixtus-kápolnából: Michelangelo etruszk hagyományokat életre keltő alkotásai. Az alsó sorban két állatfigura szerepel: Toszkánából az Erezzoi Oroszlán, Rómából pedig a Kapitóliumi Anyafarkas.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Az etruszk, római és toszkánai műveltség sok ágon vált részévé a magyarok életének is. A római kereszténységhez kapcsolódó szálak, majd később Mátyás királynak a reneszánsz kapcsolatai is közismertek. Reméljük, hogy az eurázsiai művészeteket bemutató sorozat eddigi füzeteihez hasonlóan az Etruszk, római és toszkánai művészet című kifestő is sok örömet szerez majd a rajzolni és festeni szerető felnőtteknek és gyerekeknek.

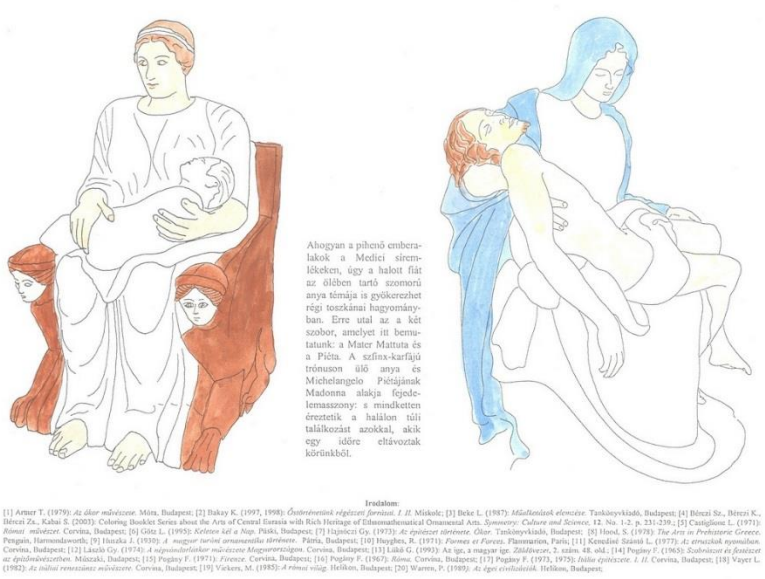

9. ábra. Az Etruszk Piéta és Michelangelo Piétája. A nagy szobrász ebben a témában is hűséges örököse az egykori ősnép etruszkok művészetének.

Irodalom

1. Artner T. (1979): *Az ókor művészete.* Móra, Budapest;
2. Bakay K. (1997, 1998): *Őstörténetünk régészeti forrásai. I. II.* Miskolc;
3. Beke L. (1987): *Műalkotások elemzése.* Tankönyvkiadó, Budapest;
4. Bérczi Sz., Bérczi K., Bérczi Zs., Kabai S. (2003): Coloring Booklet Series about the Arts of Central Eurasia with Rich Heritage of Ethnomathematical Ornamental Arts. *Symmetry: Culture and Science,* **12**. No. 1-2. p. 231-239.;
5. Castiglione L. (1971): *Római művészet.* Corvina, Budapest;
6. Götz L. (1995): *Keleten kél a Nap.* Püski, Budapest;
7. Hajnóczi Gy. (1973): *Az építészet története. Ókor.* Tankönyvkiadó, Budapest;
8. Hood, S. (1978): *The Arts in Prehistoric Greece*. Penguin, Harmondsworth;
9. Huszka J. (1930): *A magyar turáni ornamentika története*. Pátria, Budapest;
10. Huyghes, R. (1971): *Formes et Forces.* Flammarion, Paris;
11. Kenediné Szántó L. (1977): *Az etruszkok nyomában.* Corvina, Budapest;
12. László Gy. (1974): *A népvándorláskor művészete Magyarországon*. Corvina, Budapest;

© Copyright Mikes International 2001-2015

13. Lükő G. (1993): Az ige, a magyar ige. *Zöldövezet*, 2. szám. 48. old.;
14. Pogány F. (1965): *Szobrászat és festészet az építőművészetben.* Műszaki, Budapest;
15. Pogány F. (1971): *Firenze*. Corvina, Budapest;
16. Pogány F. (1967): *Róma*. Corvina, Budapest;
17. Pogány F. (1973, 1975): *Itália építészete. I. II.* Corvina, Budapest;
18. Vayer L. (1982): *Az itáliai reneszánsz művészete.* Corvina, Budapest;
19. Vickers, M. (1985): *A római világ*. Helikon, Budapest;
20. Warren, P. (1989*): Az égei civilizációk.* Helikon, Budapest.

BÉRCZI, Szaniszló: Etruscan, Roman and Toscan Art

This article was published in English in the July-Septenber 2010 issue of the periodical Journal of Eurasian Studies, pp. 176-182. (http://www.federatio.org/joes.html)

~ ~ ~ ~ ~ ~

© Copyright Mikes International 2001-2015

IRODALOM

Bencze Mihály : Wass Albert és a Tászok-tető

Sziklaóriás, gyűlölt földrengés sodort tovább,
vándorutad gyémántkendő, szaggatják a gyávák.
Ciánnal rajzolt határ mérgezi kutad vízét,
őrtornyokban riadók oltják a szíved tűzét.

Kilépsz a szélből, álmod tükrében a hold suhan,
markodból őz iszik, kertedet szántja a vadkan.
Szavaid igék, városok serkennek nyomodban,
zölden égő fenyők gyökereznek dalaidban.

Ha lehull ezer csillag, millió fénylik holnap,
ha új tavasz zsendül, a csonka törzs is kifakad.
Letörhet száz ág, ezer nő helyére, s a parton
véres küzdelem, a gyökér kitartson, kitartson!

Madár száll, fehér fénybe tollát mártja, röpte új,
csőrében tart tiszta lángot, pálma fölött a súly.
Földre szállt az égi lélek, dobban a bölcs élet,
táltos utódok serege megvéd, nincs ítélet!

Maradok, míg hitté érnek szívedben a hangok,
s megtanulsz szeretni, mint csilingelő harangok.
Sas szárnya zúgó palást, őrangyalod elragad,
sziklaóriás, ez az oltárod, a kő marad.

(Csernátfalu, 2015. január 8.)

~ ~ ~ ~ ~ ~

© Copyright Mikes International 2001-2015

Kukucska Ferenc : Guszti emberei

Darula Gusztit nem zavarta, hogy az emberek csak jóindulatból vagy szánalomból állnak szóba vele. El sem gondolkodott ezen valószínűleg sohasem. Cinkos mosollyal beszélték mögötte: a Jóistennek biztos más dolga akadhatott, vagy elfogyott a napi kvótája! - mikor némi elméért Guszti sorban állt nála élete hajnalán. Guszti azért tért vissza majdhogynem üres kézzel az Úrnál tett küldetésből…

Szülei - mivel nem is igen tehettek mást - szomorúan beletörődtek a megváltoztathatatlanba. Ami vigasz maradt számukra, idősebb fiuk László, vagy, ahogy mindenki nevezte, Landa - egészségesnek született. Ő maradt a büszkeségük, és idős korukra a reményük.

Édesanyjuk és édesapjuk halála után - alig egy év különbséggel távoztak el - a fiúk a szülői házban laktak tovább. Landa ekkor huszonkét éves volt, Guszti tizennyolc. Keményen kellett dolgozniuk, mert senkire nem számíthattak. Szüleik örökül hagyott szőlőbirtokát művelték az idősebb testvér irányítása mellett. Landa megkövetelte öccsétől a feltétlen engedelmességet és a csendőrpertut, vagyis ő tegezi testvérét, Gusztinak viszont magáznia kellett bátyját.

Landa hét hónap múlva elvette egy módos juhász megesett lányát, és apósa segítségével építkezni kezdett a szülői ház melletti üres telken. Elvárta öccse állandó segítségét a kőművesek mellett, nemkülönben a szőlőmunkákban - amit ő már alig végzett, hiszen családja volt és lekötötte az épülő ház. Guszti késő esténként fáradtan zuhant az ágyba, de előtte bátyjával lementek a pincébe. Számára ez volt a nap fénypontja. „Három decit tisztán!” - kiáltotta sűrű pislogások közt hahotázva, és egy húzásra kiitták poharaikat, majd újra megnyitották a hordó csapját.

Vagy negyven év telt el Landa nősülése óta, de Guszti soha nem panaszkodott senkinek sem előtte, sem utána. Dolgozott a szőlőben, a napok és évek ugyanúgy teltek számára. A konyhai székre tett lavórban felsőtestéről lemosta a permetet és izzadságot minden vasárnap délelőtt, és ha már bátyja vagy egy ismerőse szólt neki fejcsóválva, hogy - szagos vagy Guszti! - bedobálta ruháit öreg mosógépébe. Centrifuga hiányában az udvaron forgatta feje felett a vizes melegítőt vagy inget, mint egy karikás ostort, majd kiterítette száradni a farakásra. Egész évben sötétkék melegítőalsót hordott, lábán gumicsizmát. Szalonnát, sonkát, kolbászt evett, még gyakrabban zsíros kenyeret. De igazi csemegének a sült szalonnát tartotta - igaz, mást nem is tudott a gázon elkészíteni.

Guszti vallásossága és ércesen zengő énekhangja eredményeképp bekerült az egyházi kórusba. A kedd délutáni próbákra nadrágot és cipőt húzott, megtöltött egy ötliteres demizsont borral, majd kellő komolysággal kerékpárra ült. Hazafelé már tolta a biciklit, mert a próba végére más énekkaros kollégáival együtt elázott és teli szájjal mosolygott az utcán mindenkire, jókedvűen köszöntve gyereket, felnőttet, autóst.

A márkákat nem ismerte, de rendszáma alapján megmondta vagy ötszáz autóról, hogy ki a jármű tulajdonosa.

A két férfi Landa háza előtt megállt, egyikük megnyomta a csengőt. Mindkettő nagydarab, barna hajú, barna szemű, huszonöt-harminc körüli volt. Egyikük a szakállas - feltűnően vibráló mozgással és tekintettel - odaszólt társának, aki lányos arcát nemrég borotválhatta.

- Öcsém ezek nincsenek itthon. Adtunk a szarnak egy pofont!

Nyílt a kapu, Landa meghökkenve nézett a két idegenre, nem árt az óvatosság. Először valami csavargóknak nézte őket, de a ruházatuk és a magabiztosságuk ennek ellent mondott.

- Jó napot! Én Sléter Péter vagyok, összebalhéztam az asszonnyal. Ez meg itt a barátom Ózdi Márk. Darula Lászlót keressük - hadarta a szakállas. - A maga rokona, a tévészerelő ismerősei vagyunk. Darula Robi mondta, albérletet hirdetnek a maga öccsénél, a Gusztinál…

Landa behívta őket, bort hozott, megbeszélték a részleteket. Gusztinak albérlői lettek.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Márk az utcai szobában barátnője hajába fúrta orrát. Péterhez este érkezett a kedvese, akit mindjárt becipelt a konyha melletti szobába. A szerelem zajai hamarosan kihallatszottak a konyhába. Guszti kaján vigyorral elnyomta a cigarettáját, levetkőzött, bebújt az ágyba.

- Nagyságos Sléter úr! Nekem is szerezhetnétek már nunát! - kiáltotta a szoba felé.

- Szerzünk Guszti, de most nem érek rá - lihegte egy hang az ajtó mögül.

- Akkor kérek engedélyt hajtányozni! - kuncogott Guszti.

- Guszti csak verd ki izibe, engem meg hagyjál már békén baszd meg!

Péter és Márk felváltva főztek. Levest, pörköltet hétközben, hétvégén, ha nem mentek sehova, sült húsok illata szállt a levegőben. Ezekre az ebédekre gyakran hívtak vendégeket, volt, hogy nyolcan-tízen ülték körbe az asztalt. Guszti arca kisimult, hízni kezdett. Büszkén újságolta mindenkinek, hogy van két veszélyes embere, akik jókat főznek, és hozzák a sok vendéget. Ilyenkor hamiskásan elmosolyodott, majd komollyá vált az arca és halkan hozzáfűzte: sok jó nő is jön ám, engem azok nagyon szeretnek - bólogatott - mert tudják, hogy én vagyok a gazda!

Márk a munkahelyén beszélt egy tanyán lakó özvegyasszonynak Gusztiról. Nem hallgatott el semmit. A kissé beszédhibás asszony gondolataiban megfordult, ha egy kicsit közelebb engedi magához Gusztit, az még rá is írathatja a házát. Nem tudta, hogy a ház a két testvéré.

Guszti elkezdett járogatni a tanyára, ahogy mondta, a Mamához, s ettől kivirult. Dicsekedett a városban mindenkinek: nekem is van nőm! Két hónap múlva azonban összeomlott minden.

Márk lecsót főzött, Péter a volt feleségével találkozott, Guszti kiment a tanyára. Estefelé csikordult az utcai kapu, Guszti hangos zokogással tolta be az udvarba kerékpárját. Arca és nyaka erősen vérzett. Nyakában egy ablaktábla lógott, melynek középső és alsó üvege ép volt, a kitörött felső helyén Guszti feje. Márk nem tudta, sírjon vagy nevessen.

- Gusztikám mi történt veled?

- Az a szemét negyedik liba az oka - küszködött Guszti a könnyeivel. - Azt mondta a Mama, hogy csak akkor ad nunát, ha behajtom a libákat. Hármat bezavartam az ólba, de a negyedik mindig elszaladt. Mondtam ezt a Mamának, az meg bezárta az ajtót, hogy nem enged be, amíg nincs meg a negyedik liba. Én meg tovább kopogtam az ablakon, erre kijött a Mama, levette az ablaktáblát és fejbe vágott vele. Azt is mondta, hogy menjek a búsba, úgysem írathatom rá a házamat.

Kedvesen Márkra nézett.

- Ha ti ott vagytok, ezt nem meri megcsinálni az biztos!

Este, mikor Péter megjött, Guszti bort hozott a pincéből bár már egy korty sem hiányzott neki. Nehezen talált be a demizsonnal az ajtón.

- Most halotti tort fogunk ülni - csapott az asztalra. - A Mamának vége, többet nem megyek hozzá, le van szarva! Most már csak tik vagytok nekem. Két veszélyes ember, két legjobb barát! Majd tik főztök és megvédetek! - Töltött a poharakba, koccintottak. - Három decit tisztán! Le vele!

Később mind a hárman felálltak az asztalra, trágár nótákat énekeltek, és ritmusra csapkodták a mestergerendát. Landa lépett a konyhába.

- Hát ti mi az úristent csináltok? Az utcában senki nem alszik tőletek.

Guszti lehorgasztotta a fejét.

- Ne haragudjon bátyám, de elváltam a Mamától. Ezt meg kell ünnepelni. Töltsön magának.

Landa megivott két pohárral, legyintett és bevágta maga után az ajtót.

© Copyright Mikes International 2001-2015

Péter szeretett focizni. Vállalati csapatával benevezett a városi kispályás bajnokságra. Az őszi idényben minden hétre jutott egy-két meccs. Ilyenkor reklámszatyorba pakolta piros tréningruháját, tornacipőjét, motorra ült és elhajtott a sportpályára. Másfél óra múlva Guszti kiment az utcára, türelmetlenül szívta a cigarettákat, míg Péter motorja fel nem tűnt. Ekkor beszaladt, poharakba bort töltött, és Péternek részletesen el kellett mesélni mi történt a meccsen. Guszti egyszer az asztalra csapott.

- Nagyságos Sléter úr! Én is olyan nagy focista akarok lenni, mint te!

Péter nevetve megveregette Guszti vállát.

- Leszel Gusztikám. Biztos, hogy leszel.

Másnap délelőtt Péter hazaugrott a munkahelyéről egy kimutatásért. Guszti az udvaron az ő tréningruhájában és tornacipőjében egy gumilabdát rugdosott kiizzadva a szürkére mázolt utcai kapura. Mikor meglátta Pétert ijedten megrezzent, ránézett a tréningruhára, aztán Péterre és a szokásosnál jobban kezdett dadogni.

- Nee-em baj?

- Semmi baj, Guszti. De ha vége az edzésnek kapcsold be a mosógépet, és mosd ki.

Nyolc hónapig tartott Guszti megváltozott élete az embereivel. Egy kellemesen langyos késő őszi délután Péter és Márk a teraszon beszélgettek. Lassan nyílt az utcai ajtó, Guszti nagy nehezen betolta biciklijét, aztán a kerékpár jobbra, Guszti balra dőlt. A fiúk odaugrottak hozzá, leültették egy székre. Guszti nagyon részeg volt, öklendezett és hányt. Ezt eddig soha nem tette, bármennyit is ivott.

- Mesélj pajtás, mi történt? - Márk őszinte, bátorító hangja egy kicsit megnyugtatta a levegőért kapkodó Gusztit - aki remegő kézzel zsebéből cigarettát halászott elő, de aztán vállát megrántva, suta mozdulattal eldobta.

- A tévészerelő rokon, tudjátok - a Robi - elhívott fát fűrészelni. A fűrészgépes nagyon gyorsan vágta, én meg szomjas lettem. Adott bort a Robi, de azt mondta, többet nem kapsz, mert berúgtál. Én meg bementem a kamrába, nem mertem villanyt gyújtani és ittam valamit… nagyon rossz volt. - Guszti megint hányt. - Mondtam is a Robinak, de azt mondta, majd rendbe jövök, ki van bádogozva a belem. Meg ne tartsam fel őket, menjek haza! - Sírni kezdett. - Pedig olyan jó volt nekem veletek.

Guszti temetése után Péter és Márk befejezték a pakolást az autóba. Landa azt mondta maradhatnak, de ezt egyikük sem akarta. Péter inkább visszamegy a feleségéhez, Márk a barátnőjéhez költözik. Így néz ki sanyarú jövőnk, innentől kezdve szigorúan csak egy nő! - ráztak kezet nevetve Landával.

Nyílt az utcai kisajtó, Darula Robi jött.

- Sziasztok, srácok! - próbált könnyed lenni. - Köszi, hogy eljöttetek a temetésre. - Apró mosoly bujkált szája szegletében, kezet nyújtott. Mivel egyikük sem fogadta jobbját, lassan leengedte azt a lába mellé. A fejét rázta.

- Nem értelek benneteket. Guszti beleivott a permetszerbe, mert hiányzott neki a szesz. Alkoholista. Nem vihettem orvoshoz, ott volt a fűrészes!

Péter mind a kilencven kilóját beleadta az ütésbe, csont reccsent. Robi jajgatva elterült a konyha kövén. Márk még egyszer, utoljára körbenézett.

- Mehetünk.

~ ~ ~ ~ ~ ~

© Copyright Mikes International 2001-2015

KÖNYVAJÁNLÓ

Farkas Flórián : Kukucska Ferenc könyveinek margójára

Kukucska Ferenc írásait néhány éve élvezhetjük a Mikes International hasábjain. Eddig a következő elbeszélések, illetve rövid drámák jelentek meg: A tisztás, Angyal a Doberdón, Dublin, Pofon, Sziget, A Találkozások utcája, A hírdetőoszlop, Kaktusz, Engem szerettek a nők, A dolgozószoba, A habok zúgása. A 2013-as év folyamán írásai hagyományos könyv formájában is megjelentek, elsőként egy elbeszélésgyűjteményben, amelynek címe egyik elbeszélésének címe is: ***Engem szerettek a nők*** (2013. ISBN 978-963-08-7884-5).

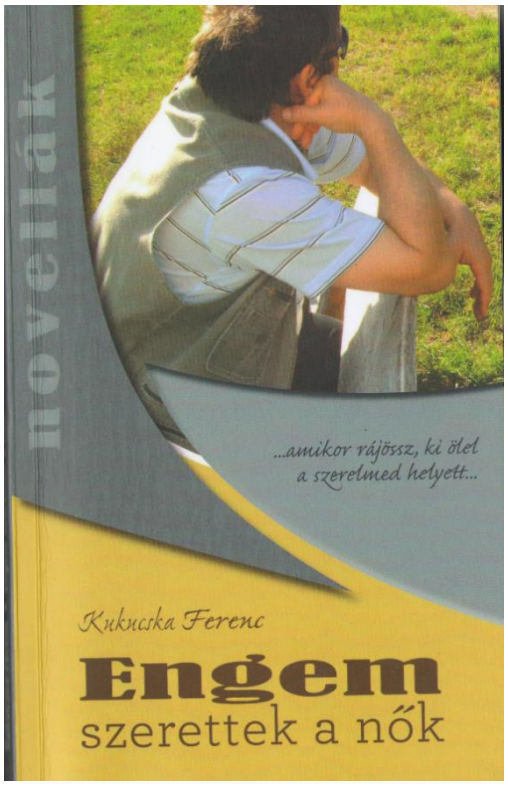

Ebben a kötetben számos elbeszélés található, a Mikes International-ben megjelentek közül a következőek: Sziget, A Találkozások utcája, A hírdetőoszlop, Kaktusz, Engem szerettek a nők, A dolgozószoba, A habok zúgása.

Annak ellenére, hogy az elbeszélésgyűjtemény számos írását már ismertem a Mikes International-ből, nagyon kellemes érzés volt a kötetet kézbe venni és végigolvasni. Az ismert elbeszélések újraolvasása egyrészt ismételten kellemes irodalmi élményt jelentettek, másrészt az újakkal kiegészítve egy teljesebb képet nyújtottak a szerző lelki- és élményvilágáról, stílusáról, írói etoszáról.

A kötet formátuma már eleve nagyon kellemes, pont akkora, hogy a mellényzsebben is elfér, nem nehéz akár az ágyban is kézben tartani, így hasonlóan Örkény egyperceseihez, bárhol kényelmesen olvasható. Az elbeszélések stílusa, felépítése egy olyan írót takar, akiben az írói véna természetes módon van jelen. Az írás tudományát lehet bizonyos fokig tanulni, csiszolni, de akinél ez kizárólag intellektuális ujjgyakorlat, annak írói termése mesterséges, felszínes, unalmas. Kukucska Ferenc elbeszéléseire szerencsére ez egyáltalán nem érvényes. Írásai egy természetes módon érett író szellemi termékei, aki többek között tudja, érzi, hogy az irodalomnak szórakoztatónak is kell lennie. S ezek az elbeszélések nagyszerűen tükrözik ezt. Kukucska Ferenc írásaiban elsősorban a férfi-nő viszonyt dolgozza fel, mély humanizmussal, sok-sok humorral és a végén szinte midig egy váratlan csattanóval. Egyszóval remek, finom irodalom, amelynek olvasása során az olvasó minden egyes pillanatot át tud érezni és élvezni. A végén csak egy hiányérzéke támad: bárcsak ne lenne még vége, bárcsak vastagabb lenne a kötet. Szerencsénkre a szerző újabb írásokat küldött a Mikes International számára, amelyeket a jövőben folyamatosan publikálunk majd.

2013-ban szerzőnk egy másik hagyományosan kiadott kötettel is a porondra lépett, ezúttal egy regény formájában, amelynek címe ***Nem felejtek!*** (2013. ISBN 978-963-08-7314-7). Erre a kötetre midnaz igaz, amit az előző kötet kapcsán elmondtam, csak hatványozottan. Ebben a műben Kukucska Ferenc bizonyítja, hogy nemcsak az elbeszélés mestere, a két műfaj ugyanis nagyon különbözik egymástól, a regény nem egyszerűen egy hosszabb elbeszélés. A kötetet szó szerint nem tudtam letenni, hajnali háromig olvastam. Remek krími, vagy ahogyan manapság mondjuk thriller. S ráadásul a műfaj legjobb hagyományait illetően. Jó történet, remek felépítés, hiteles szereplők és amint illik csattanós végkifejlet. Teljesen autentikus, magas irodalmi színvonalat megütő magyar thriller.

© Copyright Mikes International 2001-2015

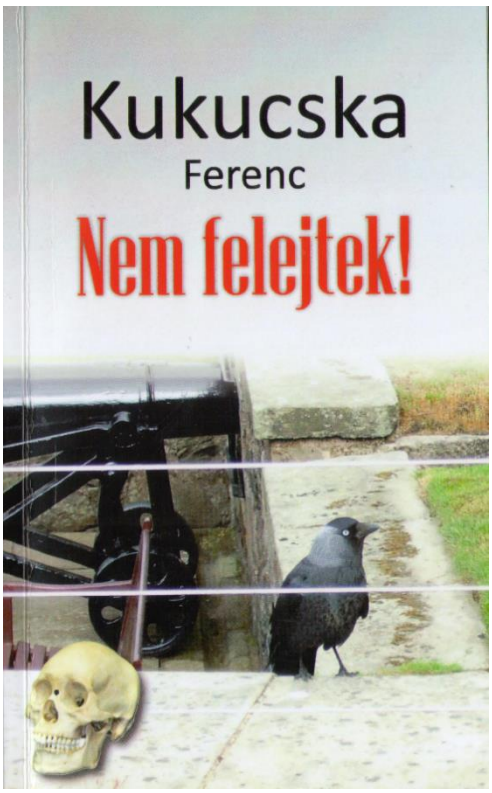

A regény legfőképpen emlékeztetett J. K. Rowling, a *Harry Potter* szerzőjének két krimijére, amelyeket Robert Galbraith írói álnév alat írt. Az első, 2013 áprilisában jelent meg, *The Cuckoo´s Calling* (*A kakukk hívása*) címmel, s csak később az év során derült ki, hogy az igazi szerző J. K. Rowling. A folytatás 2014 késő őszén jelent meg *The Silkworm* (*A selyemlepke*) címmel. A dátumokból is látszik, hogy Kukucska Ferenc könyve hamarabb jelent meg, tehát nem ő merített Robert Galbraith, vagyis J. K. Rowling műveiből. Lehet, hogy a Harry Potter szerzője tud magyarul és titokban Kukucska Ferenc könyveit olvassa?

Szilárd meggyőződésem, hogy ha a regényből film forgatókönyv készülne, s abból film, az egy remek magyar krimi lenne. Addig is amíg ez megtörténik olvassuk nagy élvezettel a regényt magát. Megéri.

FARKAS, Flórián: On Ferenc Kukucska´s Published Books

In this book review the author takes under the loop the two published books of Ferenc Kukucska. The first one is a collection of short stories and the other is a thriller.

~ ~ ~ ~ ~ ~

© Copyright Mikes International 2001-2015